PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2006 m. balandžio 5 d. *

Byloje T-279/02

Degussa AG, įsteigta Diuseldorfe (Vokietija), atstovaujama advokatų R. Bechtold, M. Karl ir C. Steinle,

ieškovė,

prieš

Europos Bendrijų Komisiją, atstovaujamą A. Bouquet ir W. Mölls, padedamų advokato H.-J. Freund, nurodžiusią adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

atsakovę,

palaikomą

Europos Sąjungos Tarybos, atstovaujamos E. Karlsson ir S. Marquardt,

įstojusios į bylą šalies,

* Proceso kalba: vokiečių.

dėl 2002 m. liepos 2 d. Komisijos sprendimo 2003/674/EB, susijusio su EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla C.37.519 – Metioninas; OL L 255, 2003, p. 1), panaikinimo ir, nepatenkinus šio prašymo, dėl šiuo sprendimu ieškovei paskirtos baudos sumažinimo,

EUROPOS BENDRIJŲ PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS
(trečioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas M. Jaeger, teisėjai V. Tiili ir O. Czúcz,

posėdžio sekretorė K. Andová, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2005 m. balandžio 27 d. posėdžiui,

priima šį

Sprendimą

Faktinės ginčo aplinkybės

1 *Degussa AG* (Diuseldorfas) (toliau – *Degussa*, arba ieškovė) yra Vokietijos bendrovė, 2000 m. įkurta susijungus *SKW Trostberg* ir *Degussa-Hüls*, kuri savo ruožtu susikūrė 1998 m. susijungus Vokietijos chemijos pramonės įmonei *Degussa AG* (Frankfurtas prie Maino) ir *Hüls AG* (Marlas). Ji, be kita ko, gamina gyvūnų pašarus ir yra

vienintelė įmonė, gaminanti tris svarbiausias nepakeičiamas aminorūgštis – metioniną, liziną ir treoniną.

2 Nepakeičiamos aminorūgštys yra aminorūgštys, kurių negali pagaminti pats organizmas, todėl jų dedama į maistą. Pirmoji aminorūgštis, kurios trūkumas stabdo kitų aminorūgščių baltymų sintezę, vadinama „pirmąja stabdančia aminorūgštimi". Metioninas yra nepakeičiama aminorūgštis, dedama į visoms gyvūnų rūšims skirtus premiksus ir kombinuotuosius pašarus. Jis daugiausia naudojamas paukščių pašarams (kuriuose jis yra pirmoji stabdančioji aminorūgštis), taip pat kiaulių ir specialiesiems pašarams.

3 Yra dvi pagrindinės metionino formos: DL-metioninas (toliau – DLM) ir metionino hidroksianalogas (toliau – MHA). DLM gaminamas kristalų pavidalu, o veikliosios medžiagos sudaro beveik 100 %. Gamintojos *Monsanto, Novus International Inc.* pirmtakės, 9-ajame dešimtmetyje į rinką pateiktas MHA nominaliai turi 88 % veikliųjų medžiagų. 2002 m. jis sudarė apie 50 % viso pasaulinio suvartojimo.

4 Nagrinėjamų įvykių metu *Rhône-Poulenc* (dabar – *Aventis SA*), kurioje už metionino gamybą buvo atsakinga dukterinė įmonė *Rhône-Poulenc Animal Nutrition* (dabar – *Aventis Animal Nutrition SA*), *Degussa* ir *Novus* buvo trys didžiausios metionino gamintojos pasaulyje. *Rhône-Poulenc* gamino abiejų minėtų formų metioniną, *Degussa* – tik DLM, o *Novus* – tik MHA.

5 1999 m. gegužės 26 d. *Rhône-Poulenc* pateikė Komisijai pareiškimą, kuriame prisipažino dalyvavusi kartelyje nustatant metionino kainas ir pardavimo kiekius, ir

paprašė jai taikyti Komisijos pranešimą dėl baudų neskyrimo ar sumažinimo kartelių atvejais (OL C 207, 1996, p. 4, toliau – pranešimas dėl bendradarbiavimo).

6 1999 m. birželio 16 d. Komisijos ir *Bundeskartellamt* (Vokietijos federalinė kartelių tarnyba) pareigūnai, remdamiesi tuo metu taikytino 1962 m. vasario 6 d. Tarybos Reglamento Nr. 17 (OL 13, 1962, p. 204), Pirmojo reglamento, įgyvendinančio Sutarties (81) ir (82) straipsnius, 14 straipsnio 3 dalimi, *Degussa-Hüls* patalpose Frankfurte prie Maino atliko patikrinimą.

7 Po šio patikrinimo Komisija, vadovaudamasi Reglamento Nr. 17 11 straipsniu, 1999 m. liepos 27 d. paprašė *Degussa-Hüls* pateikti informacijos dėl patikrinimo metu rastų dokumentų. *Degussa-Hüls* 1999 m. rugsėjo 9 d. atsakė į šį prašymą.

8 1999 m. gruodžio 7 d. prašymus pateikti informacijos Komisija taip pat nusiuntė įmonėms *Nippon Soda Co. Ltd* (toliau – *Nippon Soda*), *Novus International Inc.* (toliau – *Novus*) ir *Sumitomo Chemical Co. Ltd* (toliau – *Sumitomo*), o 1999 m. gruodžio 10 d. – įmonei *Mitsui & Co. Ltd.* 2000 m. vasario mėnesį buvo gauti šių įmonių atsakymai, o *Nippon Soda* 2000 m. gegužės 16 d. pateikė papildomą pareiškimą.

9 2001 m. spalio 1 d. Komisija penkių metionino gamintojų, tarp jų ir ieškovės, atžvilgiu priėmė pranešimą apie kaltinimus. Toks pats pranešimas apie kaltinimus buvo skirtas įmonei *Aventis Animal Nutrition* (toliau – *AAN*), kurios 100 % akcijų priklausė *Aventis*.

10 Pranešime apie kaltinimus Komisija apkaltino šias įmones nuo 1986 m. iki1999 m. pradžios daugeliu atveju dalyvavus tęstiniame susitarime, prieštaraujančiame EB 81 straipsniui ir Europos ekonominės erdvės susitarimo (toliau – EEE susitarimas) 53 straipsniui, kuris apėmė visą EEE teritoriją. Pasak Komisijos, nagrinėjimas susitarimas buvo sudarytas dėl metionino kainų nustatymo, kainų kėlimo įgyvendinimo mechanizmo sukūrimo, nacionalinių rinkų ir rinkos dalies kvotų paskirstymo bei šių susitarimų priežiūros ir įgyvendinimo mechanizmo.

11 Visos šalys, atsakydamos į Komisijos pranešimą apie kaltinimus, pateikė rašytines pastabas, o *Aventis* ir *AAN* pranešė Komisijai, kad jos abiejų įmonių vardu pateiks tik vieną atsakymą.

12 Atsakymus Komisija gavo 2002 m. sausio 10–18 dienomis. *Aventis*, *AAN* (toliau kartu – *Aventis/AAN*) ir *Nippon Soda* prisipažino padariusios pažeidimą ir sutiko su visomis faktinėmis aplinkybėmis. *Degussa* taip pat prisipažino padariusi pažeidimą, tačiau tik laikotarpiu nuo 1992 m. iki 1997 metų. Posėdis, kuriame dalyvavo aptariamos įmonės, įvyko 2002 m. sausio 25 dieną.

13 Procedūrai pasibaigus, Komisija, atsižvelgusi į tai, kad *Aventis/AAN*, *Degussa* ir *Nippon Soda* dalyvavo tęstiniame susitarime ir (arba) imantis suderintų veiksmų, kurie apėmė visą EEE teritoriją ir kuriais jos susitarė dėl tikslinių metionino kainų ir kainų kėlimo įgyvendinimo mechanizmo, keitėsi informacija apie pardavimo kiekius ir rinkos dalis bei kontroliavo ir įgyvendino šiuos susitarimus, 2002 m. liepos 2 d. priėmė Sprendimą 2003/674/EB, susijusį su EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla C.37.519 – Metioninas; OL L 255, 2003, p. 1, toliau – sprendimas).

14 Sprendimo 63–81 konstatuojamosiose dalyse Komisija kartelį apibūdino kaip siekiantį susitarti dėl kainų svyravimo ribų ir „pačių žemiausių kainų“. Dalyviai sutarė, kad būtina didinti kainas ir aptarė, kokios kainos būtų priimtinos rinkoje. Paskui per keletą viena po kitos vykusių „kampanijų“ kainos buvo padidintos, o šių veiksmų įgyvendinimas aptartas per vėlesnius kartelio susitikimus. Be to, dalyviai pasikeitė informacija apie pardavimo kiekius ir gamybos pajėgumus bei savais viso rinkos dydžio vertinimais.

15 Dėl tikslinių kainų nustatymo Komisija pažymėjo, kad dalyviai stebėdavo pardavimą ir surinkdavo duomenis bei juos aptardavo per reguliarius susirinkimus, tačiau nesukūrė pardavimo kiekių stebėjimo sistemos kartu su kompensavimo mechanizmu, nors *Degussa* buvo pateikusi atitinkamą pasiūlymą. Esminis kartelio bruožas buvo reguliarūs (daugiau kaip 25 nuo 1986 iki 1999 m.) daugiašaliai ir dvišaliai susitikimai. Jie vykdavo „aukščiausio lygio“ susitikimų ir veikiau techninio pobūdžio įmonių ir (arba) pardavimo vadovų susitikimų forma.

16 Galiausiai kartelio veikimą galima suskirstyti į tris atskirus laikotarpius. Pirmasis laikotarpis, kurio metu vyravo aukštos kainos, truko nuo 1986 m. vasario mėn. iki 1989 m. ir pasibaigė iš kartelio pasitraukus *Sumitomo* bei į rinką patekus *Monsanto* ir MHA. Per antrąjį laikotarpį, 1989–1991 m., kainos ėmė smarkiai kristi. Kartelio dalyviai nežinojo, kaip geriausia reaguoti į naujai susiklosčiusią padėtį (susigrąžinti rinkos dalis ar koncentruotis į kainas) ir po keleto susitikimų 1989 ir 1990 m. priėjo prie išvados, kad savo pastangas turi sutelkti kainų kėlimui. Trečiuoju ir paskutiniu laikotarpiu, nuo 1991 m. iki 1999 m. vasario mėn., padidėjęs *Monsanto* gaminamo MHA pardavimas (*Novus* pradėjo gaminti nuo 1991 m.) paskatino kartelio dalyvius visų pirma išlaikyti kainų lygį.

17 Sprendime, *inter alia*, įtvirtintos tokios nuostatos:

„*1 straipsnis*

Bendrai atsakančios *Aventis* <...> ir (AAN), *Degussa* <...> ir *Nippon Soda* <...>, konstatuojamosiose dalyse aprašytu būdu dalyvaudamos sudarant keletą susitarimų ir imdamosi suderintų veiksmų metionino rinkoje, pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį ir EEE susitarimo 53 straipsnio 1 dalį.

Pažeidimas truko

— nuo 1986 m. sausio iki 1999 m. vasario mėn.

<...>

3 straipsnis

1 straipsnyje nurodytoms įmonėms už paminėtame straipsnyje nurodytus pažeidimus skiriamos tokios baudos:

— *Degussa* <...> – 118 125 000 eurų bauda,

— *Nippon Soda* <...> – 9 000 000 eurų bauda.

<...>“

18 Apskaičiuodama baudos dydį, Komisija, atskirai to nenurodydama, iš esmės taikė Baudų nustatymo metodo gairėse pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį ir EAPB sutarties 65 straipsnio 5 dalį (OL C 9, 1998, p. 3, toliau – gairės) numatytus metodus ir pranešimą dėl bendradarbiavimo.

19 Nustatydama pradinės baudos dydį, Komisija pirmiausia atsižvelgė į pažeidimo sunkumą. Ji konstatavo, kad, atsižvelgiant į nagrinėjamų veiksmų pobūdį, jų poveikį metionino rinkai ir atitinkamos geografinės rinkos dydį, įmonės, kurioms skirtas sprendimas, padarė labai sunkius EB 81 straipsnio 1 dalies ir EEE susitarimo 53 straipsnio 1 dalies pažeidimus (sprendimo 270–293 konstatuojamosios dalys).

20 Be to, manydama, kad reikia taikyti skirtingą vertinimą, atsižvelgiant į realią įmonių ekonominę galimybę padaryti žymios žalos konkurencijai, ir kad reikia nustatyti tokio dydžio baudą, kuri turėtų pakankamai atgrasantį poveikį, Komisija, turėdama omenyje didelius įmonių dydžio skirtumus, nusprendė, kad reikia orientuotis į įmonių dalis pasaulinėje metionino rinkoje, tad *Rhône-Poulenc* ir *Degussa* buvo priskirta pirmajai įmonių grupei, o *Nippon Soda* – antrajai. Todėl Komisija įmonėms *Aventis/AAN* ir *Degussa* skyrė 35 milijonų eurų pradinę baudą, o *Nippon Soda* – 8 milijonų eurų baudą (sprendimo 294–302 konstatuojamosios dalys).

21 Siekdama užtikrinti pakankamai atgrasantį poveikį ir atsižvelgti į tai, kad didelės įmonės turi teisės ir ekonominių žinių bei išteklių, padedančių joms geriau įvertinti, kiek jų veiksmai yra pažeidimas ir kokių pasekmių jos gali tikėtis pagal konkurencijos teisę, Komisija galiausiai laikėsi nuomonės, kad turi būti padidintos įmonėms *Aventis/AAN* ir *Degussa* skirtos, jų padėties rinkoje nulemtos pradinės

baudos, kad būtų galima atsižvelgti į šių įmonių dydį ir bendrus išteklius. Todėl Komisija nusprendė įmonėms *Aventis/AAN* ir *Degussa* pradinę baudą padidinti 100 % iki 70 milijonų eurų (sprendimo 303–305 konstatuojamosios dalys).

22 Antra, dėl pažeidimo trukmės Komisija manė, jog *Aventis/AAN*, *Degussa* ir *Nippon Soda* nuo 1986 m. vasario iki 1999 m. vasario mėn., t. y. dvylika metų ir dešimt mėnesių, dalyvavo darant tęstinį pažeidimą. Todėl pagal pažeidimo sunkumo laipsnį nustatytos pradinės baudos už kiekvienus metus buvo padidintos 10 %, o už pusmetį – 5 %, t. y. iš viso 125 %. Tad įmonėms *Aventis/AAN* ir *Degussa* buvo nustatytos 157,5 milijonų eurų, o *Nippon Soda* – 18 milijonų eurų pradinės baudos (sprendimo 306–312 konstatuojamosios dalys).

23 Trečia, Komisija nusprendė, kad darant pažeidimą dalyvavusių įmonių atveju neatsižvelgtina į jokias sunkinančias ir lengvinančias aplinkybes (sprendimo 313–331 konstatuojamosios dalys).

24 Ir galiausiai, ketvirta, Komisija, taikydama pranešimą dėl bendradarbiavimo, pagal jo B skyrių 100 % sumažino įmonei *Aventis/AAN* skirtą baudą. Tačiau ji manė, kad *Nippon Soda* ir *Degussa* neišpildė nei sąlygų, keliamų labai dideliam baudos sumažinimui pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo B skyrių, nei sąlygų dideliam baudos sumažinimui pagal C skyrių. Vis dėlto ji pripažino, kad *Nippon Soda* tenkina pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyriaus 2 punkto pirmos ir antros įtraukų sąlygas, o *Degussa* – D skyriaus 2 punkto pirmos įtraukos sąlygas, todėl sumažino šioms įmonėms skirtas baudas atitinkamai 50 % ir 25 % (sprendimo 332–355 konstatuojamosios dalys).

Procesas ir šalių reikalavimai

25 2002 m. rugsėjo 16 d. Pirmosios instancijos teismo kanceliarijoje gautu pareiškimu ieškovė pareiškė šį ieškinį.

26 2002 m. gruodžio 13 d. Taryba paprašė leisti įstoti į bylą. 2003 m. vasario 13 d. Nutartimi Pirmosios instancijos teismo ketvirtosios kolegijos pirmininkas leido Tarybai įstoti į bylą palaikyti Komisijos reikalavimus.

27 Pirmosios instancijos teismo nutartimi teisėjas pranešėjas buvo paskirtas į trečiąją kolegiją, kuriai perduota nagrinėti ši byla.

28 Imdamasis Procedūros reglamento 64 straipsnyje numatytų proceso organizavimo priemonių, Pirmosios instancijos teismas paprašė šalių atsakyti į tam tikrus klausimus ir pateikti tam tikrus dokumentus. Šalys įvykdė šį prašymą.

29 Išklausęs teisėjo pranešėjo pranešimą, Pirmosios instancijos teismas (trečioji kolegija) nusprendė pradėti žodinę proceso dalį. Per 2005 m. balandžio 27 d. posėdį šalys pateikė savo paaiškinimus žodžiu ir atsakė į Pirmosios instancijos teismo pateiktus klausimus.

30 Ieškovė Pirmosios instancijos teismo prašo:

— panaikinti sprendimą,

— nepatenkinus šio prašymo, sumažinti jai skirtą baudą,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

31 Komisija Pirmosios instancijos teismo prašo:

— atmesti ieškinį,

— priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidas.

32 Taryba Pirmosios instancijos teismo prašo:

— atmesti ieškinį,

— išspręsti bylinėjimosi išlaidų klausimą remiantis teisine padėtimi.

Dėl teisės

33 Ieškovė, grįsdama savo ieškinį, iš esmės nurodo keturis pagrindus. Pirmasis pagrindas, kuriuo ieškovė kelia Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies teisėtumo klausimą, susijęs su baudų teisėtumo principo pažeidimu. Antrasis pagrindas susijęs su klaida vertinant vieną tęstinį pažeidimą ir jo trukmę. Trečiasis pagrindas susijęs su vertinimo, teisės klaidomis, klaidomis dėl faktų ir proporcingumo, bausmės negaliojimo ir vienodo požiūrio principų bei pareigos motyvuoti nustatytą baudos

dydį pažeidimu. Galiausiai ketvirtasis pagrindas susijęs su „profesinės paslapties laikymosi“, gero administravimo principų ir nekaltumo prezumpcijos pažeidimu.

I — *Dėl pirmojo pagrindo, susijusio su baudų teisėtumo principo pažeidimu*

A — *Dėl prieštaravimo, susijusio su Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies neteisėtumu*

1. Šalių argumentai

34 Ieškovė pateikė prieštaravimą dėl neteisėtumo EB 241 straipsnio prasme ir teigia, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis, suteikianti Komisijai teisę Bendrijos konkurencijos teisės pažeidimų atveju skirti baudas, pažeidžia baudų teisėtumo principą, išplaukiantį iš teisinio saugumo principo, bendrojo Bendrijos teisės principo, nes ši nuostata nepakankamai leidžia iš anksto nustatyti Komisijos sprendimų priėmimo praktiką.

35 Pirmiausia ieškovė nurodo, kad baudų teisėtumo principas yra įtvirtintas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 7 straipsnio 1 dalyje, kuri numato, kad „negali būti skiriama sunkesnė bausmė negu ta, kuri galėjo būti taikyta nusikaltimo padarymo metu“. Ji priduria, kad tas pats principas (*nulla poena sine lege*) taip pat įtvirtintas ir 2000 m. gruodžio 7 d. Nicoje paskelbtos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 1 dalyje (OL C 364, p. 1) (toliau – Chartija) ir yra valstybių narių konstitucinės tradicijos dalis

(žr., pavyzdžiui, Vokietijos konstitucijos 103 straipsnio 2 dalį). Remiantis Europos žmogaus teisių teismo ir Teisingumo Teismo išaiškinimais, iš šio principo išplaukia bausmių negaliojimo atgaline data ir jų teisėtumo principai (žr., be kita ko, 1995 m. lapkričio 22 d. EŽTT sprendimą *S.W. prieš Jungtinę Karalystę*, serija A Nr. 335, § 35 ir 1996 m. gruodžio 12 d. Teisingumo Teismo sprendimą *X*, C-74/95 ir C-129/95, Rink. p. I-6609, 25 punktas). Pagal Teisingumo Teismo praktiką bausmių teisėtumo principas yra bendrojo Bendrijos teisėje įtvirtinto teisinio saugumo principo išraiška (1981 m. lapkričio 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Salumi ir kt.*, 212/80–217/80, Rink. p. 2735, 10 punktas ir 1984 m. vasario 22 d. Sprendimas *Kloppenburg*, 70/83, Rink. p. 1075, 11 punktas) ir visų pirma reikalauja, kad Bendrijos teisė suinteresuotiesiems asmenims būtų aiški ir prognozuojama ir kad Bendrijos teisės aktų aiškumo bei prognozuojamumo reikalavimas galioja pirmiausia nuostatoms, galinčioms turėti finansinių pasekmių, nes suinteresuotieji asmenys turi turėti galimybę tiksliai žinoti jiems skirtų įpareigojimų apimtį (žr. 1990 m. kovo 13 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Komisija prieš Prancūziją*, C-30/89, Rink. p. I-691, 23 punktą ir ten nurodytą teismų praktiką).

36 Kalbėdamas apie kriterijus, pagal kuriuos EŽTK 7 straipsnio 1 dalies prasme turi būti vertinamas pakankamas „įstatymo“ apibrėžtumas ir prognozuojamumas, Europos žmogaus teisių teismas reikalauja, kad įstatymas suinteresuotiesiems asmenims būtų prieinamas ir pakankamai tiksliai suformuluotas, kad jie, prireikus padedami kvalifikuotų advokatų, kiek tai atitinka konkrečias aplinkybes, galėtų suvokti galimas tam tikro veiksmo pasekmes. Tačiau, Europos žmogaus teisių teismo nuomone, įstatymas, kuriuo suteikiama tam tikra diskrecija, savaime nepažeidžia šio reikalavimo, jei pakankamai aiškiai yra nustatyta šio įgaliojimo įgyvendinimo apimtis ir sąlygos atsižvelgiant į nagrinėjamą teisėtą interesą ir taip privatus asmuo yra tinkamai apsaugotas nuo savivalės (1992 m. vasario 25 d. EŽTT sprendimas *Margareta ir Roger Andersson prieš Švediją*, serija A Nr. 226, § 75 ir 1984 m. rugpjūčio 2 d. Sprendimas *Malone prieš Jungtinę Karalystę*, serija A Nr. 82, § 66).

37 Ieškovė tvirtina, kad bausmių teisėtumo principas taikomas tiek baudžiamosioms sankcijoms, tiek ne baudžiamojo pobūdžio sankcijoms siaurąja prasme, taigi ir Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 4 daliai, neatsižvelgiant į Komisijos šios nuostatos

pagrindu nustatytos baudos teisinę prigimtį. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad „sankcija, net jei ji nėra baudžiamojo pobūdžio, (gali) būti skiriama tik tada, jei ji paremta aiškiu ir nedviprasmišku teisiniu pagrindu“ (1984 m. rugsėjo 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Könecke*, 117/83, Rink. p. 3291, 11 punktas ir 1987 m. lapkričio 18 d. Sprendimas *Maizena*, 137/85, Rink. p. 4587, 15 punktas). Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 4 dalies formuluotė, numatanti, kad Komisijos sprendimai, kuriais ji nustato baudas už Bendrijos konkurencijos teisės pažeidimus, „nėra baudžiamojo pobūdžio“, šiuo požiūriu nesvarbi, nes vertinant teisės aktą nėra svarbus jo pavadinimas (1976 m. birželio 8 d. EŽTT sprendimas *Engel ir kt. prieš Nyderlandus*, serija A Nr. 22, § 81). Tačiau paskirtų baudų sunkumo laipsnis ir jų baudžiamoji bei prevencinė paskirtis veikiau lemia jų iš esmės kvazibaudžiamąjį, t. y. baudžiamąją pobūdį plačiąja prasme.

38 Be to, toks aiškinimas atitinka Europos žmogaus teisių teismo pateiktą baudžiamojo kaltinimo sąvokos išaiškinimą (1988 m. balandžio 29 d. EŽTT sprendimas *Belilos prieš Šveicariją*, serija A Nr. 132, §§ 62 ir 68; 1984 m. vasario 21 d. Sprendimas *Öztürk prieš Vokietiją*, serija A Nr. 73, § 46 ir paskesnės dalys ir šio sprendimo 37 punkte minėtas sprendimas *Engel ir kt. prieš Nyderlandus*, § 80 ir paskesnės dalys), pagal kurį net ir nedidelės administracinės nuobaudos yra baudžiamojo pobūdžio. Ieškovė *a fortiori* mano, kad, turint omenyje baudų dydžius, tai taikytina ir Komisijos paskirtoms baudoms už Bendrijos teisės pažeidimus.

39 Ieškovė primena, kad, Teisingumo Teismo nuomone, teisinio aiškumo reikalavimas „ypač būtinas tokioje srityje, kurioje bet koks netikrumas <...> gali lemti itin juntamų sankcijų taikymą“ (1980 m. liepos 10 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija prieš Jungtinę Karalystę*, 32/79, Rink. p. 2403, 46 punktas), kaip yra baudų pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį atveju.

40 Be to, iš EB 83 ir 85 straipsniuose numatyto Tarybos ir Komisijos kompetencijos padalijimo išplaukia, kad tik Taryba yra kompetentinga priimti reglamentus ar direktyvas, skirtas įgyvendinti EB 81 ir 82 straipsniuose įtvirtintus principus. Todėl, remiantis iš bausmių teisėtumo principo kildinamais reikalavimais, Taryba nėra įgaliota pavesti Komisijai numatyti baudas, jei nėra pakankamai apibrėžto reglamentavimo.

41 Ieškovės teigimu, Komisija yra tiriančioji institucija, kaltintojas ir teisėjas viename asmenyje. Tokios galios, kurios yra nesuderinamos su valstybių narių konstitucinėmis tradicijomis, turi būti apibrėžiamos aiškiomis bei vienareikšmėmis taisyklėmis. Todėl ieškovė mano, kad EB 81 ir 82 straipsnius įgyvendinantis Tarybos reglamentas turi tiksliai apibrėžti sankcijų turinį, tikslą ir apimtį. Be to, bausmių teisėtumo principas reikalauja numatyti maksimalią ribą, kuri nebūtų pernelyg aukšta, kad baudos netaptų baudžiamojo pobūdžio. Jei bauda būtų neribojama, galiausiai atsitiktų taip, kad ją iš anksto apibrėžtų ne Taryba, o nustatytų Komisija, kaip vykdančioji institucija.

42 Ieškovė mano, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis neatitinka prieš tai nurodytų nurodytų bausmių teisėtumo principui keliamų reikalavimų.

43 Pirma, ji teigia, kad Reglamentas Nr. 17 nenumato, kokiais atvejais už EB 81 ir 82 straipsnių pažeidimus turi būti skiriamos baudos, ir paveda Komisijai savo nuožiūra spręsti baudos skyrimo klausimą. Šiuo požiūriu atkreiptinas dėmesys į 1979 m. liepos 12 d. Teisingumo Teismo sprendimą *BMW Belgium ir kt. prieš Komisiją* (32/78, 36/78–82/78, Rink. p. 2435, 53 punktas), kuriuo remdamasi Komisija, priimdama sprendimą dėl baudos skyrimo, gali visiškai laisvai naudotis savo diskrecija.

44 Antra, ieškovė tvirtina, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis nenumato skaitmenine išraiška apibrėžtų ribų. Todėl tai yra nesuderinama su bausmių teisėtumo principu ir reiškia, kad Komisijai buvo perduotas įgaliojimas, kuris pagal Sutartį priklauso Tarybai. Iš tikrųjų baudos dydį iš anksto turėtų lemti ne reglamentas, ir juo labiau neprognozuojamu ir nepatikrinamu būdu, bet išimtinai Komisija (žr. šio sprendimo 35 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 23 punktą ir ten nurodytą teismų praktiką). Būtinybė užtikrinti atgrasantį baudos poveikį negali pateisinti absoliučios maksimalios ribos nebuvimo, nes šis reikalavimas turi būti suderintas su aukštesnio rango pamatiniu Bendrijos teisės principu, koks yra bausmių teisėtumo principas (šio sprendimo 35 punkte minėtų sprendimų *Kloppenburg* 11 punktas ir *Salumi ir kt.* 10 punktas).

45 Trečia, ieškovė pastebi, kad, išskyrus pažeidimo sunkumą ir trukmę, nėra teisės aktų leidėjo nustatytų baudų nustatymo kriterijų. Tačiau šie du kriterijai praktiškai neturi Komisijos diskreciją ribojančio poveikio. Viena vertus, Komisijai negalioja privalomas arba baigtinis kriterijų, į kuriuos visais atvejais būtina atsižvelgti, sąrašas (1996 m. kovo 25 d. Teisingumo Teismo nutarties *SPO ir kt. prieš Komisiją*, C-137/95 P, Rink. p. I-1611, 54 punktas ir 1997 m. liepos 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ferriere Nord prieš Komisiją*, C-219/95 P, Rink. p. I-4411, 33 punktas; 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *HFB ir kt. prieš* Komisiją, T-9/99, Rink. p. II-1487, 443 punktas), kita vertus, Komisija atsižvelgia į daugybę sunkinančių ar lengvinančių aplinkybių, kurios asmenims, kurių atžvilgiu priimta teisės norma, iš anksto nėra žinomos.

46 Be to, iš vienodo požiūrio principo laikymosi kildinami reikalavimai nesudaro galimybių kompensuoti tą neapibrėžtumą, turint omenyje tai, kad, remiantis Bendrijos teismų praktika, Komisija nėra įpareigota užtikrinti, jog galutinis baudos dydis atspindėtų suinteresuotųjų įmonių apyvartos skirtumus (2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją*, T-23/99, Rink. p. II-1705, 278 punktas).

47 Šią nuomonę patvirtina ir *Bundesverfassungsgericht* (Vokietijos Konstitucinis Teismas) sprendimas, pagal kurį baudžiamoji norma, numatanti nuteistojo turtą kaip didžiausią baudos ribą, turi būti panaikinta kaip pažeidžianti baudų teisėtumo principą (2002 m. kovo 20 d. Sprendimas, BvR 794/95, NJW 2002, p. 1779). Priešingai nei teigia Taryba, Vokietijos įstatymo dėl konkurencijos ribojimų (*Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen* (GWB)) 81 straipsnio 2 dalyje nėra įtvirtinta Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 daliai analogiška norma, nes įstatymų leidėjas sąmoningai atsisakė tokios formos.

48 Ketvirta, ieškovė teigia, kad Komisijos sprendimų priėmimo praktika įrodo šio teiginio pagrįstumą. Šiai praktikai būdingas pastebimas nustatytų baudų dydžių svyravimas ir staigus baudų padidėjimas pastaraisiais metais. Ji būtent nurodo, kad aštuonios iš dešimt didžiausių baudų buvo paskirtos po 1998 m. ir kad 2001 m. vadinamojoje byloje „Vitaminai" buvo skirta rekordinio dydžio 855,23 milijonų eurų bauda, iš kurių 462 milijonai – vienai įmonei (2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas C(2001) 3695, galutinis, byla COMP/E-1/37.512). Ši suma penkiolika kartų viršija nuo 1994 iki 2000 m. skirtų baudų vidurkį, o antra pagal dydį 2001 m. skirta bauda yra šešis kartus didesnė už vidurkį (Komisijos sprendimas C(2001) 4573, galutinis, byla COMP/E-1/36.212 – Kalkinis popierius).

49 Penkta, ieškovė mano, kad esamos sistemos nepateisina atgrasančio baudos poveikio įmonėms būtinybė. Iš tikrųjų ieškovė pritaria, kad nors nebūtina iš anksto numatyti tikslaus baudos dydžio, atgrasymo tikslas nesuteikia Tarybai teisės atsisakyti „aiškiai nurodyti Komisijai suteiktų įgaliojimų ribas". Kita vertus, ji pastebi, kad bent minimalaus baudos numatymo nebuvimas faktiškai atgraso įmones nuo bendradarbiavimo su Komisija. Ir, atvirkščiai, galimybe bent apytikriai įvertinti tikėtinas tam tikro elgesio pasekmes, kaip ir nacionalinių baudžiamųjų įstatymų atveju, kur kas geriau pasiekiamas norimas atgrasantis poveikis.

50 Šešta, ieškovė tvirtina, kad gairės neturėtų būti traktuojamos kaip kompensuojančios Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies neteisėtumą. Viena vertus, jos nuomone, šios gairės nėra teisės aktas EB 249 straipsnio prasme, kita vertus, pagal EB 83 straipsnį tik Taryba įgaliota priimti šios srities teisės normas. Todėl ji mano, kad Taryba privalo laikytis bausmių teisėtumo principo. Dėl tų pačių priežasčių Reglamento Nr. 17 17 straipsniu Teisingumo Teismui pripažinta neribota jurisdikcija negali kompensuoti šio reglamento 15 straipsnio 2 dalies neteisėtumo. Ieškovė primena, kad, nepaisant šios jurisdikcijos, visų pirma Komisija privalo apskaičiuoti baudos dydį ir per administracinę procedūrą nustatyti faktines aplinkybes. Be to, ieškovė primena, kad dėl Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies neapibrėžtumo ir tikrinimo kriterijų stokos Bendrijos teismai negali pasinaudoti jiems suteikta neribota jurisdikcija. Galiausiai ieškovė pažymi, kad iš asmenų, kurių atžvilgiu priimta teisės norma, negalima reikalauti reguliariai siekti teismuose teisinės apsaugos, nes baudų skyrimo teisinis pagrindas nėra pakankamai apibrėžtas. Ji priduria, kad teisės aktų leidėjo klaidų taisymas viršija teisminei valdžiai priklausančias užduotis ir todėl kelia abejonių EB 7 straipsnio 1 dalies požiūriu.

51 Komisija mano, kad ieškovės argumentai yra nepagrįsti.

52 Ji teigia, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis yra aiškus ir nedviprasmiškas teisinis pagrindas, suteikiantis įmonėms galimybę pakankamai tiksliai numatyti galimas savo veiksmų pasekmes.

53 Be to, ji primena, kad savo turima diskrecija ji turi naudotis paisydama šioje normoje nustatytų pažeidimo sunkumo ir trukmės kriterijų, bendrųjų Bendrijos teisės principų, ypač proporcingumo ir vienodo požiūrio principų, bei Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo praktikos. Tad Komisija tvirtina, kad šių principų ji turi laikytis kiekvieną kartą naudodamasi savo diskrecija (dėl vienodo požiūrio principo žr. 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Brugg*

Rohrsysteme prieš Komisiją, T-15/99, Rink. p. II-1613, 149 ir paskesnius punktus bei 2003 m. liepos 9 d. Sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją*, T-224/00, Rink. p. II-2597, 69, 207, 281 ir 308 punktus; generalinio advokato D. Ruiz Jarabo Colomer išvados 2004 m. sausio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimui *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, I-133, 96 ir paskesnius punktus).

54 Priešingai nei teigia ieškovė, iš šio sprendimo 43 punkte nurodyto sprendimo *BMW Belgium ir kt. prieš Komisiją* šiuo požiūriu negalima daryti išvados, kad ši kontrolė netaikoma sprendimui dėl baudos skyrimo ar neskyrimo. Tai, kad šioje byloje Teisingumo Teismas pripažino Komisijos galimybę perpardavėjams skirti baudą, ko jis anksčiau nedarė, nereiškia, kad Komisijos diskrecija spręsti dėl baudos skyrimo yra neribota, nes diskrecija turi būti naudojamasi remiantis objektyviomis priežastimis, atitinkančiomis normos, suteikiančios Komisijai tokią diskreciją, prasmę ir paskirtį.

55 Ieškovė negali remtis aplinkybe, kad šis sprendimas yra „netikėtas sprendimas“, nes jame numatytas atgrasantis baudos poveikis lemia, kad įmonės negali jos iš anksto apskaičiuoti ir palyginti su laukiamu pelnu. Komisija primena, kad bet kuriuo atveju ieškovė negalėjo tikėtis, kad jai nebus skirta didesnė bauda už pažeidimo laikotarpiu skirtas baudas (šio sprendimo 46 punkte minėto sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* 241 punktas ir 53 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 63 ir 64 punktai).

56 Be to, Pirmosios instancijos teismo neribota jurisdikcija ir gairių, kurios buvo pripažintos suderinamomis su Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi, priėmimas 1998 m. sausio mėn. prieštarauja ieškovės nuomonei, kad bauda buvo paskirta savavališkai ir neskaidriai.

57 Tarybos taip pat negalima kaltinti tuo, kad ji, pažeisdama Sutartį, perdavė Komisijai tam tikrus įgaliojimus, nes Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis, remiantis joje nurodytais Bendrijos teismų išaiškintais kriterijais ir reikalavimu laikytis Bendrijos teisės principų, yra pakankamas teisinis pagrindas skiriama bauda siekiamų tikslų atžvilgiu. Todėl argumentas, kad gairės negali atstoti trūkstamo šios nuostatos apibrėžtumo, netenka savo prasmės. Be to, gairės padidino teisinį saugumą ir sprendimų priėmimo proceso skaidrumą.

58 Galiausiai, kalbėdama apie baudų padidėjimą pastaraisiais metais, Komisija teigia, kad, viena vertus, įmonių apyvartos didėjimas nuo septintojo dešimtmečio savaime pateisina Komisijai skundžiama nuostata suteiktą diskreciją, kita vertus, remiantis nusistovėjusia Bendrijos teismų praktika (1983 m. birželio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją*, 100/80–103/80, Rink. p. 1825, 108 ir 109 punktai; 46 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* 237 punktas ir 2001 m. liepos 12 d. Sprendimo *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją*, T-202/98, T-204/98 ir T-207/98, Rink. p. II-2035, 144 ir 145 punktai), Komisija turi turėti galimybę didinti baudas, kad sustiprintų jų atgrasantį poveikį. Tačiau tokia diskrecija nėra neribota, nes Teisingumo Teismas ir Pirmosios instancijos teismas vertina, ar nurodytas interesas pateisina Komisijos nustatytas baudų ribas (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *Sarrió prieš Komisiją*, T-334/94, Rink. p. II-1439, 323–335 punktai ir 2002 m. kovo 20 d. Sprendimas *Lögstör Rör prieš Komisiją*, T-16/99, Rink. p. II-1633, 251 punktas). Galiausiai ji pažymi, kad, nepaisant to, jog buvo pakeltas baudų lygis, vis dar pakankamai dažnai pasitaiko akivaizdžių, sunkių ir ilgalaikių konkurencijos teisės pažeidimų.

59 Į bylą įstojusi Taryba mano, kad prieštaravimas dėl Reglamento Nr. 17 15 straipsnio neteisėtumo turi būti atmestas kaip nepagrįstas. Taryba pripažįsta, kad bauda, nors ji ir nėra baudžiamojo pobūdžio sankcija, turi būti grindžiama aiškiu ir nedviprasmišku teisiniu pagrindu. Tačiau ji mano, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnis tenkina šį reikalavimą. Be to, ji primena, kad principas *nulla poena sine lege* taikomas tik baudžiamosioms sankcijoms, bet ne baudoms, paskirtoms pagal

Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį, remiantis to paties straipsnio 4 dalimi. Todėl iš šio principo kildinami reikalavimai negali būti pritaikomi nagrinėjamam atvejui (šio sprendimo 37 punkte minėto sprendimo *Maizena* 14 punktas; 1995 m. vasario 9 d. EŽTT sprendimas *Welch prieš Jungtinę Karalystę*, serija A Nr. 307).

60 Be to, Taryba mano, kad sankcijos dydis yra pakankamai apibrėžtas, nes Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis maksimalią baudos dydžio ribą sieja su suinteresuotosios įmonės apyvarta. Absoliuti maksimali riba būtų netikslinga, nes Komisijos sprendimai susiję su konkrečiais atvejais. Komisijos diskrecija toli gražu nėra neribota, ji saistoma būtinybės atsižvelgti į šiame straipsnyje numatytus pažeidimo trukmės ir sunkumo kriterijus. Be to, Komisija turi paisyti proporcingumo ir diskriminacijos draudimo principų.

61 Taryba mano, kad būtų sudėtinga nubrėžti griežtas ribas, kurios leistų atsižvelgti į kiekvieno pažeidimo kontekstą ir aplinkybes bei užtikrinti pakankamai atgrasantį poveikį. Apskritai Pirmosios instancijos teismas niekada nekvestionavo Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies galiojimo, o veikiau jį patvirtino (šio sprendimo 58 punkte minėto sprendimo *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją* 98–101 punktai).

62 Dėl ieškovės kaltinimo, kad Komisijos baudų skyrimo praktika pasižymi dideliais skirtumais ir pastaruoju metu gerokai padidėjusiomis baudomis, pasakytina, kad šie teiginiai tik atspindi tai, jog skiriasi aptariamų įmonių apyvarta ir kad aptariamos įmonės didėja.

63 Neteisinga būtų tvirtinti ir tai, kad Komisija atlieka tiriančiosios institucijos, kaltintojo ir teisėjo funkcijas, nes jai taikoma neribotos jurisdikcijos kontrolė ir todėl jos negalima apibūdinti kaip teisėjo ir šalies.

64 Tas pats pasakytina ir apie teiginį, kad Taryba savo įgaliojimą numatyti baudas perdavė Komisijai. Komisijai perduodamas tik įgaliojimas, vadovaujantis Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi, kuri išreiškia Tarybos įgaliojimą, priimti sprendimus. Tai atitinka EB 202 straipsnio trečiosios įtraukos nuostatas.

65 Galiausiai Taryba, priešingai nei teigia ieškovė, pastebi, kad, valstybėse narėse, būtent Švedijoje ir Vokietijoje, yra panašios teisės normos.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

66 Reikia priminti, kad, remiantis Teisingumo Teismo praktika, bausmių teisėtumo principas yra susijęs su teisinio saugumo principu, kuris yra bendrasis Bendrijos teisės principas ir kuris būtent reikalauja, kad kiekviena Bendrijos norma, ypač skirianti ar leidžianti skirti sankcijas, būtų aiški ir apibrėžta, jog suinteresuotieji asmenys galėtų vienareikšmiškai suvokti iš jos išplaukiančias teises ir pareigas ir galėtų imtis atitinkamų priemonių (šiuo klausimu žr. 1981 m. liepos 9 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Gondrand Frères ir Garancini*, 169/80, Rink. p. 1931, 17 punktą; šio sprendimo 37 punkte minėto Sprendimo *Maizena* 15 punktą; 1996 m. vasario 13 d. Sprendimo *van Es Douane Agenten*, C-143/93, Rink. p. I-431, 27 punktą ir 35 punkte minėto sprendimo *X* 25 punktą).

67 Šio principo, priklausančio bendroms valstybių narių konstitucinėms tradicijoms ir įtvirtinto įvairiose tarptautinėse sutartyse, be kita ko, ir EŽTK 7 straipsnyje, reikia laikytis tiek baudžiamojo pobūdžio normų, tiek specialių administracinių priemonių, skiriančių ar leidžiančių skirti administracines nuobaudas, atveju (žr. 37 punkte minėto sprendimo *Maizena* 14 ir 15 punktus bei ten nurodytą teismų praktiką). Jis galioja ne tik pažeidimo sudėtį nustatančioms normoms, bet ir tokioms normoms, kurios reglamentuoja pirmiau nurodytų normų pažeidimo pasekmes (šiuo klausimu žr. 35 punkte minėto sprendimo *X* 22 ir 25 punktus).

68 EŽTK 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Niekas negali būti nuteistas už veiksmus ar neveikimą, kurie pagal jų padarymo metu galiojusius valstybės įstatymus arba tarptautinę teisę nebuvo laikomi nusikaltimais. Taip pat negali būti skiriama sunkesnė bausmė negu ta, kuri galėjo būti taikyta nusikaltimo padarymo metu."

69 Europos žmogaus teisių teismo nuomone, iš šios nuostatos išplaukia, kad įstatymais turi būti aiškiai apibrėžti pažeidimai ir už juos gresiančios bausmės. Ši sąlyga yra tenkinama, jei piliečiai iš atitinkamos normos teksto ir prireikus teismų pateikto jos išaiškinimo gali suprasti, kokia veika ir neveikimas užtraukia baudžiamąją atsakomybę (2000 m. liepos 22 d. EŽTT sprendimas *Coëme prieš Belgiją*, *Recueil des arrêts et décisions*, 2000-VII, § 145).

70 Taryba teigia, kad Pirmosios instancijos teismas, vertindamas Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies teisėtumą, negali vadovautis EŽTK 7 straipsnio 1 dalimi ir su šiuo straipsniu susijusia Europos žmogaus teisių teismo praktika, nes, remiantis Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 4 dalimi, be kita ko, Komisijos sprendimai pagal šios nuostatos 2 dalį nėra baudžiamojo pobūdžio.

71 Nesant reikalo nuspręsti dėl klausimo, ar dėl Komisijos pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį paskirtų baudų pobūdžio ir dydžio joms taikoma EŽTK 7 straipsnio 1 dalis, konstatuotina, kad net ir tuomet, jei EŽTK 7 straipsnio 1 dalis turėtų būti taikoma tokioms sankcijoms, iš Europos žmogaus teisių teismo praktikos išplaukia, kad norint patenkinti šios nuostatos reikalavimus nėra būtina, jog teisės aktai, kurių pagrindu skiriamos sankcijos, būtų suformuluoti taip tiksliai, kad būtų galima visiškai užtikrintai numatyti galimas jų pažeidimo pasekmes.

72 Vadovaujantis Europos žmogaus teisių teismo praktika, neapibrėžtos tam tikros nuostatos sąvokos nebūtinai lemia EŽTK 7 straipsnio pažeidimą, o tai, kad įstatymas suteikia tam tikrą diskreciją, savaime nepažeidžia prognozuojamumo reikalavimo, jei atsižvelgiant į nagrinėjamus teisėtus tikslus yra pakankamai aiškiai nustatyta naudojimosi diskrecija apimtis ir sąlygos, siekiant privatiems asmenims užtikrinti tinkamą apsaugą nuo savivalės (šio sprendimo 36 punkte minėto EŽTT sprendimo *Margareta ir Roger Andersson prieš Švediją* § 75). Europos žmogaus teisių teismas atsižvelgia ne tik į įstatymo tekstą, bet ir į tai, ar nusistovėjusi ir paskelbta teismų praktika nepatikslino vartojamų neapibrėžtų sąvokų (1995 m. rugsėjo 27 d. Sprendimo *G. prieš Prancūziją*, serija A Nr. 325-B, § 25).

73 Be to, valstybių narių bendrų konstitucinių tradicijų analizė nelemia kitokio bendrojo Bendrijos teisės principo, t. y. bausmių teisėtumo principo, aiškinimo. Dėl ieškovės argumentų, kurie grindžiami 2002 m. kovo 20 d. *Bundesverfassungsgericht* (šio sprendimo 47 punktas) sprendimu, net jei tai būtų svarbu įmonėms už konkurencijos taisyklių pažeidimą paskirtų baudų atveju, ir GWB 81 straipsnio 2 dalimi, kurioje neįtvirtinta jokia Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 daliai prilyginama nuostata, reikia pažymėti, kad bendra valstybių narių konstitucinė tradicija negali būti kildinama tik iš vienoje valstybėje narėje susiklosčiusios teisinės padėties. Tačiau šiuo pažiūriu reikia konstatuoti, kad, kaip pažymėjo Taryba, o ieškovė to neginčijo, atitinkamos kitų valstybių narių teisės normos administracinių sankcijų skyrimo atveju, pavyzdžiui, už nacionalinių konkurencijos taisyklių

pažeidimą, numato panašią maksimalią ribą kaip ir Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis arba netgi panašius ar identiškus kriterijus kaip ši Bendrijos nuostata. Šiuo klausimu Taryba pateikia Švedijos Karalystės pavyzdį.

74 Kalbant apie Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies galiojimą bausmių teisėtumo principo, pripažinto Bendrijos teismų atsižvelgiant į EŽTT pateiktą poziciją ir valstybių narių konstitucines tradicijas, atžvilgiu, pažymėtina, kad, priešingai nei teigia ieškovė, nustatydama baudas už konkurencijos taisyklių pažeidimus, Komisija neturi neribotos diskrecijos.

75 Iš tikrųjų pati Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis apriboja Komisijos diskreciją. Patikslindama, kad „Komisija gali priimti sprendimą įmonėms arba įmonių grupėms taikyti minimalias (1 000 eurų) ir maksimalias (1 000 000 eurų) baudas, bet ne didesnes kaip 10 % kiekvienos iš dalyvaujančių įmonių praėjusių verslo metų metinės apyvartos“, ji numato su atitinkamų įmonių apyvarta, t. y. objektyviu kriterijumi, siejamą maksimalią baudos ribą. Nors, kaip teigia ieškovė, ji nenumato absoliučios, visiems konkurencijos taisyklių pažeidimams taikomos maksimalios ribos, joje nurodyta skaičiais išreikšta ir absoliuti maksimali galimos baudos riba, kuri kiekvienai įmonei už kiekvieną pažeidimą apskaičiuojama taip, kad iš anksto būtų galima numatyti maksimalų galimos baudos dydį. Antra, ši nuostata kiekvienu atveju nustatant baudą įpareigoja Komisiją atsižvelgti į „pažeidimo sunkumą ir trukmę“.

76 Nors teisinga, kad šie du kriterijai suteikia Komisijai didelę diskreciją, jie ir toliau lieka kriterijais, kuriuos teisės aktų leidėjai pasitelkė į pagalbą kurdami panašias nuostatas ir kurie sudaro Komisijai galimybę skirti sankcijas atsižvelgiant į nagrinėjamos veikos neteisėtumo laipsnį. Todėl šioje stadijoje reikia laikyti, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis, net jei ji Komisijai suteikia tam tikrą diskreciją, nustato kriterijus ir ribas, į kuriuos ji turi atsižvelgti vykdydama įgaliojimus bausmių skyrimo srityje.

77 Be to, reikia pastebėti, kad Komisija, skirdama baudas pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį, turi paisyti bendrųjų teisės principų, ypač Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo praktikoje suformuluotų vienodo požiūrio ir proporcingumo principų.

78 Priešingai nei teigia ieškovė, anksčiau aptartos Komisijos diskrecijos ribos galioja ir sprendimui dėl baudos skyrimo, visų pirma, kai Komisija taiko pranešimą dėl bendradarbiavimo, kurio galiojimas, beje, nėra ginčijamas. Šiuo požiūriu aplinkybė, kad Teisingumo Teismas ieškovės nurodytame sprendime (šio sprendimo 43 punkte minėto sprendimo *BMW Belgium ir kt. prieš Komisiją* 53 punktas) pripažino, jog tai, kad ankstesnėse panašiose bylose Komisija nemanė, kad buvo būtina tam tikriems ūkio subjektams skirti baudą, negali panaikinti šiuo Reglamentu Nr. 17 jai aiškiai suteikto įgaliojimo, jei tenkinamos įgaliojimo įgyvendinimo sąlygos, nereiškia to, kad Komisija, nepaisant iš gairių ir pranešimo dėl bendradarbiavimo bei iš vienodo požiūrio ir proporcingumo principų, taip pat apskritai iš EB 81 ir 82 straipsnių praktinio veiksmingumo ir iš EB 4 straipsnio 1 dalyje numatyto laisvos konkurencijos principo išplaukiančio diskrecijos savanoriško ribojimo, turi diskreciją neskirti baudos.

79 Reikėtų pridurti, kad Teisingumo Teismas ir Pirmosios instancijos teismas, remiantis EB 229 straipsniu ir Reglamento Nr. 17 17 straipsniu, turi neribotą jurisdikciją nagrinėti ieškinius dėl sprendimų, kuriais Komisija skyrė baudas, ir gali ne tik panaikinti Komisijos priimtus sprendimus, bet ir panaikinti, sumažinti ar padidinti paskirtą baudą. Taigi Bendrijos teismai gali neribotai tikrinti Komisijos administracinę praktiką. Priešingai nei teigia ieškovė, dėl šios kontrolės Bendrijos teismai, pažeidžiant EB 7 straipsnio 1 dalį, neviršija savo jurisdikcijos, nes, pirma, tokia kontrolė yra aiškiai numatyta minėtose nuostatose, kurių galiojimas neginčijamas, ir, antra, Bendrijos teismai vykdo kontrolę, laikydamiesi Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytų kriterijų. Todėl kaip tik Bendrijos teismų vykdoma kontrolė sudarė galimybę pasitelkiant į pagalbą nusistovėjusią paskelbtą teismų praktiką patikslinti kai kurias neapibrėžtas Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje vartojamas sąvokas.

80 Be to, pati Komisija, remdamasi Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje numatytais ir Teisingumo Teismo bei Pirmosios instancijos teismo praktikoje patikslintais kriterijais, suformavo žinomą ir prieinamą administracinę praktiką. Net jei pati Komisijos sprendimų priėmimo praktika nesudaro teisinio baudų skyrimo konkurencijos bylose pagrindo (žr. 2005 m. liepos 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Scandinavian Airlines System prieš Komisiją*, T-241/01, Rink. p. II-2917, 87 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką), remiantis vienodo požiūriu principu, Komisija neturi teisės panašių faktinių aplinkybių vertinti skirtingai, o skirtingų aplinkybių vienodai, jei diferencijavimo negalima objektyviai pagrįsti (1984 m. gruodžio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Sermide*, 106/83, Rink. p. 4209, 28 punktas ir 1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *BPB de Eendracht prieš Komisiją*, T-311/94, Rink. p. II-1129, 309 punktas).

81 Be to, vadovaujantis nusistovėjusia Teisingumo teismo praktika, Komisija bet kuriuo metu gali padidinti baudų ribas, jei to reikalauja veiksmingas Bendrijos konkurencijos taisyklių taikymas (šio sprendimo 58 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 109 punktas ir 46 punkte minėto sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* 236 ir 237 punktai), todėl administracinės praktikos pokyčius galima laikyti pateisintais siekiu apskritai užkirsti kelią Bendrijos

konkurencijos taisyklių pažeidimams. Taigi ieškovės nurodyto ir skundžiamo baudų ribų pakėlimo pastaraisiais metais negalima savaime laikyti bausmių teisėtumo principo pažeidimu, nes tai neviršija Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje, kaip ją išaiškino Bendrijos teismai, nustatytų ribų.

82 Taip pat reikia atsižvelgti į tai, kad Komisija, siekdama skaidrumo ir didesnio teisinio saugumo, suinteresuotosioms įmonėms paskelbė gaires, kuriose nustatė apskaičiavimo metodą, kurį įsipareigojo taikyti kiekvienu konkrečiu atveju. Šiuo požiūriu Teisingumo Teismas nusprendė, kad, priėmusi tokias elgesio taisykles ir apie jas pranešusi paskelbdama, jog nuo šio momento taikys jas atvejams, kuriems skirtos šios normos, Komisija savanoriškai apribojo savo diskreciją ir negali nukrypti nuo šių taisyklių, nes priešingu atveju gali būti nubausta už bendrųjų teisės principų, kaip antai vienodo požiūrio ar teisėtų lūkesčių apsaugos principų, pažeidimą. Be to, nors gairės nesudaro sprendimo teisinio pagrindo, jose įtvirtinamas bendras ir abstraktus tvarkos, kurią Komisija nusistatė šiuo sprendimu skirtoms baudoms apskaičiuoti, reglamentavimas, todėl įmonėms suteikiamas teisinis saugumas (2005 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją*, C-189/02 P, C-202/02 P, nuo C-205/02 P iki C-208/02 P ir C-213/02 P, Rink. p. I-5425, 211 ir 213 punktai). Iš to išplaukia, kad, priešingai nei teigia ieškovė, negalima daryti prielaidos, jog Komisija nėra kompetentinga priimti gaires, nes jų priėmimas patenka į Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje numatytą teisinio reglamentavimo sritį ir padeda aiškiau apibrėžti šia nuostata Komisijai suteiktos diskrecijos taikymo ribas.

83 Tad, atsižvelgiant į įvairius prieš tai nurodytus aspektus, apdairus ūkio subjektas, prireikus padedamas teisės konsultanto, gali pakankamai tiksliai numatyti už tam tikrą elgesį jam gresiančios baudos apskaičiavimo metodą ir dydį. Tai, kad toks ūkio subjektas negali iš anksto tiksliai numatyti baudos, kurią Komisija skirs kiekvienu konkrečiu atveju, dydžio, nėra bausmių teisėtumo principo pažeidimas, nes dėl pažeidimų, už kuriuos Komisija baudžia, sunkumo baudžiamieji ir prevencijos tikslai pateisina tai, kad įmonės negali įvertinti naudos, kurią jos gautų dalyvaudamos

darant tam tikrą pažeidimą, iš anksto atsižvelgdamos į baudos, kuri joms būtų skirta už tokią neteisėtą elgesį, dydį.

84 Šiuo požiūriu, net jei įmonės negali iš anksto tiksliai numatyti baudų, kurias kiekvienu atskiru atveju skirs Komisija, dydžio, atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal EB 253 straipsnį Komisija yra įpareigota sprendime, kuriuo skiriama bauda, nepaisant bendrai žinomo sprendimo konteksto, motyvuoti, be kita ko, skirtos baudos dydį ir pateikti jos apskaičiavimo metodą. Motyvai turi taip aiškiai ir vienareikšmiai atspindėti Komisijos vertinimą, kad suinteresuotiesiems asmenims būtų sudarytos sąlygos sužinoti priimtos priemonės priežastis, jog galėtų įvertinti, ar tikslinga kreiptis į Bendrijos teismus, o pastarieji prireikus galėtų atlikti jiems priklausančią kontrolę.

85 Galiausiai nepagrįstas yra ir argumentas, kad Taryba, Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatydama baudos skyrimo sąlygas, pažeisdama EB 83 ir EB 229 straipsnius, Komisijai *de facto* perdavė savo pagal Sutartį turimą jurisdikciją.

86 Pirma, nors, kaip jau buvo minėta, Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis suteikia Komisijai tam tikrą diskreciją, tačiau ją apriboja numatydama objektyvius kriterijus, kurių Komisija turi laikytis. Antra, reikia priminti, kad Reglamentas Nr. 17, kaip per teismo posėdį nurodė ir Taryba, buvo priimtas remiantis EB 83 straipsnio 1 dalimi, kuri numato, kad „Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu ir pasikonsultavusi su Europos Parlamentu <...>, priima atitinkamus reglamentus arba direktyvas dėl (EB) 81 ir 82 straipsniuose išdėstytų principų įgyvendinimo“. Vadovaujantis EB 83 straipsnio 2 dalies a ir d punktais, šių reglamentų ir direktyvų paskirtis būtent yra „numatant vienkartines ir reguliariai mokamas baudas užtikrinti, kad būtų laikomasi (EB) 81 straipsnio 1 dalyje ir 82 straipsnyje nurodytų draudimų“, ir „apibrėžti atitinkamas Komisijos ir Teisingumo Teismo funkcijas taikant šioje straipsnio dalyje išdėstytas nuostatas“. Be to, reikia priminti, jog pagal

EB 211 straipsnio pirmą įtrauką Komisija „užtikrina, kad šios Sutarties nuostatos ir priemonės, kurių jomis vadovaudamosi imasi institucijos, būtų taikomos“, o pagal šio straipsnio trečiąją įtrauką „turi savarankišką sprendimo teisę“.

87 Iš to išplaukia, kad neturėtų būti laikoma, jog Taryba turi teisę skirti baudas už EB 81 ir 82 straipsnių pažeidimą, nes šią teisę ji perdavė Komisijai arba EB 202 straipsnio trečiosios įtraukos prasme suteikė jos įgyvendinimo įgaliojimus. Vadovaujantis prieš tai nurodytomis Sutarties nuostatomis, šis įgaliojimas iš esmės išplaukia iš Komisijos savarankiškos funkcijos prižiūrėti, kaip taikoma Bendrijos teisė, o kalbant apie EB 81 ir 82 straipsnių taikymą, Reglamentas Nr. 17 šią funkciją patikslina, apibrėžia ir formalizuoja. Šiuo reglamentu Komisijai suteiktas įgaliojimas skirti baudas išplaukia iš pačios Sutarties ir turi sudaryti sąlygas veiksmingai taikyti minėtuose straipsniuose numatytus draudimus (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 58 punkte nurodyto sprendimo *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją* 133 punktą). Todėl ieškovės argumentą reikia atmesti.

88 Iš šių samprotavimų išplaukia, kad prieštaravimas dėl Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies neteisėtumo atmestinas kaip nepagrįstas.

B — *Dėl Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies aiškinimo, atsižvelgiant į bausmių teisėtumo principą*

89 Tuo atveju, jei Pirmosios instancijos teismas nepaskelbtų Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies negaliojančia, ieškovė papildomai teigia, kad šią nuostatą, kaip ir Komisijos sprendimų priėmimo praktiką ir su EB 81 bei

82 straipsniais susijusią Bendrijos teismų praktiką, reikia sukonkretinti ir siaurai aiškinti bausmių teisėtumo požiūriu. Ji pateikia keletą pasiūlymų, kurie turėtų leisti pakankamai numatyti baudas, ir prašo panaikinti sprendimą.

90 Komisija ir Taryba šiuos argumentus laiko nepagrįstais.

91 Šiuo požiūriu pirmiausia pakanka konstatuoti, kad antroje, papildomoje, ieškovės ieškinio pagrindo dėl bausmių teisėtumo principo dalyje išdėstyti argumentai iš dalies tik pakartoja tam tikrus pirmoje šio ieškinio pagrindo dalyje suformuluotus ir prieš Komisijos sprendimų priėmimo iš gairių taikymo išplaukiančią praktiką bei prieš sprendimą tiek, kiek jis atspindi šią praktiką, nukreiptus argumentus. Nepaisant to, kad Komisijos sprendimų priėmimo praktika negali būti ieškinio dėl teisės akto panaikinimo dalykas, vis dėlto reikėtų priminti, kad, remiantis pirmiau išdėstytais samprotavimais, Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis nepažeidžia bausmių teisėtumo principo ir kad Komisijos sprendimų priėmimo praktika bei gairės, kurioms taikoma Bendrijos teismų kontrolė, kaip tik leido užtikrinti įmonėms didesnį teisinį saugumą. Sprendimas negali būti laikomas neteisėtu vien todėl, kad jis yra konkretus tariamai neteisėtos Komisijos sprendimų priėmimo praktikos taikymo atvejis. Todėl šiems kaltinimams negalima pritarti.

92 Dėl ieškovės šioje ieškinio pagrindo dalyje pateiktų argumentų, susijusių su tariama sprendimo motyvavimo stoka – visų pirma dėl pradinės baudos, faktinio pažeidimo poveikio rinkai ir baudos padidinimo siekiant pakankamos prevencijos – pasakytina, kad šie argumentai iš esmės priskirtini trečiajam ieškinio pagrindui, konkrečiai susijusiam su sprendimo motyvavimo klausimu, ir todėl juos reikia vertinti nagrinėjant trečiąjį ieškinio pagrindą.

93 Galiausiai likę ieškovės argumentai yra abstraktūs teoriniai pamąstymai apie sprendimų priėmimo praktiką, kurią turėtų taikyti Komisija, apie naujas nuostatas, kurias turėtų priimti Taryba, ir apie tolesnį Pirmosios instancijos teismo praktikos plėtojimą, todėl šiais argumentais nėra pareiškiamas joks teisinio pobūdžio kaltinimas dėl sprendimo ir jie turi būti atmesti.

94 Be to, dublike ir per posėdį ieškovė papildomai nurodė, kad maksimali 10 % baudos riba nuo prieš priimant sprendimą dėl baudos skyrimo praėjusių ūkinių metų pasiektos apyvartos turi būti taikoma apyvartai atitinkamoje rinkoje, o ne visai apyvartai.

95 Norint iš šio teiginio padaryti išvadą, kad ieškovė nori ginčyti sprendimą tiek, kiek juo jai skiriama bauda, viršijanti 10 % jos paskutinių ūkinių metų prieš priimant sprendimą pasiektos apyvartos metionino rinkoje, nesant būtinybės nagrinėti, ar šie argumentai yra leistini Procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalies požiūriu ir visų pirma, ar yra glaudi sąsaja tarp jų ir vieno iš pareiškime nurodytų ieškinio pagrindų, pakanka nurodyti, kad nei Reglamentas Nr. 17, nei Bendrijos teismų praktika, nei gairės nenumato, kad baudų dydis turi būti nustatytas tiesiogiai atsižvelgiant į atitinkamos rinkos dydį, nes šis veiksnys yra tik vienas iš daugelio kitų. Pagal Reglamentą Nr. 17, kaip jį aiškina Bendrijos teismai, bauda, kuri skiriama įmonei už pažeidimus konkurencijos srityje, turi būti proporcinga pažeidimui kaip visumai, atsižvelgiant, be kita ko, į jo sunkumą (šiuo klausimu žr. 1994 m. spalio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tetra Pak prieš Komisiją*, T-83/91, Rink. p. II-755, 240 punktą ir analogiško 1997 m. spalio 21 d. Sprendimo *Deutsche Bahn prieš Komisiją*, T-229/94, Rink. p. II-1689, 127 punktą). Teisingumo Teismas sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją*, nurodyto šio sprendimo 58 punkte, 120 punkte patvirtino, kad vertinant pažeidimo sunkumą reikia atsižvelgti į labai daug veiksnių, kurių pobūdis ir reikšmė priklauso nuo nagrinėjamo

pažeidimo rūšies ir jo ypatingų aplinkybių (2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *JFE Engineering prieš Komisiją*, T-67/00, T-68/00, T-71/00 ir T-78/00, Rink. p. II-2501, 532 punktas).

96 Šiuo požiūriu taip pat reikia pažymėti, kad pagal nusistovėjusią Bendrijos teismų praktiką vienintelė aiški nuoroda į atitinkamos įmonės apyvartą, būtent 10 % apyvartos apskaičiuojant baudas pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį, yra susijusi su bendra pasauline įmonės apyvarta (šiuo klausimu žr. 58 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 119 punktą), o ne su jos apyvarta rinkoje, kuriai darė poveikį antikonkurencinis elgesys, už kurį buvo baudžiama. Iš nurodyto sprendimo to paties punkto išplaukia, kad tokia maksimalia suma siekiama užtikrinti, jog baudos nebūtų neproporcingos visai įmonei (95 punkte minėto sprendimo *JFE Engineering prieš Komisiją* 533 punktas).

97 Todėl antrą pirmojo ieškinio pagrindo dalį reikia atmesti.

98 Dėl šios priežasties turi būti atmestas visas pirmasis ieškinio pagrindas.

II — *Dėl antrojo ieškinio pagrindo, grindžiamo vertinimo klaida dėl vieno tęstinio pažeidimo pobūdžio ir pažeidimo trukmės*

99 Ieškovė visų pirma neigia nuo 1986 m vasario iki 1999 m. vasario mėn. dalyvausi darant vieną tęstinį pažeidimą. Ji pripažįsta dalyvavusi darant pažeidimą nuo 1986 iki 1988 m. ir po 1992 m., tačiau teigia, kad antikonkurenciniai veiksmai buvo sustabdyti nuo 1988 iki 1992 m., o nuo 1997 m. pabaigos – galutinai nutraukti. Papildomai ji pažymi, kad Komisija bet kuriuo atveju turėjo atsižvelgti į aplinkybę, jog susitarimų vykdymas vis dėlto buvo sustabdytas nuo 1988 iki 1992 m. ir po 1997 metų.

A — *Dėl pažeidimo sustabdymo nuo 1988 iki 1992 metų*

1. Šalių argumentai

100 Ieškovė teigia, kad „aukščiausio lygio" susitikimai ir antikonkurencinių susitarimų vykdymas buvo sustabdyti 1988 m., iš kartelio pasitraukus *Sumitomo*, ir atnaujinti tik 1992 metais.

101 Pirmiausia ji mano, kad Komisija, sprendimo 212 konstatuojamojoje dalyje teigdama, jog negalima laikyti įrodytu, kad kartelis buvo sustabdytas nuo 1988 iki 1992 m., nes kartelio dalyviai nepranešė apie savo ketinimą pakeisti susitarimus arba jų atsisakyti, ir sprendimo 251 konstatuojamojoje bei paskesnėse dalyse nurodydama, kad, remiantis aplinkybe, jog kartelio dalyviai niekada vienas kitam nepranešė apie savo ketinimą nutraukti susitarimus, darytina išvada, kad nebuvo sukurtas naujas kartelis, o tik organiškai išsivystė kompleksiška kartelio struktūra, netiesiogiai pripažino, kad ji neturi jokių tiesioginių įrodymų apie kartelio egzistavimą nuo 1988 iki 1992 metų. Taip ji, nepaisydama įrodinėjimo reikalavimų ir principo *in dubio pro reo*, rėmėsi hipotezėmis ir pačios suponuotais įpareigojimais elgtis tam tikru būdu (1975 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją*, 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ir 114/73, Rink. p. 1663, 354 punktas; 1978 m. vasario 14 d. Sprendimo *United Brands prieš Komisiją*, 27/76, Rink. p. 207, 261–266 punktai ir 1984 m. kovo 28 d. Sprendimo *CRAM ir Rheinzink prieš Komisiją*, 29/83 ir 30/83, Rink. p. 1679, 16 punktas). Be to, abipusis pranešimas apie ketinimą nutraukti susitarimą jokiu būdu nėra antikonkurencinio susitarimo užbaigimo prielaida (šio sprendimo 46 punkte minėto sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* 59 ir paskesni punktai). Todėl ne ieškovė turi įrodyti, kad ji nagrinėjamu laikotarpiu nedalyvavo darant pažeidimą, bet Komisija privalo pateikti jos faktinio dalyvavimo įrodymą (1998 m. gruodžio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją*, C-185/95 P, Rink. p. I-8417, 58 punktas).

102 Ieškovė taip pat iš esmės teigia, kad Komisija klaidingai įvertino įvairius dokumentus, turėjusius įrodyti kartelio egzistavimą nuo 1988 iki 1992 metų.

103 Pirma, grįsdama savo teiginius ieškovė teigia, kad *Nippon Soda* 2000 m. vasario 23 d. pateiktose pastabose dėl faktinių aplinkybių, kuriomis rėmėsi Komisija, tik vieną kartą paminėta, kad nuo 1988 iki 1990 m. būta susitikimų, vykusių įvairiomis formomis, o iki 1998 m. gegužės 13 d. – tik įmonių ir (arba) pardavimo vadovų lygiu. Tačiau Komisija neatsižvelgė į tai, kad *Nippon Soda* pareiškimai, pirma, patvirtina, jog 1988 m. buvo užbaigti „aukščiausio lygio" susitikimai, o antra, įmonių ir (arba) pardavimo vadovų susitikimai nuo 1988 iki 1990 m. vyko tik klausimu, kaip dalyviai galėtų apsiginti nuo *Monsanto* konkurencijos ir kaip būtų galima keistis informacija, kad nebūtų pažeidžiama konkurencijos teisė.

104 Antra, kalbant apie 1990 m. gegužės 5 d. *Nippon Soda* raštą (toliau – 1990 m. gegužės 5 d. raštas), iš kurio Komisija daro išvadą, kad 1989 m. įvyko vienas susitikimas, veikiau supažindinama su priežastimis, dėl kurių 1989 m. nutrūko įmonių bendradarbiavimas, t. y. nesutarimai tarp *Sumitomo* ir *Degussa* bei *Rhône-Poulenc*. Be to, 1990 m. gegužės 5 d. rašte sakoma, kad 1989 m. rugpjūčio mėnesio susitikimo tikslas buvo atkalbėti *Degussa* nuo metionino pardavimo su nuolaida. Tačiau iš rašto matyti, kad *Degussa* kategoriškai atmetė bet kokius bandymus ją atkalbėti, nes ji siekė komercinio tikslo konkuruoti su įmonėmis *Monsanto* ir *Sumitomo*. Todėl šį susitikimą galima laikyti nebent *Nippon Soda* ir *Rhône-Poulenc* bandymu pakurstyti ieškovę dalyvauti darant pažeidimą ir jis bet kuriuo atveju įrodo, kad ieškovė neturėjo jokių antikonkurencinių ketinimų.

105 Be to, Komisija, remdamasi 1990 m. gegužės 5 d. pastabomis, sprendimo 103–106 konstatuojamosiose dalyse padarė klaidingą išvadą, kad buvo pateikta užklausa

dėl galimybės surengti naują susitikimą, tačiau nėra žinoma, ar toks susitikimas įvyko. *Nippon Soda* savo rašte netgi pažymi, kad nepavyko pasiekti bendro sutarimo dėl pardavimo kainos, nes *Rhône-Poulenc* taip pat nebuvo suinteresuota vykdyti bendrą kainų politiką.

106 Galiausiai 1990 m. gegužės 5 d. rašte daroma išvada, jog „yra pagrindo manyti, kad *Degussa* nelabai domėjosi, ką iš tikrųjų galvoja *Rhône-Poulenc*". Todėl kyla klausimas, kuo pagrįstas Komisijos teiginys sprendimo 106 konstatuojamojoje dalyje, kad *Degussa*, *Rhône-Poulenc* ir *Nippon Soda* kelis kartus buvo susitikusios aptarti kainas ir rinkos duomenis bei nuspręsti dėl bendros reakcijos į naują padėtį rinkoje. Atvirkščiai, ji primena, kad aiškiai pareiškė kitoms suinteresuotosioms įmonėms, jog nebenori toliau įgyvendinti susitarimų.

107 Trečia, ieškovė teigia, kad Komisija taip pat nepakankamai teisiškai įrodė jos dalyvavimą darant pažeidimą nuo 1990 iki 1992 metų. Iš 2000 m. gruodžio 5 d. *Rhône-Poulenc* papildomo pareiškimo matyti, kad 1990 m. birželio 10 d. *Degussa* ir *Rhône-Poulenc* susitikime buvo tik nutarta užmegzti santykius su *Nippon Soda*, siekiant aptarti kainų sumažinimo klausimą ir rengti reguliaresnius susitikimus. Todėl Komisijos teiginys, kad 1986 m. kartelis nebuvo nutrauktas, o *Nippon Soda* jau dalyvavo priimant tokias priemones, yra klaidingas (sprendimo 110 konstatuojamoji dalis).

108 Be to, *Nippon Soda* rašte, susijusiame su 1990 m. lapkričio 7 d. susitikimu Seule (toliau – raštas dėl 1990 m. lapkričio 7 d. susitikimo), nėra jokių nuorodų apie susitarimą pranešti apie kainų didinimą arba jį įgyvendinti, bet tai parodo, kad *Rhône-Poulenc* ir *Degussa* nenorėjo antrą kartą didinti kainų nedalyvaujant *Monsanto*. Iš šio dokumento taip pat negalima daryti išvados, kaip būtent teigia Komisija, dėl pirmojo kainų didinimo, kaip tai patvirtina ir 1990 m. gegužės 5 d. raštas. Be to, ieškovė tvirtina, kad iš esmės negalima pasitikėti šių raštų formuluotėmis, nes tai yra ne originalas, o vertimas – tikriausiai iš japonų kalbos –

o tai patvirtina jo tipografija ir akivaizdžiai neteisingai nurodyti metai „1998 m. lapkričio mėn.“.

109 Komisijai taip pat nepavyko įrodyti, kad 1991 m. buvo pasiektas koks nors susitarimas. Savo 1999 m. gegužės 26 d. pareiškime *Rhône-Poulenc* iš esmės nurodo, kad 1991 m. susitikimų „tikslas buvo paskatinti ir sustiprinti trijų konkurentų tarpusavio pasitikėjimą“. Todėl šie susitikimai buvo derybos, kuriose nepasiektas susitarimas ir nebuvo suderinti veiksmai. Be to, tokią analizę patvirtina ir 2000 m. gruodžio 5 d. *Rhône-Poulenc* papildomas pareiškimas.

110 Komisija teigia, kad ji teisės požiūriu pakankamai parodė, jog ieškovė nuo 1986 m. vasario iki 1999 m. vasario mėn. dalyvavo darant vieną tęstinį pažeidimą, ir pakartoja savo argumentus, išdėstytus sprendimo 96–115, 212, 255 ir 256 konstatuojamosiose dalyse.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

111 Reikia pripažinti, kad ieškovė šiame ieškinyje neginčija savo dalyvavimo dviejuose karteliuose nuo 1986 m. vasario mėn. iki 1988 m. rudens, laikotarpiu, kai kartelyje dalyvavo ir Japonijos gamintoja *Sumitomo*, ir nuo 1992 m. kovo iki 1997 m. spalio mėn., kai, jos nuomone, pažeidimas buvo užbaigtas, priešingai nei teigia Komisija, kuri nurodė, kad pažeidimas tęsėsi iki 1999 m. vasario mėn. Kalbėdama apie laikotarpį nuo 1988 iki 1992 m., ji mano, kad Komisija neįrodė kartelio, kurioje ji dalyvavo, egzistavimo, todėl manydama, kad ieškovė prisidėjo prie vieno tęstinio

pažeidimo nuo 1986 m. kovo mėn. iki 1999 m. kovo mėn., Komisija padarė vertinimo klaidą.

112 Taigi reikia išsiaiškinti, ar Komisija teisės požiūriu pakankamai įrodė, jog ieškovė nuo 1988 m. rudens iki 1992 m. kovo mėn. prisidėjo prie veiksmų, kurie yra pažeidimas EB 81 straipsnio 1 dalies ir EEE susitarimo 53 straipsnio prasme, ir neginčijamais pažeidimais dėl to paties tikslo iškraipyti konkurenciją bendrojoje rinkoje iki ir po šio laikotarpio sudarė „bendrojo plano" dalį. Atsižvelgiant į tai reikia įvertinti Komisijos surinktus su šiuo laikotarpiu susijusius įrodymus ir išvadas, prie kurių ji priėjo sprendimo 95 ir paskesnėse konstatuojamosiose dalyse.

a) Dėl ieškovės dalyvavimo susitarime ir (arba) suderintuose veiksmuose nuo 1988 iki 1992 metų

113 Pirmiausia reikia pažymėti, jog ieškovė kaltina Komisiją visų pirma tuo, kad ji sprendimo 212 ir 251 bei paskesnėse konstatuojamosiose dalyse vien iš aplinkybės, kad 1986 m. kartelio dalyviai, 1988 m. pasitraukus *Sumitomo*, neišreiškė ketinimo užbaigti susitarimus, padarė išvadą, jog nebuvo įrodytas kartelio nutraukimo faktas. Remdamasi tokia prielaida Komisija iš esmės ieškovei perkėlė jai pačiai tenkančią įrodinėjimo pareigą.

114 Šiuo požiūriu reikia priminti, kad, remiantis nusistovėjusia Bendrijos teismų praktika, teisinio saugumo reikalavimas, kuriuo turi galėti pasinaudoti ūkio subjektai, reiškia, kad iškilus ginčui dėl konkurencijos taisyklių pažeidimo Komisija, turinti įrodyti savo konstatuotus pažeidimus, privalo pateikti įrodymų, kuriais ji teisės požiūriu pakankamai gali patvirtinti pažeidimą pagrindžiančias faktines

aplinkybes. Konstatuotos pažeidimo trukmės klausimu iš teisinio saugumo principo išplaukia, kad, stokojant įrodymų, kuriais tiesiogiai galėtų būti patvirtinama pažeidimo trukmė, Komisija turi bent jau pateikti įrodymų, kurie remiasi taip glaudžiai laiko atžvilgiu susijusiais faktais, kad protingai leidžia daryti išvadą, jog pažeidimas nenutrūkstamai buvo tęsiamas nuo vienos datos iki kitos (šio sprendimo 101 punkte minėto sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją* 58 punktas ir 1994 m. liepos 7 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Dunlop Slazenger prieš Komisiją*, T-43/92, Rink. p. II-441, 79 punktas).

115 Nekaltumo prezumpcijos principas, be kita ko, įtvirtintas EŽTK 6 straipsnio 2 dalyje, yra viena iš pagrindinių teisių, kurios, remiantis Teisingumo Teismo praktika, kurią, beje, patvirtina ir Suvestinio Europos akto preambulė, Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnio 2 dalis bei Chartijos 47 straipsnis, pripažįstamos Bendrijos teisės sistemoje. Atsižvelgiant į nagrinėjamų pažeidimų ir už juos skirtų sankcijų pobūdį bei sunkumo laipsnį, nekaltumo prezumpcijos principas galioja ir procedūroms dėl įmonėms galiojančių konkurencijos taisyklių pažeidimo, kurių metu gali būti skiriamos vienkartinės ar periodiškai mokamos baudos (šiuo klausimu žr. 38 punkte minėtą EŽTT sprendimą *Öztürk prieš Vokietiją* ir 1987 m. rugpjūčio 25 d. Sprendimą *Lutz prieš Vokietiją*, serija A Nr. 123-A ; 1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hüls prieš Komisiją*, C-199/92 P, Rink. p. I-4287, 149 ir 150 punktus ir sprendimo *Montecatini prieš Komisiją*, C-235/92 P, Rink. p. I-4539, 175 ir 176 punktus).

116 Šiuo atveju Komisija sprendimo 212 konstatuojamojoje dalyje pažymi:

„<...> Iš 95–125 konstatuojamųjų dalių išplaukia, kad 1989, 1990 ir 1991 m. dalyviai ir toliau dalyvaudavo susitikimuose, nuo jų viešai neatsiribodami. Suponuojant akivaizdžiai antikonkurencinį ankstesnių susitikimų pobūdį, aiškus nepasakymas, kad susitikimuose dalyvaujama neturint antikonkurencinių ketinimų, įrodo, jog neteisėti susitarimai faktiškai buvo tęsiami <...>“

117 Tačiau iš Komisijos sprendimo 96–125, 212 ir 255 konstatuojamosiose dalyse pateiktų argumentų išplaukia, kad ji jokiu būdu nesirėmė vien aplinkybe, jog 1986 m. kartelio dalyviai po 1988 m. neišreiškė ketinimo užbaigti kartelį, o detaliai išanalizavo jo dalyvių pateiktus dokumentus, iš kurių padarė išvadą, kad pastarieji niekada neketino nutraukti susitarimų ir kad kartelio veikla niekada nebuvo nutraukta.

118 Taigi bendrai vertinant Komisijos sprendimą negalima Komisijos apkaltinti tuo, kad savo nuomonę, jog buvo vienas tęstinis pažeidimas, t. y. egzistavęs ir laikotarpiu nuo 1988 iki 1992 m., ji pagrindė vien tuo, kad kadangi 1986 m. kartelio dalyviai neišreiškė savo ketinimo šį kartelį užbaigti, darytina išvada, jog nuo 1989 iki 1991 m. vykusiais susitikimais buvo siekiama antikonkurencinio tikslo ir kad jie buvo ankstesnių kartelių tąsa. Todėl negalima pritarti ieškovės argumentui, kad Komisijos prielaida, jog kartelis egzistavo ir po 1988 m. rudens, grindžiama tik hipoteze.

119 Tačiau reikia nustatyti, ar dokumentiniai įrodymai, kuriais rėmėsi Komisija, yra pakankami teisės požiūriu įrodyti, kad ieškovė nuo 1988 iki 1992 m. dalyvavo darant konkurencijos teisės pažeidimą, ir, jei taip, kad šis pažeidimas yra ankstesnio kartelio, kurio egzistavimo ieškovė neginčija, tąsa.

120 Iš bylos medžiagos išplaukia, kad nuo 1988 iki 1992 m. reikia skirti du laikotarpius: pirmasis truko nuo 1988 m. pabaigos, kai iš pradinio kartelio pasitraukė *Sumitomo*, iki 1990 m. vasaros pabaigos, o antrasis – nuo 1990 m. vasaros pabaigos iki 1992 m. kovo mėn. Ieškovė pripažįsta, kad pastaruoju laikotarpiu ji dalyvavo atliekant veiksmus, kurie traktuojami kaip savarankiškas pažeidimas.

Dėl laikotarpio nuo 1988 m. pabaigos iki 1990 m. vasaros pabaigos

121 Kalbant apie laikotarpį nuo 1988 m. pabaigos iki 1990 m. vasaros pabaigos, reikia priminti, kad Komisija sprendimo 98–106 konstatuojamosiose dalyse teigia, jog *Sumitomo* pasitraukus iš pradinio kartelio *Degussa*, *Rhône-Poulenc* ir *Nippon Soda*, nepaisydamos didelių sunkumų, su kuriais jos susidūrė derindamos savo veiksmus 1989 ir 1990 m., ne kartą susitiko aptarti kainų ir rinkos duomenų bei nuspręsti dėl bendros reakcijos į naują padėtį, kai į rinką atėjo *Monsanto*. Dėl to Komisija remiasi šiais ieškovės neginčijamais susitikimais:

Data	Vieta	Dalyviai
1989 m. rugpjūtis	Nenurodyta	*Nippon Soda, Degussa, Rhône-Poulenc*
1989 m. ruduo	Japonija	*Nippon Soda, Degussa*
1990 m. birželio 10 d.	Frankfurtas prie Maino	*Degussa, Rhône-Poulenc*

122 Ieškovė iš esmės tvirtina, kad šie susitikimai neįrodo, jog kartelis buvo tęsiamas, o dokumentai, kuriais rėmėsi Komisija, įrodo priešingai, kad minėtų susitikimų dalyviai neturėjo vienodos nuomonės ir kad visų pirma ieškovė nepritarė bet kokiam pasiūlymui susitarti dėl kainų.

123 Vis dėlto iš 2000 m. vasario 23 d. *Nippon Soda* atsakymo į Komisijos prašymą suteikti informacijos (toliau – 2000 m. vasario 23 d. *Nippon Soda* atsakymas) ir 1990 m. gegužės 5 d. pastabų matyti, kad nors 1988 m. baigėsi „aukščiausio lygio“ susitikimai, tačiau, ir ieškovė to neginčija, remiantis šiais dokumentais, 1988–1998 m. ir toliau buvo rengiami įmonių ir (arba) pardavimo vadovų susitikimai, kurie iš dalies atstojo ankstesnius „aukščiausio lygio“ susitikimus.

124 Be to, nors yra teisinga, kad iš 2000 m. vasario 23 d. *Nippon Soda* pareiškimo negalima daryti išvados, jog 1989–1990 m. susitikimų dalyviai susitarė dėl kainų nustatymo, klientų paskirstymo ir gamybos pajėgumų apribojimo, šio pareiškimo 2.8 ir 2.9 punktuose sakoma, kad susiformavo lanksti „tikslinių kainų" sistema ir kad susitikimais buvo siekiama apsisaugoti nuo rinkos dalyvės *Monsanto* konkurencijos ir tam keistis informacija. 6.2 punkte, pavadintame „Susitikimų po 1990 m. sausio 1 d. tema", *Nippon Soda* patvirtina šį aprašymą teigdama, kad 1990 m. *Monsanto* veikla kėlė didžiausią grėsmę susitarimų dalyviams ir todėl kaip reguliarūs apibūdinami susitikimai buvo skirti pasikeisti informacija apie šią veiklą bei aptarti tikslines kainas.

125 Be to, būtent iš 1990 m. gegužės 5 d. rašto matyti, kad 1989 m. rugpjūčio mėn. įvyko *Nippon Soda*, *Rhône-Poulenc* ir *Degussa* susitikimas, o 1989 m. rudenį – dar vienas *Degussa* ir *Nippon Soda* susitikimas. To ieškovė neginčija. Šiose susitikimuose siekta atkalbėti *Degussa* parduoti metioniną su nuolaida. Remiantis tuo pačiu dokumentu, ši įmonė nepritarė tokiam pasiūlymui, todėl negalima daryti prielaidos, kad per susitikimus dalyvės tarėsi dėl kainų. Tačiau rašte teigiama, jog šia proga *Degussa* būtent nurodė, kad toks kainų mažinimas jai būtinas norint išlaikyti savo apyvartos dydį kartu ir pastoviomis sąnaudomis ir kad, jos nuomone, protinga metionino kaina yra maždaug 2,80 JAV dolerių už kilogramą, tad tuometinė 3 JAV dolerių už kilogramą kaina buvo per didelė.

126 Ieškovė teigia, kad šis raštas įrodo, jog šiuo laikotarpiu nebuvo įmanoma sukurti kartelio.

127 Šiuo požiūriu reikia pripažinti, kad iš 1990 m. gegužės 5 d. rašto matyti, jog nuo 1989 m. iki 1990 m. vasaros *Degussa* labai sumažino kainas, būtent siekdama perimti *Monsanto* klientus. *Nippon Soda* taip pat patvirtina, kad *Degussa* ir *Rhône-Poulenc*

santykiai pablogėjo ir kad pastarosios strategija artimiausiu metu tikriausiai bus tolesnė konkurencija su *Monsanto*, *Degussa*, *Sumitomo* ir *Nippon Soda*.

128 Tačiau reikia pažymėti, kad nors Komisija neįrodė, jog buvo pasiektas susitarimas dėl kainų, ji įrodė, kad per visą šį laikotarpį ieškovė dalyvavo susitikimuose su *Nippon Soda* ir *Rhône-Poulenc* ir kad jų metu buvo keičiamasi informacija apie rinkos sąlygas ir kainų lygį, o dalyvės pateikė numatomą savo verslo strategiją rinkoje, pavyzdžiui, ieškovė, be kita ko, nurodė, jos manymu, tuo metu protingą kainą, t. y. 2,80 JAV dolerių už kilogramą.

129 Todėl šio trumpo nuo 1988 m. pabaigos iki 1990 m. vasaros pabaigos trukusio dalyvių nesutarimo laikotarpio pagrindu negalima daryti išvados, kad susitarimas baigėsi, nes susitikimai ne tik buvo reguliariai tęsiami, bet jais kaip tik siekta susitarti dėl reakcijos į naujas rinkos sąlygas. Aplinkybė, kad ieškovė, siekdama perimti *Monsanto* klientus, laikinai sumažino kainas ir kad ji kai kuriais klausimais nepritarė *Nippon Soda* ir *Rhône-Poulenc* pasiūlymams nemažinti kainų, neleidžia daryti išvados, kad ji atsiribojo nuo susitikimų turinio ir norėjo veikti savarankiškai, juo labiau kad, remiantis 1990 m. gegužės 5 d. raštu, ji dar 1990 m. liepos mėn. siekė su kitomis dalyvėmis susitarti dėl kainų didinimo, o tam buvo labai svarbu įtikinti *Rhône-Poulenc* prisijungti prie bendrų pastangų didinant kainas.

130 Be to, reikia konstatuoti, kad tariami *Degussa* ir *Rhône-Poulenc* nuomonių skirtumai, dėl kurių 1990 m. gegužės 5 d. pastabose tik daroma prielaida, nesutrukdė šioms įmonėms du kartus susitikti 1990 m. vasarą: pirmą kartą – 1990 m. birželio 10 d. *Degussa* komercinėse patalpose Frankfurte prie Maino, o antrą kartą – Paryžiuje. Per

pastarąjį susitikimą dalyvės, vadovaujantis neginčijamais *Rhône-Poulenc* duomenimis, pasikeitė informacija apie rinką. Konkrečiai kalbant, *Rhône-Poulenc* pateikė įmonei *Degussa* duomenis apie savo pardavimo pasaulyje apimtį, taip pat buvo aptarta *Degussa* pardavimo apimtis, nors ši tikslių duomenų nepateikė.

131 Iš to išplaukia, kaip iš esmės sprendimo 103 konstatuojamojoje dalyje nurodo ir Komisija, kad nuo 1988 m. pabaigos iki 1990 m. vasaros pradiniame kartelyje, iš jo pasitraukus *Sumitomo* ir į rinką atėjus *Monsanto*, įvyko tam tikrų pokyčių, tačiau tuo laikotarpiu *Degussa*, *Rhône-Poulenc* ir *Nippon Soda*, norėdamos susitarti dėl bendros strategijos kovojant su *Monsanto* konkurencija, ir toliau susitikinėjo ir kad atsižvelgiant į tai buvo pasikeista informacija, be kita ko, apie *Rhône-Poulenc*, *Nippon Soda* bei *Degussa* kainas ir pardavimą bei duomenimis, susijusiais su *Monsanto* veikla.

132 Šiuo etapu pakanka priminti, kad „suderintieji veiksmai" egzistuoja koordinavimo tarp įmonių forma, kuri dar nepasiekė sutarties sudarymo momento tikrąja to žodžio prasme, tačiau su rizika susijusią konkurenciją sąmoningai pakeičia praktiniu bendradarbiavimu (1972 m. liepos 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *ICI prieš Komisiją*, 48/69, Rink. p. 619, 64 punktas). Aptariami koordinavimo ir bendradarbiavimo kriterijai jokiu būdu nereikalauja parengti tikrojo „plano"; juos veikiau reikėtų suprasti Sutarties konkurencijos nuostatų koncepcijos prasme, pagal kurią kiekvienas ūkio subjektas savarankiškai turi nuspręsti, kokią politiką jis ketina vykdyti bendrojoje rinkoje. Nors teisinga, kad šis savarankiškumo reikalavimas nepanaikina ūkio subjektų teisės protingai prisitaikyti prie nustatytų ar tikėtinų konkurentų veiksmų, tai griežtai prieštarauja bet kokiam tiesioginiam ar netiesioginiam kontaktų užmezgimui tarp tokių ūkio subjektų, kuriuo siekiama arba stengiamasi daryti poveikį esamo arba potencialaus konkurento elgesiui rinkoje arba jį informuoti apie elgesį rinkoje, dėl kurio buvo nuspręsta nusprendė arba kuris svarstomas (žr. šio sprendimo 101 punkte minėto sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 173 ir 174 punktus; 1999 m. balandžio 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, nuo T-305/94 iki

T-307/94, nuo T-313/94 iki T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ir T-335/94, Rink. p. II-931, 720 punktą).

133 Šitaip, norinti įrodyti suderintus veiksmus nebūtina parodyti, kad aptariamas konkurentas kito arba kitų subjektų atžvilgiu formaliai įsipareigojo elgtis tam tikru būdu arba kad konkurentai kartu numatė savo bendrus veiksmus rinkoje (2000 m. kovo 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją*, T-25/95, T-26/95, nuo T-30/95 iki T-32/95, nuo T-34/95 iki T-39/95, nuo T-42/95 iki T-46/95, T-48/95, nuo T-50/95 iki T-65/95, nuo T-68/95 iki T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ir T-104/95, Rink. p. II-491, 1852 punktas). Pakanka, kad konkurentas, pareikšdamas savo ketinimus, išsklaidytų netikrumą dėl jo laukiamo elgesio rinkoje arba bent jau jį sumažintų (1991 m. gruodžio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *BASF prieš Komisiją*, T-4/89, Rink. p. II-1523, 242 punktas ir sprendimo *Hercules Chemicals prieš Komisiją*, T-7/89, Rink. p. II-1711, 260 punktas).

134 Be to, nors tai, kad kartelio dalyviai praneša vieni kitiems apie tokį savo ketinimą, kaip tvirtina ieškovė, ir nėra kartelio užbaigimo sąlyga, remiantis nusistovėjusia Bendrijos teismų praktika, tais atvejais, kai įmonė, pati nebūdama aktyvi, dalyvauja antikonkurenciniuose įmonių susitikimuose ir viešai neatsiriboja nuo jų turinio, taip suteikdama pagrindą kitiems dalyviams manyti, kad ji pritaria susitikimo rezultatams ir jų laikysis, galima laikyti įrodymu, kad ji dalyvavo iš šių susitikimų išplaukiančiame susitarime (šio sprendimo 133 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Hercules Chemicals prieš Komisiją* 232 punktas; 1992 m. kovo 10 d. Sprendimo *Solvay prieš Komisiją*, T-12/89, Rink. p. II-907, 98 punktas ir 1995 m. balandžio 6 d. Sprendimo *Tréfileurope prieš Komisiją*, T-141/89, Rink. p. II-791, 85 ir 86 punktai).

135 Nors yra teisinga, kad iš prieš tai nurodytos bylos medžiagos išplaukia, jog tarp susitikimo dalyvių galėjo būti tam tikrų nuomonių skirtumų, tai nekeičia aplinkybės, kad susitikimai ir toliau vyko ir kad *Degussa* viešai nuo jų turinio neatsiribojo, nes ji,

be kita ko, nurodė, kaip elgsis rinkoje ir kokia kaina yra protinga; taip pat ji pati parodė norą pradėti bendrus veiksmus siekiant padidinti kainas 1990 m. liepos mėn.

136 Be to, nors iš EB 81 straipsnio 1 dalies sąvokų išplaukia, kad suderintus veiksmus, be įmonių susitarimų, iš tikrųjų dar apima ir juos atitinkantis elgesys rinkoje bei priežastinis ryšys tarp šių dviejų elementų (1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni*, C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 118 punktas ir šio sprendimo 115 punkte minėto sprendimo *Hüls prieš Komisiją* 161 punktas), reikia preziumuoti su išlyga, kad atitinkamos įmonės įvykdys savo pareigą pateikti priešingų įrodymų, jog priimdamos sprendimą dėl savo elgesio rinkoje susitarime dalyvaujančios ir toliau joje veikiančios įmonės atsižvelgia į informaciją, kuria pasikeitė su konkurentais (sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 121 punktas ir sprendimo *Hüls prieš Komisiją* 162 punktas). Tai juo labiau pasakytina, kai reguliariai tariamasi ilgą laikotarpį, kaip yra šiuo atveju, nes kartelis pradėtas 1986 metais.

137 Remiantis prieš tai išdėstytomis aplinkybėmis reikia daryti išvadą, kad Komisija sprendimo 106 konstatuojamojoje dalyje teisingai teigė, jog „bet kuriuo atveju yra aišku, kad <...> 1989 m. ir 1990 m. dalyviai palaikė ryšius, keitėsi informacija apie kainas ir pardavimą bei aptarė kainų didinimą“, o sprendimo 194 ir paskesnėse konstatuojamosiose dalyse, remdamasi pirmiau nurodyta Bendrijos teismų praktika, iš to padarė išvadą, kad tuo laikotarpiu ieškovė dalyvavo susitarime ir (arba) imantis suderintų veiksmų.

138 Klausimas, ar 1990 m. lapkričio 7 d. *Nippon Soda* raštas leidžia daryti išvadą, kaip Komisija teigia 106 konstatuojamojoje dalyje, kad dar 1990 m. vasarą surengta „pirmoji“ kainų didinimo kampanija, šiuo požiūriu nėra svarbus, nes Komisija savo išvadas grindžia ne šia papildoma nurodyta tikėtina aplinkybe. Be to, reikia pripažinti, kad tokia prielaida negali būti laikoma visiškai nepagrįsta, nes nurodytų

pastabų įžangoje aiškiai sakoma, kad *Rhône-Poulenc* ir *Degussa* „jautriai sureagavo į pasiūlymą antrą kartą padidinti kainas“, o *Degussa* dar 1990 m. liepos mėn. parodė ketinimą padidinti kainas ir dėl to, norėdama surengti trišalį susitikimą, užmezgė kontaktą su *Rhône-Poulenc* ir *Nippon Soda*.

139 Tačiau ieškovės argumentu, pagal kurį iš 2000 m. gruodžio 5 d. *Rhône-Poulenc* papildomo pareiškimo išplaukia, kad jos ir *Degussa* atstovai pirmą kartą susitiko 1990 m. birželio 10 d., kad jie ta proga nutarė užmegzti kontaktą su *Nippon Soda* ir todėl tuo metu nebuvo pasiektas susitarimas ir nebuvo tęsiama kokia nors programa, neturėtų būti kvestionuojami *Nippon Soda* pareiškimai ir jos 1990 m. gegužės 5 d. raštas, iš kurio išplaukia, kad nagrinėjamu laikotarpiu toliau buvo rengiami įmonių vadovų ir (arba) pardavimo vadovų susitikimai ir kad 1989 m. rugpjūčio mėn. įvyko *Nippon Soda*, *Rhône-Poulenc* ir *Degussa* susitikimas, o 1989 m. rudenį – dar vienas *Degussa* ir *Nippon Soda* susitikimas.

140 2000 m. gruodžio 5 m. *Rhône-Poulenc* papildomame pareiškime, kuriuo remiasi ieškovė, sakoma tik tai, kad H. ir B. iš įmonės *Rhône-Poulenc* ragino K., kuris į įmonę atėjo 1990 m. balandžio mėn., užmegzti kontaktą su R. iš įmonės *Degussa*, kad šis prisistatytų kaip B. įpėdinis. Todėl iš aplinkybės, kad K. ir R. pirmą kartą susitiko 1990 m. birželio 10 d., negalima daryti išvados, jog nuo 1988 m. pabaigos iki šio momento buvo nutraukti ryšiai tarp *Rhône-Poulenc*, *Degussa* ir *Nippon Soda*. Vien iš minėtame pareiškime nurodytos aplinkybės, kad 1990 m. birželio 10 d. dvišalio susitikimo metu *Rhône-Poulenc* ir *Degussa* nusprendė užmegzti kontaktą su *Nippon Soda*, norėdamos aptarti metionino kainų kritimą ir galimybę rengti reguliarius susitikimus, taip pat negalima daryti išvados, kad 1988 m. pabaigoje iš kartelio pasitraukus *Sumitomo* abi įmonės nutraukė bet kokius dvišalius ar trišalius ryšius.

Dėl laikotarpio nuo 1990 m. vasaros pabaigos iki 1992 m. kovo mėnesio

141 Kalbant apie laikotarpį nuo 1990 m. vasaros pabaigos iki 1992 m. kovo mėn., pirmiausia reikia priminti, kad 1999 m. gegužės 26 d. *Rhône-Poulenc* pareiškime vienareikšmiai teigiama, jog 1990 m. vasaros pabaigoje Honkonge įvyko *Degussa*, *Rhône-Poulenc* ir *Nippon Soda* susitikimas siekiant aptarti pastarojo laikotarpio metionino kainų sumažėjimą; ta proga susitarta padidinti kainas nuo 2,50 iki 2,80 JAV dolerių už kilogramą.

142 Remiantis *Nippon Soda* raštu dėl 1990 m. lapkričio 7 d. susitikimo Seule, dėl kurio Komisija daro prielaidą, kad tai iš tikrųjų yra tas pats susitikimas, kuris, vadovaujantis 2000 m. gruodžio 5 d. *Rhône-Poulenc* papildomu pareiškimu, 1990 m. gruodžio 19 d. įvyko Honkonge, dalyviai susitarė tokiais klausimais: pirma, pirmąjį 1991 m. ketvirtį išlaikyti Vokietijos markių zonoje esamas kainas (t. y. 5,10 DEM už kg), antra, paskelbti šioje zonoje apie kainų padidėjimą maždaug 10 % nuo 1991 m. balandžio mėn., trečia, nuo 1991 m. sausio mėn. antros akcijos metu pakelti bendrą kainų lygį ir galiausiai, ketvirta, žemų kainų zonoje (ypač Kanadoje) pritaikyti kainas, siekiant perpardavėjus sulaikyti nuo reeksporto. Be to, 1991 m. vasario mėn. pabaigoje Europoje turėjo įvykti susitikimas 1991 m. balandžio mėn. ir vėlesnio laikotarpio kainoms aptarti.

143 Iš to išplaukia, kad vėliausiai 1990 m. lapkričio mėn. buvo bendras susitikimų dalyvių noras didinti kainas, ir kadangi jų didinimo sąlygos buvo nustatytos, reikia laikyti, kad tarp įmonių egzistavo tarpusavio susitarimas.

144 Šiuo požiūriu ieškovės, kuri neneigia *Nippon Soda* pastabų turinio, tačiau tvirtina, kad šios pastabos, atvirkščiai, įrodo, jog *Degussa* nenorėjo didinti kainų nedalyvaujant *Monsanto*, argumentas nėra teisingas.

145 Iš tiesų iš šio rašto, būtent iš jo iii punkto („Ir *Rhône-Poulenc*, ir *Degussa* turėtų nepriklausomai viena nuo kitos užmegzti kontaktą su *Monsanto* ir bandyti paskatinti *Monsanto* dalyvauti antroje kainų kėlimo kampanijoje. Siekiant pasirengti 1991 m. sausio mėn. numatytam kainų didinimui ir vėlesniu laikotarpiu, susitikimai su *Monsanto* turėtų įvykti 199(0) m. lapkričio mėn."), niekaip neišplaukia, kad *Monsanto* dalyvavimas buvo būtina susitarimo sąlyga. Minėtame rašte nurodoma tik tai, kad *Rhône-Poulenc* ir *Degussa* turėjo bandyti įkalbėti *Monsanto* dalyvauti kartelyje iki pasiūlyto kainų didinimo 1991 m. sausio mėn., neužsimindamos apie tokių susitarimų žlugimą *Monsanto* nedalyvavimo atveju. Todėl numatyti žingsniai veikiau atrodo kaip priemonės susitarimo veiksmingumui pagerinti, o ne jo egzistavimo sąlyga.

146 Net jei būtų suponuojama, kad minėta priemonė galėtų būti suprantama kaip susitarimo įgyvendinimo sąlyga, tai nekeistų aplinkybės, kad egzistavo bendras dalyvių noras padidinti metionino kainas, todėl buvo sudarytas antikonkurencinis susitarimas (šiuo klausimu žr. 53 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 228 punktą). Be to, viena susitarimo dalis, numatanti pritaikyti kainas žemesnių kainų zonose, siekiant sulaikyti perpardavėjus nuo reeksporto, nepriklausė nuo *Monsanto* dalyvavimo.

147 Taip pat tariamos ieškovės nuorodos, kuriomis siekiama įrodyti, kad 1990 m. lapkričio 7 d. *Nippon Soda* raštas yra ne originalas, o vertimas, yra ne tik niekuo neparemti teiginiai, kurių teisingumo ji nesugebėjo įrodyti, bet ir visai netinkami suabejoti šio dokumento verte įrodinėjant, todėl turi būti atmesti kaip nepagrįsti.

148 Galiausiai reikia pažymėti, kad ieškovė bet kuriuo atveju neginčija 1999 m. gegužės 26 d. *Rhône-Poulenc* pareiškime pateiktos ir Komisijos atsakyme į ieškinį panaudotos informacijos, kad 1990 m. vasaros pabaigoje *Nippon Soda*, *Degussa* ir *Rhône-Poulenc* Honkonge susitarė padidinti kainas nuo 2,50 iki 2,80 JAV dolerių už kilogramą.

149 Dėl laikotarpio po 1990 m. lapkričio mėn. susitarimo ieškovė pakartotinai tvirtina, kad Komisija neįrodė jos dalyvavimo susitarime ar suderintuose veiksmuose iki 1992 m. kovo mėn. ir kad šiais susitikimais, kuriuose ji pripažįsta dalyvavusi, buvo siekiama tik sustiprinti konkurentų pasitikėjimą.

150 Šis teiginys yra akivaizdžiai nepagrįstas. Ieškovė neatsižvelgia į tai, kad nors, kaip ji tvirtina, 1999 m. gegužės 26 d. *Rhône-Poulenc* pareiškime iš tikrųjų sakoma, jog nuo 1991 m. prasidėjusiuose ir kas tris mėnesius įvairiuose Europos bei Azijos miestuose vykusiuose susitikimuose buvo siekiama sustiprinti dalyvių pasitikėjimą, jame priduriama, kad per šiuos susitikimus dalyviai kalbėjo „apie gamybą, konkurentus Kinijoje ir Azijoje, klientus ir pastarojo laikotarpio sutartis“ ir „dažnai keitėsi duomenimis apie šalies bei regionų mastu esamus pardavimo kiekius“. Toliau teigiama: „nors niekada nebuvo paskirstomi klientai, nuolat siekta išlaikyti kainas“. 2000 m. gruodžio 5 d. *Rhône-Poulenc* papildomame pareiškime šios aplinkybės papildomos informacija, kad per kas tris mėnesius vykusius susitikimus buvo keičiamasi duomenimis apie kainų strategijas ir gamybos klausimus ir kad buvo susitarta dėl tikslinių kainų regionuose. Be to, jame nurodoma, kad jei vienas dalyvis pasiskųsdavo konkurento elgesiu rinkoje, dalyviai stengdavosi pašalinti nuomonių skirtumus. Galiausiai *Rhône-Poulenc* tvirtina, kad buvo sutarta netaikyti drastiškų priemonių ir ypač vengti didelio kainų mažinimo.

151 Todėl Komisija, sprendimo 115–123 konstatuojamosiose dalyse remdamasi prieš tai nurodytais dokumentais, teisingai padarė sprendimo 125 konstatuojamojoje dalyje atmesdama *Degussa* argumentą, kad nebuvo įrodytas jos dalyvavimas antikonkurenciniuose susitikimuose iki 1992 metų.

152 Teisinga tai, kad sprendime nėra nurodoma tiksli šių 1991 m. vykusių susitikimų data ir vieta. Tačiau iš ieškovės neginčytų *Rhône-Poulenc* pareiškimų aiškiai išplaukia, kad sprendimas kas tris mėnesius rengti susitikimus buvo priimtas dar 1991 m. pradžioje. Be to, tiek *Nippon Soda*, tiek *Rhône-Poulenc* duomenimis, nuo 1991 iki 1998 m. šie susitikimai buvo nuolatinė praktika. Todėl niekuo neparemta ieškovės nurodyta aplinkybė, kad nebuvo galima nustatyti tikslios 1991 m. vykusių kartelio susitikimų datos ir vietos, neleidžia daryti išvados, jog šiuo laikotarpiu buvo nutraukta kartelio veikla, juo labiau kad buvo įrodyta, jog jau 1990 m. pabaigoje buvo pasiektas susitarimas, o ieškovė neneigė dalyvavusi 1992 m. kovo mėn. susitarime.

153 Reikia priminti, kad stokojant įrodymų, kuriais tiesiogiai galėtų būti patvirtinama pažeidimo trukmė, Komisija turi bent jau pateikti įrodymų, kurie paremti taip glaudžiai laiko atžvilgiu susijusiais faktais, kad leidžia daryti protingą išvadą, jog pažeidimas nenutrūkstamai buvo tęsiamas nuo vienos konkrečios datos iki kitos (šio sprendimo 114 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Dunlop Slazenger prieš Komisiją* 79 punktas ir 2000 m. liepos 6 d. Sprendimo *Volkswagen prieš Komisiją*, T-62/98, Rink. p. II-2707, 188 punktas). Kadangi Komisija įrodė, kad 1990 m. lapkričio mėn. buvo pasiektas neteisėtas susitarimas, kadangi ieškovė neginčija, kad nuo 1992 m. buvo daromas pažeidimas ir kadangi *Rhône-Poulenc* ir *Nippon Soda* pareiškimuose sutartinai kalbama apie reguliarius kas tris mėnesius vykusius susitikimus nuo 1991 m. pradžios, šie reikalavimai nagrinėjamoje byloje laikytini tenkinamais.

154 Iš visų išdėstytų aplinkybių išplaukia, kad Komisija teisingai manė, jog ieškovė nuo 1988 m. pabaigos iki 1992 m. kovo mėn. dalyvavo susitarime ir (arba) suderintuose veiksmuose.

b) Dėl vieno tęstinio pažeidimo pobūdžio

155 Reikia priminti, kad EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimą gali sudaryti ne tik vienas atskiras, bet ir keletas veiksmų arba tęstinis elgesys. Tokio aiškinimo negalima paneigti aplinkybe, kad vienas ar keli tokios veiksmų grandinės elementai arba tęstinis elgesys, vertinami atskirai ir izoliuotai, galėtų būti laikomi minėtos nuostatos pažeidimu (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 136 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Anic Partecipazioni* 81 punktą). Jei įvairūs veiksmai dėl vienodo jų tikslo iškraipyti konkurenciją bendrojoje rinkoje priskiriami „bendram planui", Komisija turi teisę už šiuos veiksmus patraukti atsakomybėn, remdamasi dalyvavimu darant pažeidimą kaip visumą (2004 m. sausio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 258 punktas).

156 Reikia pažymėti, kad kartelių, kuriuose ieškovė prisipažino dalyvavusi iki 1988 m. pabaigos ir nuo 1992 m. kovo mėn., išskyrus *Sumitomo*, kuri pasitraukė 1988 m., dalyviai ir objektas buvo tie patys kaip ir kartelio, kuriame ieškovė dalyvavo nuo 1988 iki 1992 m., t. y. suderinti veiksmai siekiant išlaikyti ir padidinti kainas EEE metionino rinkoje ir keitimasis informacija apie kainas, rinkos dalis ir pardavimo apimtis.

157 Todėl Komisija sprendimo 206–212 konstatuojamosiose dalyse priėjo prie teisingos išvados, kad pažeidimą, kurį darant dalyvavo *Degussa*, *Rhône-Poulenc* ir *Nippon Soda*, reikia kvalifikuoti kaip vieną tęstinį pažeidimą.

158 Tad reikia atmesti ieškovės teiginį, kad pažeidimas buvo nutrauktas nuo 1988 m. pabaigos iki 1992 m. kovo mėn.

B — *Dėl pažeidimo pabaigos*

1. Šalių argumentai

159 Ieškovė mano, kad Komisijai nepavyko įrodyti jos dalyvavimo kartelyje nuo 1997 m. rudens, kai kartelis buvo užbaigtas, H. išėjus iš įmonės *Rhône-Poulenc* ir jo įpėdiniui Z. nurodžius nutraukti visus ryšius su konkurentais.

160 1998 m. kovo mėn. G., naujasis *Rhône-Poulenc* generalinis direktorius, leido atnaujinti ryšius tik tam, kad užbaigtų kartelį siekiant išvengti didelių rinkos trikdžių.

161 Galiausiai *Degussa* ir *Rhône-Poulenc* susitarimo dėl kainų kėlimo buvimas neįrodo, kad buvo tęsiama pradinio kartelio, kuriam priklausė *Degussa*, *Rhône-Poulenc* ir *Nippon Soda*, veikla.

162 Komisija mano, kad ieškovės prieštaravimai dėl sprendimo 180–185 konstatuojamose dalyse išdėstytų teiginių įrodymų stokos yra nepagrįsti.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

163 Pirmiausia reikia pažymėti, kad nors 1997 m. rudenį išėjus H., kaip tai tvirtina ir Komisija sprendimo 180 konstatuojamojoje dalyje, jo įpėdinis Y. iš tikrųjų nurodė nutraukti bet kokius ryšius su *Rhône-Poulenc* ir jos konkurentais, tačiau yra aišku, kad jau 1998 m. kovo mėn. Z. įpėdinis G. leido toliau palaikyti kontaktus su konkurentais, siekdamas sudaryti sąlygas sklandžiai veiklai bei išvengti didelių rinkos sutrikimų; kartu jis nurodė nutraukti kas tris mėnesius vykusius susitikimus.

164 Tai, kad *Rhône-Poulenc* generalinis direktorius, kuris nedalyvavo susitikimuose, skirtuose palaikyti ryšius tarp kartelio dalyvių, siekė apdairiai užbaigti kartelį, neįrodo, kad taip buvo iš tikrųjų, tačiau, atvirkščiai, patvirtina, kad *Rhône-Poulenc* ir jos konkurentai iki vėliau galutinai užbaigdami kartelį ir toliau norėjo derinti savo veiksmus. Tai, kaip toliau bus tikrinama, beje, patvirtina susitikimų, organizuotų leidus G., dalykas. Be to, remiantis pačios *Rhône-Poulenc* duomenimis, tik 1999 m. vasario mėn. valdyba nurodė galutinai nutraukti ryšius su konkurentais.

165 Šiuo požiūriu nėra svarbu, kad Komisija sprendimo 181 konstatuojamojoje dalyje kaip galimą kas tris mėnesius vykusių susitikimų priežastį nurodo tai, kad apie juos buvo žinoma, ir dėl tuo metu į priekį pasistūmėjusių JAV konkurencijos tarnybų tyrimų vitaminų sektoriuje iškilo pavojus juos pastebėti. Toks paaiškinimas pirmiausia tėra tik prielaida, iš kurios Komisija ieškovės atžvilgiu nedaro jokių

išvadų ir kuri, antra, neturi įtakos Komisijos teiginių, kad G., *Rhône-Poulenc* generalinis direktorius jau 1998 m. kovo mėn. leido atnaujinti kontaktus su konkurentais, teisingumui.

166 Antra, ieškovė neginčija, kad įvyko šie sprendimo 179–184 konstatuojamose dalyse minėti susitikimai:

Data	Vieta	Dalyviai
1998 m. gegužė	Frankfurtas prie Maino arba Diuseldorfas	*Degussa, Rhône-Poulenc, Nippon Soda*
1998 m. vasaros pabaiga/ rudens pradžia	Heidelberg	*Degussa, Rhône-Poulenc*
1999 m. vasario 4 d.	Nansi	*Degussa, Rhône-Poulenc*
1999 m. vasario 4 d. (vakare)	Paryžius	*Nippon Soda, Rhône-Poulenc*

167 Taigi reikia konstatuoti, kad nuo 1997 m. rudens iki 1999 m. vasario mėn. *Degussa* ir *Rhône-Poulenc* susitiko du kartus: pirmą kartą – 1998 m. vasaros pabaigoje arba rudens pradžioje Heidelberge, o antrą kartą – 1999 m. vasario 4 d. Nansi. Komisijos duomenimis, per abu susitikimus *Degussa* ir *Rhône-Poulenc* susitarė padidinti kainas ir nustatyti tikslines kainas (3,20 JAV dolerių už kg arba 5,30 DEM už kg).

168 Ieškovė kategoriškai neginčija, tačiau tvirtina, kad šių aplinkybių Komisija negali pasitelkti kaip ankstesnių kartelio, kuriam priklausė trys dalyviai (*Degussa*, *Rhône-Poulenc* ir *Nippon Soda*), tęstinumo įrodymų.

169 Tokiems argumentams negalima pritarti.

170 Kaip teisingai teigia Komisija, iš *Rhône-Poulenc* paaiškinimų išplaukia, kad nuo 1998 m. balandžio iki 1999 m. vasario mėn. ir toliau buvo palaikomi dvišaliai ryšiai, visų pirma kontaktai telefonu tarp *Rhône-Poulenc* ir *Degussa* bei *Rhône-Poulenc* ir *Nippon Soda*.

171 Apskritai *Nippon Soda* savo paaiškinimuose, kuriuos pati ieškovė pateikė prieduose, pirmiausia nurodo, kad ji 1998 m. spalio mėn. Paryžiuje per vakarienę buvo susitikusi su vienu *Rhône-Poulenc* atstovu, o su *Degussa* atstovais pirmą kartą – 1998 m. spalio mėn. Frankfurte prie Maino, antrą kartą – 1998 m. rudenį Tokijuje. Remiantis *Nippon Soda* duomenimis, per susitikimus dalyviams turėjo būti sudarytos galimybės aptarti rinkos sąlygas ir kainų tendencijas. Šiame dokumente taip pat sakoma, kad *Rhône-Poulenc* ir *Nippon Soda* 1999 m. vasario 4 d. susitiko Paryžiuje, t. y. tą patį vakarą po *Degussa* ir *Rhône-Poulenc* susitikimo Nansi, ir aptarė paklausą bei sąlygas metionino rinkoje.

172 Galiausiai ieškovė taip pat neginčija, kad 1998 m. gegužę įvyko trišalis susitikimas (*Rhône-Poulenc* duomenimis, – Frankfurte prie Maino, o *Nippon Soda* duomenimis, – Diuseldorfe), kurio metu, remiantis ieškovės neginčytais *Rhône-Poulenc* pareiškimais, *Nippon Soda* patvirtino, kad prisijungs prie bet kokios kainų didinimo kampanijos.

173 Iš anksčiau išdėstytų aplinkybių išplaukia, kad ieškovė negali tvirtinti, jog Komisija teisės požiūriu nepakankamai įrodė, jog nuo 1997 m. rudens iki 1999 m. vasario mėn. *Nippon Soda* dalyvavo minėtuose susitarimuose. Kaip nurodoma sprendimo 184 konstatuojamojoje dalyje, minėtu laikotarpiu trys kartelio dalyviai toliau palaikė dvišalius ryšius. Ir *Rhône-Poulenc*, ir ieškovė palaikė kontaktus su *Nippon Soda*, kad

aptartų rinkos sąlygas ir kainų lygį, o *Nippon Soda* paskutinio trišalio susitikimo metu 1998 m. gegužės mėn. pareiškė iš esmės sutinkanti su bet kokiu kainų didinimu. Esant tokioms aplinkybėms, vien faktas, kad po pastarojo susirinkimo nebuvo kito trišalio įmonių susitikimo, neleidžia daryti akivaizdžios išvados, kad tuo metu kartelis buvo nutrauktas.

174 Šiuo požiūriu ieškovės argumentas, kad iš sprendimo 184 konstatuojamosios dalies išplaukia, jog Komisija savo nuomonę grindė vien prielaida, kad po 1998 m. gegužės susitikimo buvo palaikomi ryšiai, yra niekuo nepagrįstas. Iš sprendimo 182–184 konstatuojamųjų dalių matyti, kad Komisija, remdamasi, sutampančiais *Rhône-Poulenc* ir *Nippon Soda* pareiškimais, įrodė, kaip buvo patikslinta anksčiau, kad tokie ryšiai buvo palaikomi. Vienintelė 184 konstatuojamojoje dalyje išreikšta Komisijos prielaida susijusi su klausimu, kurio trišalio susitikimo metu dalyviai nusprendė užbaigti trišalius ryšius, tačiau tai neturi jokios įtakos jos teiginių teisingumui.

175 Bet kuriuo atveju, net jei nebūtų galima įrodyti, kad *Nippon Soda* po 1997 m. rudens dalyvavo kartelyje, tai jokiu būdu nekeistų aplinkybės, kad, remiantis 2000 m. gruodžio 5 d. *Rhône-Poulenc* papildomu pareiškimu, kurio įrodomosios galios ieškovė nekvestionavo, įvyko du *Rhône-Poulenc* ir ieškovės susitikimai: vienas Heidelberge 1998 m. vasaros pabaigoje arba rudens pradžioje, kitas – 1999 m. vasario 4 d. Nansi, kurių metu buvo susitarta dėl tikslinių kainų ir kainų didinimo. Tačiau galimas *Nippon Soda* pasitraukimas iš ankstesnio kartelio nebūtų turėjęs jokios įtakos akivaizdžiai antikonkurenciniam šių susitikimų pobūdžiui ir tam, kad tai, vadovaujantis šio sprendimo 155 konstatuojamojoje dalyje nurodyta Bendrijos teismų praktika, buvo ankstesnio kartelio tęsinys.

176 Iš anksčiau išdėstytų aplinkybių išplaukia, kad reikia atmesti ieškovės prieštaravimą dėl datos, kurią, Komisijos nuomone, baigėsi pažeidimas.

C — *Dėl kartelio nutraukimo*

177 Ieškovė papildomai teigia, kad jei būtų konstatuotas vienas tęstinis pažeidimas, Komisija, kaip ir byloje „Šiluminės įrangos kartelis“ (1998 m. spalio 21 d. Komisijos sprendimas 1999/60/EB procedūroje pagal EB sutarties 85 straipsnį (byla IV/35.691/E-4 – Šiluminės įrangos kartelis) (OL L 24, 1999, p. 1), turėjo atsižvelgti į tai, jog pažeidimas buvo sustabdytas bent jau nuo 1988 m. pabaigos iki 1992 m. kovo ir nuo 1997 m. rudens.

178 Šiuo požiūriu pirmiausia reikia pastebėti, kad šis prieštaravimas yra nesvarbus tiek, kiek jis susijęs su laikotarpiu nuo 1997 m. rudens. Iš esmės kartelis gali būti laikomas nutrauktu tik tada, jei tam tikras, nors ir vienas, tęstinis pažeidimas trumpą laikotarpį buvo nutrauktas ir dėl to šio laikotarpio negalima įtraukti apskaičiuojant bendrą pažeidimo trukmę, turint omenyje, kad vėliau kartelis buvo tęsiamas. Šis metodas leidžia vieno tęstinio pažeidimo sąvoką suderinti su reikalavimais, išplaukiančiais iš tikslios pažeidimo trukmės nuostatos ir kartu iš baudos proporcingumo principo, nes baudos apskaičiavimas, be kita ko, priklauso ir nuo šio kriterijaus.

179 Ieškovė tvirtina, kad kartelis buvo nutrauktas nuo 1997 m. rudens iki 1999 m. vasario 4 d., kurią Komisija laiko kaip pažeidimo pabaigą. Taigi tokiais argumentais iš esmės kvestionuojama pažeidimo užbaigimo data ir šia linkme kartojami ieškovės teiginiai. Tad ieškovės prieštaravimas dėl kartelio nutraukimo 1997 m. rudenį yra atmestinas dėl 163–176 punktuose išdėstytų priežasčių, iš kurių išplaukia, kad po paskutinio trišalio susitikimo 1998 m. gegužės mėn. dar iki 1999 m. vasario 4 d. *Nippon Soda*, *Rhône-Poulenc* ir ieškovė palaikė dvišalius kontaktus.

180 Kalbant apie laikotarpį nuo 1988 m. pabaigos iki 1992 m. kovo mėn. reikia priminti, kad teisines baudų skyrimo konkurencijos bylose prielaidas sudaro ne pati Komisijos sprendimų priėmimo praktika (žr. šio sprendimo 80 punkte minėto sprendimo *Scandinavian Airlines System prieš Komisiją* 87 punktą ir ten nurodytą teismų praktiką). Be to, reikia pripažinti, kad Pirmosios instancijos teismas 58 punkte minėtame sprendime *Lögstör Rör prieš Komisiją* (59–65 punktai) tik pažymėjo, kad pati Komisija savo sprendime dėl šiluminės įrangos kartelio pripažino ir atsižvelgė į tai, jog kartelis buvo sustabdytas nuo 1993 m. spalio iki 1994 m. kovo mėn. ir jog ji, priešingai nei teigia ieškovė, neapkaltino jos tuo laikotarpiu dalyvavus antikonkurencinėje veikloje.

181 Todėl vien aplinkybė, kad Komisija byloje dėl šiluminės įrangos kartelio atsižvelgė į tai, jog buvo sustabdytas kartelis, ir tai pripažino, negali būti įrodymas, patvirtinantis, kad nagrinėjamas sprendimas yra neteisėtas, nes Komisija tame sprendime pasielgė kitaip.

182 Be to, reikia skirti šį atvejį nuo ieškovės nurodytos bylos dėl šiluminės įrangos kartelio. Pastarojoje byloje Komisija savo sprendimo 152 konstatuojamojoje dalyje tvirtino, kad kartelis, kuris buvo kvalifikuotas kaip vienas tęstinis pažeidimas, buvo nutrauktas šešis mėnesius nuo 1993 m. spalio iki 1994 m. kovo mėn. Šiuo požiūriu ji atsižvelgė į tai, kad gamintojai paskelbė „kainų karą“ ir didelėse rinkose kainos sumažėjo, ir į tai, kad tuo laikotarpiu gamintojai ir toliau rengė dvišalius bei trišalius susitikimus, tačiau nebuvo žinomos jokios su šių susitikimų tema susijusios detalės, išskyrus įmonės *Tarco* pateiktą reikalavimą dėl kompensacijos, kurį *Lögstör* atmetė (52 konstatuojamoji dalis).

183 Šiuo atveju iš 1990 m. gegužės 5 d. *Nippon Soda* rašto išplaukia, kad *Degussa* laikinai sumažino metionino kainą, tačiau šiuo vieninteliu teiginiu ir baigiasi panašumai su

byla dėl šiluminės įrangos kartelio. Priešingai pastarosios bylos situacijai, šioje byloje Komisija turėjo svarių įrodymų, kad nors kartelio dalyviams iki 1990 m. lapkričio mėn. nepavyko susitarti dėl kainų kėlimo, nuo 1988 m. pabaigos iki 1990 m. lapkričio mėn. vykusiuose susitikimuose, kuriuose dalyvavo ieškovė, buvo siekiama susitarti dėl bendros reakcijos į *Monsanto* atėjimą į rinką ir pasikeisti informacija apie savo veiklą, pardavimo apimtis bei metionino kainas.

184 Be to, priešingai nei byloje dėl šiluminės įrangos kartelio, iš 1999 m. gegužės 26 d. *Rhône-Poulenc* pareiškimo išplaukia, kad kainų sumažėjimą 1989 m. vasarą lėmė ne tai, jog tarp kartelių dalyvių vėl atsirado laisva konkurencija, o tai, kad į rinką atėjo *Monsanto* ir MHA, taip pat sumažėjo bendra paklausa. Iš 1990 m. gruodžio 5 d. *Nippon Soda* rašto taip pat matyti, kad *Degussa* sumažino kainas kaip tik siekdama pervilioti *Monsanto* klientus ir paskui pasiūlė kartelio dalyviams 1990 m. liepą padidinti kainas, nes *Monsanto* irgi paskelbė, kad 1990 m. liepą didins savo kainas.

185 Galiausiai, kaip jau buvo konstatuota, Komisija įrodė, kad 1990 m. vasaros pabaigoje ir (arba) lapkričio mėn. buvo sudarytas susitarimas dėl kainų didinimo, po kurio kas tris mėnesius vyko susitikimai, per kuriuos buvo keičiamasi informacija apie rinką ir nustatytos tikslinės kainos.

186 Todėl, atsižvelgiant į Komisijos pateiktus įrodymus, ieškovės prieštaravimą, kad pažeidimas buvo sustabdytas bent jau nuo 1988 iki 1992 m., reikia atmesti kaip

nepagrįstą. Tačiau ši išvada iš anksto neatsako į klausimą, kokį konkretų poveikį rinkai šiuo laikotarpiu turėjo pažeidimas.

187 Remiantis prieš tai išdėstytomis aplinkybėmis, reikia atmesti visą antrąjį ieškinio pagrindą.

III — *Dėl trečiojo ieškinio pagrindo, kuriuo skundžiama vertinimo klaida, klaida dėl teisės ir dėl faktinių aplinkybių, taip pat proporcingumo, vienodo požiūrio ir bausmių negaliojimo atgal principų bei pareigos motyvuoti apskaičiuojant baudos dydį pažeidimas*

188 Trečiąjį ieškinio pagrindą iš esmės sudaro keturi elementai, atitinkamai susiję su pažeidimo sunkumu, baudos padidinimu siekiant užtikrinti pakankamą prevencinį poveikį, ieškovės bendradarbiavimu ir bausmių negaliojimo atgal principu.

A — *Dėl pažeidimo sunkumo*

189 Ieškovė iš esmės pateikia tris aspektus, kuriuos ji grindžia, pirma, nepakankamu motyvavimu nustatant pažeidimo sunkumą, antra, klaida įvertinant atitinkamos geografinės rinkos dydį ir, trečia, klaida vertinant pažeidimo poveikį rinkai.

1. Dėl pažeidimo sunkumo motyvavimo

a) Šalių argumentai

190 Ieškovė iš esmės tvirtina, kad Komisija nepakankamai argumentavo teiginį, jog buvo padarytas itin sunkus pažeidimas, būtent atsižvelgiant į tai, kad 35 milijonų eurų bauda yra didesnė už minimalią 20 milijonų eurų baudą, gairėse numatytą už itin sunkius pažeidimus. Ji būtent tvirtina, kad Komisija, remdamasi bausmių teisėtumo principu, pirmiausia turėjo pasverti įvairius aspektus, į kuriuos atsižvelgiama kvalifikuojant pažeidimą kaip itin sunkų ir nustatant pradinę baudą.

191 Komisija šį teiginį laiko nepagrįstu.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

192 Remiantis nusistovėjusia Bendrijos teismų praktika, individualaus sprendimo motyvavimas turi taip aiškiai ir vienareikšmiai išreikšti teisės aktą priėmusios Bendrijos institucijos ketinimus, kad suinteresuotieji asmenys galėtų suvokti priežastis, dėl kurių priemonė buvo priimta, o kompetentingas teismas – atlikti kontrolės funkciją. Būtinybė motyvuoti vertinama atsižvelgiant į atskiro atvejo aplinkybes. Motyvacinėje dalyje nebūtina nurodyti visų faktinių ir teisės požiūriu svarbių aspektų, nes klausimas, ar jie atitinka EB 253 straipsnio reikalavimus, vertinamas atsižvelgiant ne tik į nagrinėjamo teisės akto tekstą, bet ir į kontekstą, kuriame jis buvo priimtas (1998 m. balandžio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France*, C-367/95 P, Rink. p. I-1719, 63 punktas).

193 Konkrečiai kalbant apie Komisijos už Bendrijos konkurencijos teisės pažeidimus skirtos baudos apskaičiavimą, reikia priminti, kad pagal Bendrijos teismų praktiką esminis procedūros reikalavimas, kurį sudaro pareiga motyvuoti, įvykdomas, jei Komisija savo sprendime pateikia vertinimo kriterijus, kurie jai leido nustatyti pažeidimo sunkumą ir trukmę (2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Sarrió prieš Komisiją*, C-291/98 P, Rink. p. I-9991, 73 punktas). Nustatant pareigos motyvuoti apimtį taip pat reikia atsižvelgti į tai, kad pažeidimo sunkumas turi būti nustatomas atsižvelgiant į daugelį kriterijų, nesant privalomo arba baigtinio kriterijų, į kurios bet kuriuo atveju turėtų būti privaloma atsižvelgti, sąrašo (šio sprendimo 45 punkte minėtos nutarties *SPO ir kt. prieš Komisiją* 54 punktas; šio sprendimo 46 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* 378 punktas ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Atlantic Container Line ir kt. prieš Komisiją*, T-191/98, T-212/98 iki T-214/98, Rink. p. II-3275, 1532 punktas).

194 Be to, taip pat reikia priminti, kad pareiga motyvuoti nereikalauja, jog Komisija sprendime skaitmenine išraiška pateiktų duomenis apie baudos apskaičiavimo būdą, o tik įpareigoja nurodyti aspektus, pagal kuriuos ji nustatė pažeidimo sunkumą ir trukmę (šio sprendimo 193 punkte nurodyto sprendimo *Sarrió prieš Komisiją* 73 ir 76 punktai ir šio sprendimo 193 punkte minėto sprendimo *Atlantic Container Line ir kt. prieš Komisiją* 1558 punktas).

195 Šiuo atveju reikia konstatuoti, kad Komisija 271–275 konstatuojamosiose dalyse pirmiausia nurodė, jog pagal savo pobūdį pažeidimas kvalifikuotinas kaip labai sunkus, nes jo esmę sudarė rinkų pasidalijimas ir kainų, t. y. pagrindinio konkurencijos veiksnio, nustatymas. 276–291 konstatuojamosiose dalyse ji nurodė priežastis, dėl kurių, jos nuomone, pažeidimas turėjo konkretų poveikį rinkai. Toliau 292 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodo, kad atitinkama geografinė rinka apėmė visą Bendriją, o sukūrus EEE – ir visą EEE. Galiausiai 294–300 konstatuojamosiose dalyse ji pažymėjo, kad būtina atsižvelgti į faktinę įmonių galimybę padaryti pastebimos žalos konkurencijai ir todėl pagal kartelio dalyvių turimas rinkos dalis išskirti dvi įmonių kategorijas, *Degussa* ir *Rhône-Poulenc* priskiriant pirmajai kategorijai, o *Nippon Soda* – antrajai. Tad 302 konstatuojamojoje dalyje Komisija priėjo prie išvados, kad, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą, *Degussa* ir

Rhône-Poulenc skirtina 35 milijonų eurų pradinė bauda, o *Nippon Soda* – 8 milijonų eurų pradinė bauda.

196 Todėl iš sprendimo 79–185 konstatuojamosiose dalyse pateikto kartelio veikimo būdo aprašymo darytina išvada, kad Komisija teisės požiūriu pakankamai išdėstė priežastis, jos nuomone, pateisinančias pažeidimo kvalifikavimą kaip „labai sunkaus". Remiantis šio sprendimo 193 ir 194 punktuose nurodyta Bendrijos teismų praktika, reikalavimas motyvuoti neįpareigoja Komisijos aritmetiškai paaiškinti kriterijus, į kuriuos ji atsižvelgė vertindama pažeidimo sunkumą. Todėl reikia atmesti ieškovės argumentą, kad Komisija, nenurodydama taikytų kriterijų – pažeidimo pobūdžio, atitinkamos geografinės rinkos dydžio ir konkretaus pažeidimo poveikio rinkai – svorio, pažeidė teisėtumo principą, kurio viena iš išraiškų yra pareiga motyvuoti.

197 Galiausiai, kalbant apie ieškovės argumentą, kad sprendime nėra nurodyti argumentai dėl priežasčių, pateisinančių tam tikros sumos, viršijančios gairėse už labai sunkius pažeidimus numatytą minimalią ribą, skyrimą, reikia priminti, kad pagal gairių, kurių teisėtumo ieškovė neginčija, 1 punkto A dalies trečią įtrauką už pažeidimus, kurie kvalifikuojami kaip labai sunkūs, „galimos" „20 mln. (eurų) viršijančios" baudos. Šitaip Komisija, naudodamasi savo didele diskrecija baudų skyrimo srityje, norėjo pasilikti galimybę, atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, nustatyti didesnes už šią sumą baudas. Esant tokioms aplinkybėms, nėra jokios priežasties iš jos reikalauti nurodyti konkrečias priežastis, paskatinusias ją nustatyti didesnę kaip 20 milijonų eurų pradinę baudą, jei iš Komisijos sprendimo teisės požiūriu pakankamai matyti priežastys, pateisinančios sprendime nustatyto dydžio pradinės baudos skyrimą. Tačiau, kaip išplaukia iš 196 punkto, Komisija teisės požiūriu nurodė pakankamai aspektų, jos nuomone, pateisinančių atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą skirtos 35 milijonų eurų pradinės baudos dydį.

198 Todėl kaip nepagrįstą reikia atmesti ieškovės teiginį, grindžiamą nepakankamu motyvavimu kvalifikuojant pažeidimą kaip labai sunkų ir dėl pažeidimo sunkumo nustačius 35 milijonų eurų pradinę baudą.

2. Dėl aptariamos geografinės rinkos dydžio

a) Šalių argumentai

199 Ieškovė, priešingai nei Komisija savo atsiliepimuose, teigia, kad iš tam tikrų sprendimo vietų netiesiogiai matyti, jog kartelis buvo pasaulinio masto. Komisija konkrečiai nurodė, kad buvo aptariamas kainų didinimas „kiekvienam regionui ir kiekvienai šaliai“ (128 konstatuojamoji dalis), ir įvairiuose sprendimo punktuose pateikė nuorodų ne į EEE, o į kitus pasaulio regionus (138, 139, 155 ir 158 konstatuojamosios dalys). Tačiau šio konstatavimo niekaip nepagrindžia įrodymai. Be to, Komisija, preziumuodama, kad pažeidimas buvo daromas pasauliniu mastu, pažeidė principą *non bis in idem* ir neproporcingai įvertino kartelio poveikį.

200 Komisijos nuomone, šie argumentai yra nepagrįsti.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

201 Nors kai kuriuose sprendimo punktuose trumpai aptariamos ne Europos šalys (žr., be kita ko, 87, 138 ir 139 konstatuojamąsias dalis), iš jo 2 konstatuojamosios dalies

aiškiai išplaukia, kad Komisija, konstatuodama pažeidimą, apsiribojo visos EEE teritorija. Tai patvirtinama sprendimo 292 konstatuojamojoje dalyje, susijusioje su atitinkamos geografinės rinkos dydžio įvertinimu.

202 Todėl netikslu tvirtinti, kaip tai daro ieškovė, kad Komisija preziumavo pasaulinio masto kartelį. Net jei taip būtų buvę, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Komisija, 268–312 konstatuojamosiose dalyse nustatydama baudas, neatsižvelgė į pasaulinį kartelio mastą, o prieš tai minėti aspektai, iš kurių turėtų išplaukti, kad buvo daroma prielaida apie tokį jo pobūdį, buvo šiaip paminėti kartelio veikimo būdą aprašančioje dalyje (79–185 konstatuojamosios dalys). Atvirkščiai, iš sprendimo 272, 275 ir 293 konstatuojamųjų dalių ir skyriaus apie „konkretų pažeidimo poveikį EEE metionino rinkoje“ pavadinimo matyti, kad nustatant baudą buvo atsižvelgiama tik į požymius, susijusius su bendrąja rinka, vėliau, po jos sukūrimo, su EEE.

203 Taigi, priešingai nei teigia ieškovė, Komisija nelaikė pasaulinio kartelio masto sunkinančia aplinkybe. Todėl šį pagrindą reikia atmesti.

3. Dėl pažeidimo poveikio rinkai vertinimo

a) Šalių argumentai

204 Ieškovė mano, kad Komisija nepakankamai teisės požiūriu įrodė konkretų pažeidimo poveikį rinkai.

205 Jos teigimu, kartelis nenumatė jokio kainų didinimo mechanizmo ir buvo nustatytos tik tikslinės kainos. Taip pat nebuvo nei kvotų, pardavimo apimčių ar klientų paskirstymo mechanizmo, nei kompensavimo ar stebėsenos mechanizmo, užtikrinančio tikslinių kainų laikymąsi.

206 Ieškovė taip pat pabrėžė, kad Komisija, remdamasi tuo, jog *Novus* nedalyvaujant kartelyje nebuvo įmanoma pasiekti tikslinių kainų (sprendimo 276 ir paskesnės konstatuojamosios dalys) ir jog, nepaisant pažeidimo, nuo 1992 iki 1997 m. kainos mažėjo (287 ir paskesnės konstatuojamosios dalys), bei klaidingai manydama, kad šios aplinkybės neįrodo, jog susitarimų įgyvendinimas neturėjo jokios įtakos kainų struktūrai ir svyravimui metionino rinkoje, netinkamai įvertino konkretų pažeidimo poveikį rinkai.

207 Komisija, konstatuodama pažeidimo poveikį rinkai, pažeidė gaires, kurios 1 punkto A dalies trečioje įtraukoje dėl pažeidimų kategorijų pagal jų sunkumą numato, kad „kiekvienos šios kategorijos, visų pirma sunkių ir labai sunkių pažeidimų, atveju siūlomų baudų skalė leidžia skirti įmonėms skirtingas baudas pagal jų padaryto pažeidimo pobūdį“. Nors Komisija pripažįsta, kad pažeidimą sudaro kompleksinės faktinės aplinkybės, kurios per daugelį metų buvo pritaikytos faktinėms rinkos sąlygoms, konkretaus šių kompleksinių faktinių aplinkybių poveikio ji nevertino diferencijuotai.

208 Komisija, nepateikdama konkretaus kartelio poveikio įrodymų, neįvykdė su įrodinėjimo našta susijusių reikalavimų. Ieškovė pažymi, kad Komisija sprendimo 287 konstatuojamojoje dalyje tvirtina, jog suinteresuotosios įmonės neįrodė, kad susitarimų įgyvendinimas neturėjo jokios įtakos kainų formavimui ir svyravimui metionino rinkoje. Tačiau būtent Komisija turi įrodyti tiek poveikio mastą, tiek paties pažeidimo faktą (šio sprendimo 115 punkte minėto sprendimo *Hüls prieš Komisiją* 154 punktas ir 101 punkte minėto sprendimo *Baustahlgewebe prieš Komisiją* 58 punktas). Kadangi Komisija neįrodė konkretaus pažeidimo poveikio

rinkai, darytina prielaida, kad tokio poveikio nebuvo ir dėl to turėjo būti skirta mažesnė bauda. Esant tokioms aplinkybėms, ieškovė mano, kad turėjo būti paskirta tik minimali bauda, t. y. 20 milijonų eurų, numatyta už labai sunkius pažeidimus.

209 Komisija šiuos argumentus laiko nepagrįstais.

210 Pirmiausia ji nurodo, kad sprendimo dalyje, susijusioje su konkrečiu pažeidimo poveikiu, ji jokiu būdu netvirtina, jog buvo sukurti kainų didinimo arba kvotų, pardavimo apimčių ar klientų paskirstymo mechanizmai arba kompensavimo ar stebėsenos mechanizmas, užtikrinantis tikslinių kainų laikymąsi, todėl šie ieškovės argumentai neturi jokio pagrindo.

211 Vėliau ji tvirtina, kad, be konkretaus poveikio rinkai, ji atsižvelgė ir į pažeidimo pobūdį bei atitinkamos geografinės rinkos dydį; šių faktų ieškovė neginčijo.

212 Be to, ji primena, kad antikonkurenciniai susitarimai buvo įgyvendinti, o tikslinės kainos klientams paprastai būdavo pranešamos specializuotoje spaudoje. Tokia informacija neabejotinai turėjo įtakos rinkai (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cascades prieš Komisiją*, T-308/94, Rink. p. II-925, 177 punktas). Beje, kartelio dalyvių pastangos sumažinti kainų kritimą į rinką atėjus *Monsanto* ir padidinti paklausą buvo sėkmingos.

213 Komisija iš to daro išvadą, kad negali būti abejonių dėl to, jog kartelis turėjo realią įtaką rinkai, o šį poveikį buvo galima įvertinti, net jei nebūtų buvę galima nustatyti, kiek faktinės kainos skyrėsi nuo kainų, kurios taikytos nesant susitarimų. Gairės numato, kad Komisija turi atsižvelgti į konkretų pažeidimo poveikį rinkai, o ne į jo mastą.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

214 Pirmiausia reikia pažymėti, kad Komisija sprendime konkrečiai nenurodo gairių, tačiau ieškovei paskirtą baudą nustatė taikydama gairėse numatytą apskaičiavimo metodą.

215 Gairėse (1 punkto A dalies pirmoji pastraipoje) numatyta: „Vertinant pažeidimo sunkumą reikia atsižvelgti į jo <...> konkrečią įtaką rinkai, jeigu ji gali būti įvertinta <...>“.

216 Be to, remiantis Bendrijos teismų praktika, Komisija įpareigota atlikti tokį patikrinimą, jei gali būti įvertinta įtaka (šio sprendimo 53 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 143 punktas).

217 Šiame kontekste Komisija vadovavosi nuostata, kad pažeidimas turėjo konkrečios įtakos metionino rinkai EEE (sprendimo 276–291 konstatuojamosios dalys).

218 Šiuo atveju pakanka Komisijos atlikto pažeidimo poveikio įvertinimo patikrinimą apriboti kartelio poveikio kainai įvertinimu.

219 Pirmiausia reikia pažymėti, kad Komisija pažeidimą aprašė kaip kartelį, siekiantį išlaikyti ir padidinti kainas, kuris keitėsi informacija apie pardavimo apimtis ir rinkos dalis, o pažeidimo poveikis rinkai buvo įvertintas tik atsižvelgus į jo pasekmes kainoms. Antra, kartelio pasekmių kainoms analizė bet kuriuo atveju leidžia atsakyti į klausimą ar buvo pasiektas tikslas pasikeisti informacija apie pardavimo apimtis ir rinkos dalis, nes tokie mainai kaip tik turėjo sudaryti sąlygas veiksmingai įgyvendinti kainų kartelį (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 53 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 148 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).

220 Be to, dėl ieškovės argumentų, kad nagrinėjant šį prieštaravimą Komisijos neginčytas kainų kėlimo, pardavimo apimčių ar klientų paskirstymo, taip pat kompensavimo bei stebėsenos mechanizmų nebuvimas įrodo, jog pažeidimas neturėjo jokios konkrečios įtakos rinkai, pasakytina, kad nors tokių mechanizmų nebuvimas ir gali paaiškinti tai, kad pažeidimas neturėjo konkrečios įtakos kainoms, jei jos negalima nustatyti, tačiau neleidžia daryti prielaidos, kad pažeidimas neturėjo tokių pasekmių. Todėl reikia įvertinti Komisijos pateiktus argumentus, turinčius įrodyti tokio poveikio faktą.

221 Šiuo klausimu Komisija teigė, kad per visą kartelio trukmę jo dalyviams pavyko išlaikyti aukštesnes kainas, nei tai buvo įmanoma nesudarius neteisėtų susitarimų (sprendimo 289 konstatuojamoji dalis).

222 Reikia priminti, kad nustatant pažeidimo sunkumą būtina atsižvelgti būtent į norminį ir ekonominį inkriminuojamo elgesio kontekstą (šio sprendimo 101 punkte minėto sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 612 punktas ir 45 punkte minėto sprendimo *Ferriere Nord prieš Komisiją* 38 punktas). Iš Bendrijos teismų praktikos išplaukia, kad Komisija, jei ji vertina konkretų pažeidimo poveikį rinkai, turi orientuotis į konkurenciją, kuri paprastai būtų vykusi nesant pažeidimo (šiuo klausimu žr. sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 619 ir 620 punktus; 1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Mayr-Melnhof prieš Komisiją*, T-347/94, Rink. p. II-1751, 235 punktą ir 1999 m. kovo 11 d. Sprendimo *Thyssen Stahl prieš Komisiją*, T-141/94, Rink. p. II-347, 645 punktą).

223 Iš to išplaukia, kad toks Komisijos teiginys, jog susitarimai atitinkamoms įmonėms faktiškai leido pasiekti aukštesnes sandorių kainas už kainas, kurios būtų susiformavusios nesant susitarimų, leidžia jai (apskaičiuojant baudą) atsižvelgti į neigiamo pažeidimo poveikio rinkai reikšmę ir nustatyti didesnį baudos dydį dėl pažeidimo sunkumo, nei būtų nustatytas nesant tokio konstatavimo.

224 Komisija, atlikdama tokį vertinimą, turi atsižvelgti į visas objektyvias atitinkamos rinkos sąlygas, atkreipdama dėmesį į esamą ekonominį ir galimą norminį kontekstą. Prireikus ji turi atsižvelgti į „objektyvius ekonominius veiksnius“, iš kurių matyti, kad „laisvos konkurencijos“ sąlygomis būtų pasiektas kitoks kainų lygis nei faktinės kainos (šio sprendimo 212 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš Komisiją* 183 ir 184 punktai ir 222 punkte minėto sprendimo *Mayr-Melnhof prieš Komisiją* 234 ir 235 punktai).

225 Šioje byloje Komisija savo išvadas dėl faktinio kartelio poveikio kainų lygiui iš esmės pagrindė trim aspektais.

226 Pirmiausia ji teigė, kad pažeidimą padarė įmonės, kurios nagrinėjamu laikotarpiu turėjo „liūto dalį“ rinkoje, ir kad atskleisti susitarimai neišvengiamai turėjo realią įtaką rinkai, nes jais buvo siekiama tik padidinti kainas iki aukštesnio lygio, nei jos būtų nusistovėjusios, ir apriboti pardavimo apimtis; be to, jie nuolat buvo taikomi daugiau kaip dešimt metų (sprendimo 276, 278, 281 ir 287 konstatuojamosios dalys).

227 Šiuo klausimu Komisija nurodė, kad karteliniai susitarimai buvo įgyvendinti, o jo dalyviai visą kartelio laikotarpį keitėsi duomenimis apie savo apyvartą, kad susitartų dėl naujų tikslinių kainų. Naujos tikslinės kainos klientams būdavo skelbiamos specializuotoje spaudoje (sprendimo 278 konstatuojamoji dalis).

228 Antra, Komisija pažymėjo, kad pirmaisiais kartelio metais kartelio dalyviai pirmiausia siekė padidinti metionino kainas. 1989 m. į rinką atėjus *Monsanto* ir sumažėjus bendrai paklausai, kartelio nariams bendromis jėgomis vis dėlto pavyko užkirsti kelią kainų mažėjimo tendencijai. Paskui jie stengėsi išlaikyti esamas kainas (sprendimo 279 konstatuojamoji dalis).

229 Tai patvirtina *Nippon Soda* pateiktos pastabos dėl 1993 m. gegužės 17 d. susitikimo, kuriose atsispindi kainų metionino rinkoje augimas. *Degussa* pavyko vienam iš didžiausių pirkėjų *Cebeco* parduoti metioniną po 6,80 DEM už kilogramą. Iki 1990 m. lapkričio 7 d. susitikimo kaina dar siekė 2,50 JAV dolerio už kilogramą (4,03 DEM už kg). Be to, per 1990 m. lapkričio mėn. susitikimą kartelio dalyviai susitarė padidinti kainas nuo 2,50 iki 2,80 JAV dolerių už kilogramą (4,51 DEM už kg). *Nippon Soda* nurodo aukštesnes kainas: pirmuoju didinimu 1991 m. sausio mėn. kaina turėjo būti padidinta nuo 3,30 iki 3,50 JAV dolerio už kg (t. y. pačios *Nippon Soda* duomenimis, – vidutiniškai 5,10 DEM už kg ir nuo 5,31 iki 5,64 DEM už kg –

Europos Bendrijų statistikos tarnybos (Eurostato) duomenimis), antruoju didinimu – nuo 3,60 iki 3,70 JAV dolerių už kg (5,80–5,92 DEM už kg) (280 konstatuojamoji dalis).

230 Ir galiausiai, trečia, sprendimo 290 konstatuojamojoje dalyje Komisija pažymėjo, kad, atsižvelgiant į susijusią riziką, sunku įsivaizduoti, jog dalyviai ne kartą susitiko įvairiose pasaulio šalyse, siekdami nustatyti tikslines kainas, manydami, kad kartelis neturi jokios ar turi minimalią įtaką metionino rinkai.

231 Pirmiausia reikia pažymėti, kad tam tikrais atvejais, kaip Komisija iš esmės teigia sprendimo 277 konstatuojamojoje dalyje, gali būti labai sunku įrodyti konkretų pažeidimo poveikį rinkai, nes tam reikia palyginti dėl šio pažeidimo susiklosčiusią padėtį su padėtimi, kuri būtų susiklosčiusi nesant pažeidimo ir kuri yra hipotetinio pobūdžio. Šiuo požiūriu, vertinant aspektus, kuriais Komisija rėmėsi įrodinėdama poveikį rinkai, reikia atsižvelgti į tai, kad dalis pažeidimo buvo padaryta seniai (kaip Komisija nustatė, o ieškovė neginčijo, pažeidimas buvo pradėtas 1986 m. pradžioje), kita vertus, į tai, kad nuo 1993 m. buvo ryški kainų mažėjimo tendencija (pirmiausia dėl *Novus* sukurtos konkurencijos), tad Komisija turėjo įrodyti ne tai, kad kainos padidėjo dėl susitarimo, o tai, kad nesant susitarimo kainos būtų sumažėjusios labiau, nei faktiškai sumažėjo.

232 Kalbant apie pirmąją Komisijos nurodytų aspektų grupę, reikia konstatuoti, kad tiek aplinkybė, jog kartelio dalyviai turėjo didžiąją rinkos dalį, tiek su kartelio objektu, o ne poveikiu susijęs faktas, jog atskleistais susitarimais buvo siekiama pakelti kainas virš lygio, ties kuriuo jos kitaip būtų nusistovėjusios, ir apriboti pardavimo apimtis, tik parodo, kad pažeidimas galėjo turėti pastebimą antikonkurencinį poveikį, o ne tai, kad faktiškai taip ir buvo. Be to, pažymėtina, kad, remiantis pačios Komisijos nustatytais faktais, kartelio dalyvių rinkos dalys į rinką atėjus *Monsanto* laipsniškai

mažėjo ir pažeidimo pabaigoje sudarė 60 %, o *Novus* (anksčiau – *Monsanto*) tuo laikotarpiu tapo pirmaujančia pasaulyje 30 % rinkos užimančia metionino gamintoja (sprendimo 44 konstatuojamoji dalis), ir tai, beje, dar 1993 m. pabaigoje kėlė kartelių dalyviams rūpesčių (150 konstatuojamoji dalis).

233 Tačiau reikia pažymėti, kad Komisija teisės požiūriu pakankamai įrodė, jog susitarimai buvo įgyvendinti ir, remiantis 278 konstatuojamąja dalimi, kad kainos buvo pritaikytos rinkos sąlygoms (88, 128, 130, 139, 150 ir 154 konstatuojamosios dalys); be to, ypač laikotarpiu nuo 1986 iki 1988 m. ir nuo 1992 iki 1995 m., specializuotoje spaudoje klientams paprastai buvo skelbiamos naujos tikslinės kainos (88, 136, 157 ir 167 konstatuojamosios dalys). Taigi, kaip tvirtina Komisija, tokie kainų skelbimai iš esmės turi įtakos rinkai ir įvairių rinkos dalyvių elgesiui tiek pasiūlos, tiek paklausos požiūriu, nes jie veikia kainų formavimosi procesą tuo, jog paskelbta kaina yra orientacinė individualiai derantis dėl pardavimo kainos su klientais (šiuo klausimu žr. 1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Finnboard prieš Komisiją*, T-338/94, Rink. p. II-1617, 342 punktą), kurių veiksmų laisvė kainų atžvilgiu neišvengiamai buvo apribota (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 132 punkte minėto 1999 m. balandžio 20 d. Sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* 745 punktą).

234 Tačiau reikia pažymėti, kad neįrodyta, jog laikotarpiu nuo 1988 m. rudens iki 1990 m. vasaros buvo įgyvendinti susitarimai dėl kainų ir paskelbtos tikslinės kainos, o Komisija pripažįsta, kad tuo metu į rinką atėjus *Monsanto* tarp kartelio dalyvių vyravo nesutarimai (sprendimo 100 konstatuojamoji dalis).

235 Toliau, kalbant apie Komisijos sprendimo 280 konstatuojamojoje dalyje atliktą kainų didinimo analizę, reikia pasakyti, kad ji leidžia pagrįstai tvirtinti, jog nuo 1990 iki 1993 m. augo kartelio dalyvių nustatytos tikslinės kainos. Kaip jau buvo nurodyta, iš 1990 m. gegužės 5 d. rašto išplaukia, kad 1989 m. metionino kainos gerokai sumažėjo iki 2,00 JAV dolerių už kilogramą. Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad, remiantis *Rhône-Poulenc* pareiškimais, 1990 m. pabaigoje metionino kaina siekė 2,50 JAV dolerio už kg (4,03 DEM už kg) ir turėjo būti padidinta iki 2,80 JAV dolerių už kg (4,51 DEM už kg). Be to, rašte dėl 1990 m. lapkričio 7 d. susitikimo *Nippon Soda* nurodo, kad tuo metu metionino kaina Vokietijos markių zonoje siekė nuo 3,40 iki 3,50 JAV dolerio už kilogramą. Galiausiai 1993 m. gegužės 17 d. pastabose *Nippon Soda* pažymėjo, kad buvo kainų didėjimo tendencija ir kad *Degussa* antrąjį 1993 m. ketvirtį metioniną savo klientams pardavė už 6,80 DEM už kilogramą. Iš 132–152 konstatuojamųjų dalių, kurių turinio ieškovė neginčijo, išplaukia, kad 1992–1993 m. tikslinės kainos buvo pakeltos nuo 6,05 (132 konstatuojamoji dalis) iki 6,20 DEM už kg (137 konstatuojamoji dalis), o pastaroji kaina su kai kuriomis išimtimis turėjo galioti iki 1993 m. trečiojo ketvirčio (144 konstatuojamoji dalis). Nors šie skaičiai ne visai pasiekti, iš 136 konstatuojamosios dalies matyti, kad vidutinė metionino kaina Europoje 1992 m. ketvirtąjį ketvirtį siekė 5,60 DEM už kg (arba 3,35 JAV dolerius už kg), o pirmąjį 1993 m. ketvirtį – 5,20 DEM už kg (arba 3,23 JAV dolerių už kg). Iš to išplaukia, kad nuo 1990 m. vasaros tikslinės ir pardavimo kainos padidėjo ir iš dalies stabilizavosi, nors prieš tai vyravo kainų mažėjimo tendencija, ir iš to Komisija galėjo daryti išvadą, kad bendros kartelio dalyvių pastangos tuo laikotarpiu turėjo konkretų poveikį rinkai.

236 Tačiau taip pat reikia pažymėti, kad Komisija panašiai kaip ji, atrodo, aiškiai pripažįsta dėl laikotarpio nuo 1988 m. rudens iki 1990 m. vasaros, neįrodė, jog kartelis turėjo įtakos iki 1990 m. vasaros; tas pats pasakytina ir apie tendencingą kainų mažėjimą nuo 1993 metų.

237 Dėl laikotarpio nuo 1988 m. rudens iki 1990 m. vasaros jau buvo nurodyta, kad iš kartelio pasitraukus *Sumitomo*, į rinką atėjus *Monsanto* ir sumažėjus bendrai

paklausai, kartelis susidūrė su tam tikrais svyravimais, kurie, be kita ko, pasireiškė pastebimu *Degussa* kainų sumažėjimu; ši įmonė visų pirma norėjo iš *Monsanto* atgauti rinkos dalis, nes kainų mažėjimas turėjo įtakos visai rinkai.

238 Kalbant apie laikotarpį nuo 1993 m. iki kartelio pabaigos, iš 152–179 konstatuojamųjų dalių taip pat matyti, kad tikslinės kainos laipsniškai mažėjo ir kad dalyviai konstatavo, jog tikslų nepasiekė (152, 153 ir 160 konstatuojamosios dalys). Be to, reikia konstatuoti, jog pati Komisija pripažino, kad tikslinės kainos nebuvo pasiektos ir kad šią aplinkybę galima paaiškinti *Degussa* argumentais, kad *Novus* nedalyvavo kartelyje ir nebuvo kainų didinimo, pardavimo kvotų arba klientų paskirstymo bei stebėsenos mechanizmų (284–287 konstatuojamosios dalys). Ji taip pat pripažino, kad metionino kainų mažėjimas laikui bėgant išryškino sunkumus, su kuriais dalyviai susidūrė, norėdami padidinti kainas esant sunkiai padėčiai rinkoje (288 konstatuojamoji dalis).

239 Tačiau, nepaisant šių aplinkybių, Komisija 289 konstatuojamojoje dalyje priėjo prie išvados, kad per visą kartelio laikotarpį jo dalyviams pavyko išlaikyti aukštesnį kainų lygį, nei tai buvo įmanoma nesudarius neteisėtų susitarimų.

240 Galiausiai, kalbant apie paskutinį Komisijos nurodytą ir nagrinėjant šį ieškinį pakartotą aspektą, kad kartelio dalyviai ne visą kartelio laikotarpį būtų reguliariai susitikę, jei kartelis nebūtų turėjęs poveikio rinkai, pasakytina, kad šis teiginys grindžiamas vien prielaidomis, o ne objektyviais ekonominiais veiksniais. Jį reikia atmesti, nes neturi jokios įrodomosios galios (šio sprendimo 53 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 159 punktas).

241 Iš visų išdėstytų aplinkybių išplaukia, kad Komisija tik iš dalies įrodė realų kartelio poveikį metionino rinkai nuo 1986 iki 1999 metų. Visų pirma ji turėjo atsižvelgti į tai, kad kartelio narių nesutarimai su konkuruojančiais naujais rinkos dalyviais ir bendras paklausos sumažėjimas nuo 1988 m. rudens iki 1990 m. vasaros lėmė pastebimą kainų mažėjimą, kuris sukėlė abejonių dėl konkretaus susitarimų poveikio tuo laikotarpiu įrodymo ir patvirtino hipotezę, kad tokio poveikio nebuvo. Tai teisinga ir dėl to, kad, kaip parodė pažeidimo trukmės analizė, nebuvo galima įrodyti, jog tuo laikotarpiu buvo sudaryti susitarimai.

242 Tačiau iš sprendimo matyti, kad Komisija atsižvelgė būtent į šį aspektą. Atvirkščiai, 97 ir 255 konstatuojamosiose dalyse Komisija teigė, kad kartelio veikla ir toliau buvo vykdama. Iš 291 konstatuojamosios dalies taip pat matyti, kad Komisija atmetė ieškovės pateiktus su tuo susijusius prieštaravimus ir manė, kad jos elgesys tuo laikotarpiu neįrodo, jog kartelio dalyviai nesilaikė kartelinių susitarimų. Tačiau reikia konstatuoti, kaip prieš tai buvo nurodyta, kad Komisija neįrodė, jog nuo 1988 m. rudens iki 1990 m. vasaros buvo sudarytas koks nors naujas susitarimas dėl kainų ir jog buvo įgyvendinti ankstesni susitarimai, 1988 m. pabaigoje iš kartelio pasitraukus *Sumitomo*.

243 Be to, reikia pažymėti, kad nuo 1993 m. iki pažeidimo pabaigos metionino kainos laipsniškai mažėjo ir kad tuo laikotarpiu nebuvo pasiektos tikslinės kainos, o tai visų pirma lėmė *Novus*, pažeidimo pabaigoje turėjusios daugiau kaip 30 % pasaulinės metionino rinkos dalies (remiantis 286 konstatuojamojoje dalyje pateiktais duomenimis – 25–26 % EEE lygiu), konkurencija ir, kaip kartelio dalyviai preziumavo dar 1993 m. metų pabaigoje, besistengusios užsitikrinti didžiausią metionino rinkos dalį (150 konstatuojamoji dalis). Be to, nors yra teisinga, kad Komisija įrodė, jog kartelio dalyvių nustatytos tikslinės kainos iki 1995 m. pradžios buvo skelbiamos specializuotoje spaudoje (136, 155, 157 ir 167 konstatuojamosios dalys), ir tai neišvengiamai turėjo įtakos kainų formavimosi procesui, sprendime nekalbama apie kainų paskelbimą po to laikotarpio. Todėl darytina išvada, kad Komisija, priešingai nei teigiama sprendimo 289 konstatuojamojoje dalyje, ne visiškai įrodė, jog po 1992–1993 m. buvo palaikomos aukštesnės kainos, nei būtų

įmanoma nesudarius neteisėtų susitarimų. Tai visų pirma pasakytina apie laikotarpį nuo 1995 m. pradžios iki pažeidimo pabaigos.

244 Todėl Pirmosios instancijos teismas, naudodamasis savo neribota kompetencija baudų srityje, turi įvertinti šios išvados reikšmę.

4. Išvada dėl baudos dydžio nustatymo pagal pažeidimo sunkumą

245 Kaip pirmiau nurodyta, Komisija tik iš dalies įrodė konkretų pažeidimo poveikį rinkai laikotarpiu nuo 1988 m. rudens iki 1990 m. vasaros ir nuo 1995 m. iki pažeidimo pabaigos.

246 Taip pat reikia pažymėti, kad Komisija sprendimo 289 konstatuojamojoje dalyje teigė, jog kartelio dalyviams per visą kartelio laikotarpį – taip pat ir po 1992–1993 m. – pavyko išlaikyti aukštesnes kainas, nei tai būtų įmanoma nesant neteisėtų susitarimų. Pažeidimo sunkumo klausimu ji taip pat konstatavo (293 konstatuojamoji dalis), kad elgesys, kuriuo kaltinami kartelio dalyviai, turėjo konkretų poveikį rinkai.

247 Iš to išplaukia, kad Komisija, nustatydama baudos dydį pagal pažeidimo sunkumą, rėmėsi aplinkybe, jog pažeidimas turėjo konkretų poveikį rinkai, nors nepavyko visiškai įrodyti, kad tokį poveikį kartelis darė per visą egzistavimo laikotarpį.

248 Esant tokioms aplinkybėms, Pirmosios instancijos teismas mano, kad pasinaudojant neribota kompetencija baudų srityje turi būti sumažinama Komisijos sprendimo 302 konstatuojamojoje dalyje, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą, numatyta 35 milijonų eurų bauda.

249 Tačiau šiuo požiūriu reikia atkreipti dėmesį į tai, kad sprendimo 273 konstatuojamojoje dalyje pažeidimas, kaip teigia Komisija, „pagal savo pobūdį" buvo kvalifikuojamas kaip labai sunkus, Komisijai nustačius, jog jo esmę sudarė rinkos pasidalijimas ir kainų nustatymas, „kurie savo prigimtimi yra sunkiausi EB 81 straipsnio 1 dalies ir EEE susitarimo 53 straipsnio 1 dalies pažeidimai" (271 konstatuojamoji dalis). 275 konstatuojamojoje dalyje Komisija priduria, kad „nėra jokių abejonių, jog kainų ir rinkos pasidalijimo karteliai savo prigimtimi kelia pavojų tinkamam vidaus rinkos veikimui".

250 Dar 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendime *Michelin prieš Komisiją* (T-203/01, Rink. p. II-4071, 258 ir 259 punktai) Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad pažeidimo sunkumą galima nustatyti pagal jo pobūdį ir piktnaudžiaujamo elgesio tikslą ir kad, remiantis nusistovėjusia Pirmosios instancijos teismo praktika, aspektai, susiję su tam tikro elgesio objektu, gali turėti didesnės reikšmės baudai nustatyti nei aspektai, susiję su tokio elgesio poveikiu (šio sprendimo 222 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Thyssen Stahl prieš Komisiją*, 636 punktas ir 2001 m. gruodžio 13 d. Sprendimo *Krupp Thyssen Stainless ir Acciai speciali Terni prieš Komisiją*, T-45/98 ir T-47/98, Rink. p. II-3757, 199 punktas).

251 Teisingumo Teismas patvirtino šį požiūrį ir laikėsi nuomonės, kad antikonkurencinės praktikos poveikis nėra esminis kriterijus vertinant tinkamą baudos dydį. Su tam tikro elgesio ketinimais susiję aspektai gali turėti didesnės reikšmės nei su jo poveikiu susiję aspektai visų pirma tada, kai savo prigimtimi tai yra sunkus pažeidimas, pavyzdžiui, kainų nustatymas ir rinkos padalijimas (2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Thyssen Stahl prieš Komisiją*, C-194/99 P, Rink. p. I-10821, 118 punktas).

252 Be to, reikia priminti, kad horizontalūs susitarimai dėl kainų visuomet buvo priskiriami sunkiausiems Bendrijos konkurencijos teisės pažeidimams (šio sprendimo 58 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją*, 103 punktas ir 2003 m. kovo 19 d. Sprendimo *CMA CGM ir kt. prieš Komisiją*, T-213/00, Rink. p. II-913, 262 punktas).

253 Galiausiai taip pat reikia pažymėti, kad Komisija, nustatydama pradinę baudą, neteikė lemiamos reikšmės konkretaus poveikio rinkai kriterijui. Savo vertinimą ji grindė kitais aspektais, t. y. konstatavimu, kad pažeidimas savo prigimtimi kvalifikuotinas kaip labai sunkus (271–275 konstatuojamosios dalys) ir kad atitinkama geografinė rinka apėmė visą Bendriją, o ją sukūrus – visos EEE teritoriją (292 konstatuojamoji dalis).

254 Todėl remdamasis visomis prieš tai išdėstytomis aplinkybėmis Pirmosios instancijos teismas mano, kad Komisija teisingai kvalifikavo pažeidimą kaip labai sunkų. Tačiau, kadangi konkretus pažeidimo poveikis buvo įrodytas tik iš dalies, pagal pažeidimo sunkumą nustatyta bauda turėtų būti sumažinama nuo 35 iki 30 milijonų eurų.

B — *Dėl baudos padidinimo siekiant užtikrinti pakankamai atgrasantį poveikį*

255 Šiuo požiūriu ieškovė pirmiausia nurodo teisės klaidą ir klaidą dėl faktinių aplinkybių nustatant jos apyvartą, antra, bausmių teisėtumo, pareigos motyvuoti, proporcingumo bei vienodo požiūrio principų pažeidimą nustatant didinimo koeficientą ir, trečia, pakankamai atgrasančio poveikio įvertinimo klaidą atsižvelgiant į jos elgesį pasibaigus pažeidimui.

1. Dėl teisės klaidos ir faktų klaidos nustatant ieškovės apyvartą

a) Šalių argumentai

256 Ieškovė pirmiausia tvirtina, kad Komisija neteisingai nustatė jos apyvartą 2000 metais. Ji siekė ne 16,9, o 10,715 milijardus eurų, ir apie tai ieškovė pranešė Komisijai 2002 m. liepos 5 d. laiške į 2002 m. gegužės 28 d. užklausą. Atsižvelgiant į tiesioginę sąsają tarp baudos skyrimu siektų tikslų ir įmonės apyvartos, Komisijos padarytos klaidos esmę sudaro tai, kad ji neatsižvelgė į svarbias aplinkybes, kurių paisydama būtų galėjusi priimti kitokį sprendimą. Todėl Komisija padarė vertinimo klaidą, kuri pateisina sprendimo panaikinimą.

257 Antra, ieškovė mano, kad apskaičiuodama baudą Komisija neteisingai rėmėsi naujos įmonės *Degussa AG* (Diuseldorfas) padėtimi. Ji susikūrė 2000 m, t. y. pasibaigus pažeidimui, kai susijungė *Degussa-Hüls* ir *SKW* (žr. 1 punktą). Be to, pati *Degussa-Hüls* buvo 1998 m., t. y. taip pat pasibaigus skundžiamiems antikonkurenciniams veiksmams, įvykusio *Degussa* (Frankfurtas prie Maino) ir *Hüls* (Marlas) susijungimo rezultatas (žr. tą patį punktą). Tad pažeidimą padarė *Degussa* (Frankfurtas prie Maino), kurios apyvarta Komisija turėjo remtis apskaičiuodama baudą. Tačiau 1997–1998 ūkiniais metais šios įmonės apyvartą siekė 15,905 milijardus DEM.

258 Ieškovė pripažįsta, kad dėl susijungimo atsiradęs naujas ūkinis vienetas iš esmės atsakingas už pažeidimus, kuriuos anksčiau padarė susijungę vienetai. Tačiau ši atsakomybė apsiriboja pradiniu pažeidimu ir juo padaryta žala. Todėl, atsižvelgdama į susijungimo būdu atsiradusio vieneto apyvartą, Komisija pažeidė valstybių narių

baudžiamojoje teisėje ir EŽTK 6 straipsnio 2 dalyje bei Chartijos 49 straipsnio 3 dalyje pripažintą kaltės principą (*nulla poena sine culpa*), pagal kurį skirta sankcija turi būti proporcinga atitinkamos įmonės kaltei. Šis principas, kuris, kaip pagrindinis bausmės skyrimo elementas, iš dalies išplaukia iš proporcingumo principo, taip pat yra pripažintas Teisingumo Teismo praktikoje (1983 m. spalio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Lucchini prieš Komisiją*, 179/82, Rink. p. 3083, 27 punktas; 1984 m. vasario 14 d. Sprendimo *Alfer prieš Komisiją*, 2/83, Rink. p. 799, 17 ir 18 punktai bei 1984 m. gegužės 17 d. Sprendimo *Estel prieš Komisiją*, 83/83, Rink. p. 2195, 39 ir paskesni punktai).

259 Iš aplinkybės, kad bauda siekiama nubausti už neteisėtus veiksmus ir užkirsti kelią juos pakartoti (1970 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Chemiefarma prieš Komisiją*, 41/69, Rink. p. 661, 172–176 punktai), ieškovė daro išvadą, jog pažeidimas yra sankcijos skyrimo ir jos dydžio sąlyga.

260 Todėl, pasirėmusi vien įmonės padėtimi laikotarpiu po pažeidimo užbaigimo, Komisija apskaičiuojamą baudą grindė tik atgrasymo ir prevencijos tikslais, bet neatsižvelgė į sankcijos ir padaryto teisės pažeidimo sunkumo tarpusavio santykį.

261 Dėl šio pirmojo pagrindo Komisija pripažįsta, kad, remiantis 2002 m. birželio 5 d. laiške pateiktais duomenimis, ieškovės pasaulinė apyvarta 2000 metais sudarė 10,715 milijardų eurų. Tačiau, jos nuomone, šie duomenys yra akivaizdžiai neteisingi.

262 Šiuo klausimu ji pirmiausia nurodo, kad ieškovė savo 2000 m. veiklos ataskaitoje nurodė 16,9 milijardų eurų apyvartą. Šie duomenys pakartoti pranešime apie kaltinimus ir vėliau sprendime, nes ieškovė savo atsiliepime į šį pranešimą nepareiškė prieštaravimo.

263 Antra, Komisija pabrėžia, kad veiklos ataskaitoje ir 2000 m. metinėje ataskaitoje *pro forma* nurodyta 20,3 milijardų eurų ir 16,9 milijardų eurų apyvartos, neįskaitant tauriųjų metalų pirkimo ir pardavimo. Apibendrintoje *Degussa* grupės pelno-nuostolių ataskaitoje 2000 m. gruodžio 31 dieną, kuri apima *Degussa-Hüls* veiklos rezultatus nuo 2000 m. sausio 1 d. iki gruodžio 31 d. ir *SKW* rezultatus nuo 2000 m. liepos 1 d. iki gruodžio 31 d., buvo nurodytos 18,198 milijardų eurų dydžio pajamos. Iš to Komisija daro išvadą, kad ieškovės 2002 m. birželio 5 d. laiške nurodyta 10,715 milijardų eurų apyvarta, kurią turėtų sudaryti *Degussa-Hüls* apyvarta, įskaitant *SKW* per šešis mėnesius nuo abiejų įmonių susijungimo pasiektą apyvartą, yra neteisinga.

264 Be to, ieškovė savo valdymo ataskaitoje nurodė, kad formalus skaičiavimas, kuris apima *Degussa-Hüls* ir *SKW* dvylikos mėnesių veiklos rezultatus, „ekonominiu požiūriu yra informatyvesnis" nei formalus teisinis skaičiavimas, apimantis tik šešių mėnesių *SKW* veiklos rezultatus. Įmonės vidaus valdymas ir strateginė veikla buvo grindžiama šiais duomenimis. Esant tokioms aplinkybėms, ieškovė negali kaltinti Komisijos neatsižvelgus į duomenis, kuriuos pati ieškovė laiko ekonominiu požiūriu informatyvesniais ir akcentavo visuomenei skirtoje savo veiklos ataskaitoje.

265 Komisija teigia, kad, atsižvelgus į apyvartą, neįskaitant *pro forma SKW* veiklos rezultatų (2 milijardų eurų) už pirmąjį 2000 m. pusmetį, bendras rezultatas bet kuriuo atveju praktiškai nepakistų.

266 Galiausiai Komisija mano, kad ieškovė tikriausia nori teigti, jog *Degussa-Hüls* ir *SKW* susijungimas į komercijos registrą buvo įtrauktas tik 2001 m. vasario 9 d., todėl turėjo būti atsižvelgta į *Degussa-Hüls* apyvartą 2000 m., kuri galėjo siekti 10,715 milijardų eurų. Ji pastebi, kad tokiu atveju 2002 m. birželio 5 d. laiške ieškovė neturėjo nurodyti, kad į 10,715 milijardų eurų sumą įeina ir *SKW* per šešis

mėnesius nuo susijungimo su *Degussa-Hüls* gauta apyvarta ir kad, remiantis ieškovės veiklos ataskaita, abi bendrovės susijungė atgaline data nuo 2000 m. birželio 30 d., ir tai, beje, patvirtina aplinkybė, kad ieškovė konsoliduotą grupės finansinės atskaitomybės ataskaitą 2000 m. gruodžio 31 d. galėjo parengti apibendrinusi *Degussa-Hüls* ir *SKW* ataskaitas.

267 Dėl antrojo pagrindo Komisija pirmiausia teigia, kad vertindama baudos dydį pagal pažeidimo sunkumą ji, be ieškovės apyvartos, taip pat atsižvelgė į šios dalyvavimą darant labai sunkų konkurencijos pažeidimą (293 konstatuojamoji dalis) ir į jos rinkos dalį 1998 m. pasaulyje bei EEE.

268 Antra, Komisija teigia, kad pažeidimas buvo tęsiamas iki 1999 m. vasario mėn., t. y. po *Degussa* ir *Hüls* susijungimo (306 konstatuojamoji dalis). Šiuo požiūriu ieškovė administracinėje procedūroje nurodė 12,354 milijardų eurų apyvartą 1998–1999 metais.

269 Tačiau, Komisijos nuomone, 8,1, 10,715, 12,354 arba 16,9 milijardų eurų apyvarta bet kuriuo atveju pateisina tai, kad ieškovė buvo laikoma didele įmone, o kartu ir tai, kad bauda buvo padidinta dėl sprendimo 303 konstatuojamojoje dalyje nurodytų priežasčių.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

270 Ieškovė iš esmės kaltina Komisiją klaidingai įvertinus faktines aplinkybes dėl jos apyvartos 2000 m. ir padarius teisės klaidą, kurios esmę sudaro tai, kad,

apskaičiuodama baudos priemoką, ji rėmėsi ieškovės apyvarta 2000 metais, nors, remiantis sprendime pateikta informacija, pažeidimas buvo užbaigtas 1999 m. vasario mėnesį.

271 Pirmiausia reikia išnagrinėti antrąjį pagrindą.

Dėl atsižvelgimo į ieškovės apyvartą 2000 metais

272 Nustatydama už konkurencijos teisės pažeidimus skiriamos baudos dydį, Komisija turi atsižvelgti ne tik į pažeidimo sunkumą ir konkrečias atvejo aplinkybes, bet ir į pažeidimo kontekstą bei užtikrinti, kad jos veiksmai visų pirma pažeidimų, kurie ypač neigiamai veikia Bendrijos tikslų įgyvendinimą, atžvilgiu turėtų atgrasantį poveikį (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 58 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 106 punktą).

273 Šiuo požiūriu gairės, beje, numato, kad, be pažeidimo pobūdžio, konkretaus jo poveikio rinkai ir rinkos geografinio dydžio, reikia atsižvelgti ir į faktinę ekonominę pažeidėjo galimybę konkurentams bei vartotojams padaryti pastebimos žalos, ir turi būti nustatoma tokio dydžio bauda, kuri turėtų pakankamai atgrasantį poveikį (1 punkto A dalies ketvirtoji pastraipa).

274 Taip pat galima atsižvelgti ir į aplinkybę, kad didelės įmonės turi daugiau galimybių įvertinti, koks jų elgesys yra neteisėtas ir kokių galima tikėtis pasekmių (1 punkto A dalies penktoji pastraipa).

275 Šiuo atveju Komisija, konkrečiai nenurodydama minėtų gairių, 303 konstatuojamojoje dalyje pažymėjo, jog reikia „užtikrinti, kad bauda turėtų pakankamai atgrasantį poveikį ir būtų atsižvelgta į aplinkybę, jog didelės įmonės turi teisinių ir ekonominių žinių bei išteklių, leidžiančių lengviau įvertinti, koks jų elgesys yra neteisėtas, ir suvokti iš to kylančias pasekmes pagal konkurencijos teisę". Todėl sprendimo 304 ir 305 konstatuojamosiose dalyse ji teigė, kad, atsižvelgiant į pasaulinę 22,3 milijardų eurų, 16,9 milijardų eurų ir 1,6 milijardų eurų *Aventis*, *Degussa* ir *Nippon Soda* apyvartą 2000 metais, pradinę sumą, kurią lemia jų padėtis rinkoje, reikia padidinti 100 %, siekiant tinkamai atsižvelgti į *Aventis* ir *Degussa* dydį ir jų bendrus išteklius.

276 Kaip jau buvo nuspręsta, Komisija sprendime laikėsi teisingos nuomonės, kad pažeidimas buvo užbaigtas 1999 m. vasario mėnesį. Tačiau ieškovė atkreipia dėmesį į tai, kad Komisija savo sprendimą padidinti pradinę baudą grindė įmonių apyvarta 2000 metais, t. y. jau užbaigus pažeidimą (304 konstatuojamoji dalis). Priešingai nei teigia ieškovė, ši aplinkybė nėra tinkama kvestionuoti Komisijos apskaičiavimo metodo teisėtumą.

277 Iš sprendimo 303 konstatuojamosios dalies išplaukia, kad Komisija rėmėsi dviem aspektais, norėdama pagrįsti *Aventis* ir *Degussa* skirtos pradinės baudos padidinimą 100 %. Toks padidinimas buvo būtinas užtikrinant, kad bauda turėtų pakankamai atgrasantį poveikį ir būtų atsižvelgta į aplinkybę, jog didelės įmonės turi teisinių ir ekonominių žinių bei išteklių, leidžiančių joms lengviau įvertinti savo elgesio teisėtumą.

278 Dėl pirmojo aspekto reikia priminti, kad atgrasymo tikslo, kurio Komisija gali siekti apskaičiuodama baudą, esmę sudaro siekis užtikrinti, jog įmonės laikytųsi Sutartyje

jų veiklai Bendrijoje ir EEE nustatytų konkurencijos taisyklių. Pirmosios instancijos teismo nuomone, šį tikslą galima pasiekti tik baudos skyrimo momentu atsižvelgiant į įmonės padėtį.

279 Taigi reikia skirti pažeidimo mastą rinkoje ir kiekvienam kartelio dalyviui tenkančios atsakomybės dalį (kurią apima gairių 1 dalies A punkto ketvirtoji ir šeštoji pastraipa) ir bausmės skyrimu siekiamą atgrasantį poveikį.

280 Dėl pažeidimo masto rinkoje ir kiekvienam kartelio dalyviui tenkančios atsakomybės dalies buvo nuspręsta, kad prekių, su kuriomis susijęs pažeidimas, apyvartos dalis gali tiksliai parodyti pažeidimo atitinkamoje rinkoje mastą (žr. šio sprendimo 58 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 121 punktą ir 222 punkte minėto sprendimo *Mayr-Melnhof prieš Komisiją* 369 punktą) ir kad gaminių, buvusių ribojančių veiksmų objektu, apyvarta yra objektyvus kriterijus, tiksliai parodantis, kokios žalos toks elgesys gali padaryti normaliai konkurencijai (1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *British Steel prieš Komisiją*, T-151/94, Rink. p. II-629, 643 punktas).

281 Beje, tokį metodą Komisija taikė sprendimo 294–302 konstatuojamosiose dalyse, pagal pažeidimo sunkumą nustatydama baudos dydį. Komisija rėmėsi kiekvienos metionino rinkoje veikiančios įmonės dalimi pasaulyje ir EEE rinkoje 1998 m., t. y. paskutiniais pažeidimo metais, ir iš to padarė išvadą, kad *Aventis* ir *Degussa* sudaro pirmąją grupę, o *Nippon Soda* – antrąją, tad jos turi būti vertinamos skirtingai. Ieškovė iš esmės neginčija šios išvados.

282 Todėl šiuo etapu reikia konstatuoti, kad ieškovės argumentas, jog Komisija rėmėsi vien *Degussa AG* (Diuseldorfas) apyvarta 2000 m ir savo ketinimus grindė tik noru atgrasyti, neatsižvelgdama į iš jos elgesio pažeidimo metu išplaukiančią antikonkurencinę neigiamą įtaką, yra nepagrįstas.

283 Tačiau antroji sąvoka, t. y. būtinybė užtikrinti pakankamai atgrasantį baudos poveikį, kai juo nėra grindžiamas bendras baudų lygio kėlimas įgyvendinant konkurencijos politiką, reikalauja nustatyti tokį baudos dydį, kuris atitiktų siekiamą poveikį įmonei, kuriai skiriama bauda, ir kad vadovaujantis iš būtinybės užtikrinti jos veiksmingumą ir proporcingumo principo taikymo išplaukiančiais reikalavimais atitinkamos įmonės finansinės galios atžvilgiu būtų skiriama nei per maža, nei per didelė bauda.

284 Pirmosios instancijos teismas jau pažymėjo, kad viena iš aptariamų įmonių „dėl savo, palyginti su kitais kartelio dalyviais, gerokai didesnės apyvartos gali lengviau surasti lėšų, reikalingų baudai sumokėti, o tai, turint omenyje pakankamai atgrasantį baudos poveikį, pateisina koeficiento taikymą“ (2004 m. balandžio 29 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją*, T-236/01, T-239/01, nuo T-244/01 iki T-246/01, T-251/01 ir T-252/01, Rink. p. II-1181, 241 punktas).

285 Tačiau būtent dėl įmonių skaidymo ar jungimo per gana trumpą laiką, visų pirma laikotarpiu nuo pažeidimo užbaigimo iki sprendimo dėl baudos skyrimo, gali labai padidėti arba sumažėti bendri įmonės ištekliai. Iš to išplaukia, kad minėti ištekliai, siekiant tinkamai pasiekti atgrasymo tikslą ir laikantis proporcingumo principo, turi būti įvertinti baudos skyrimo momentu. Dėl tų pačių priežasčių šiuo klausimu pažymėtina, kad, remiantis Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi, maksimali

10 % bauda nuo atitinkamos įmonės apyvartos apskaičiuojama pagal apyvartą ūkiniais metais prieš priimaant sprendimą (šio sprendimo 193 punkte minėto sprendimo *Sarrió prieš Komisiją* 85 punktas).

286 Iš to išplaukia, kad negalima laikyti, jog Komisija, remdamasi ūkiniais metais po pažeidimo užbaigimo turėta apyvarta, padarė teisės klaidą. Tačiau reikia pažymėti, kad turint omenyje, jog sprendimas buvo priimtas 2002 m. liepos 2 d., ši institucija, kaip jau buvo minėta, siekdama užtikrinti pakankamai atgrasantį baudos poveikį, iš esmės vis dėl to turėjo atsižvelgti į skirtingų asmenų, kuriems skirtas sprendimas, 2001 m. ūkiniais metais turėtą apyvartą. Tačiau Komisija teismo proceso metu atsakydama į Pirmosios instancijos teismo klausimą nurodė, kad priimdama sprendimą ji negalėjo disponuoti duomenimis apie *Sumitomo* ir *Nippon Soda* apyvartą tais ūkiniais metais ir kad auditoriai tikrino aptariamų įmonių 2000 m. apyvartą. Reikia manyti, kad šios ieškovės neginčytos aplinkybės gali pateisinti tai, jog Komisija rėmėsi ne aptariamų įmonių 2001 m. apyvarta, o naujausiais turimais duomenimis, t. y. 2000 m. apyvarta.

287 Iš to išplaukia, kad Komisija negali būti kaltinama tuo, jog atgrasymo tikslais apskaičiuodama priemoką atsižvelgė į ieškovės 2000 m. apyvartą.

288 Todėl ieškovės argumentas, kad Komisija neteisingai rėmėsi apyvarta po pasibaigus pažeidimui 1998 m. įvykusio *Degussa* ir *Hüls* susijungimo ir *Degussa-Hüls* bei *SKW* susijungimo 2000 m., šiuo požiūriu yra nesvarbus, nepaisant to, kad jis iš dalies

neteisingas, nes, kaip buvo įrodyta, pažeidimas užbaigtas 1999 m. vasario mėnesį. Apskritai reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad būtent šios bylos aplinkybės parodo, jog bendrus atitinkamos įmonės išteklius būtina vertinti atsižvelgiant į naujausius turimus duomenis apie apyvartą.

289 Dėl antrojo aspekto, į kurį atsižvelgė Komisija didindama pradinės baudos dydį, – kad didelės įmonės turi teisinių ir ekonominių žinių bei išteklių, leidžiančių joms lengviau įvertinti, koks jų elgesys yra neteisėtas, pažymėtina, jog tokiu būdu, priešingai nei jau teigta, didelės įmonės turėtų būti griežčiau baudžiamos, nes suponuojama, kad jos turi pakankamai žinių ir struktūrinių išteklių, kad galėtų įvertinti savo elgesio neteisėtumą ir galimus jo privalumus.

290 Tačiau tokiu atveju apyvarta, kurios pagrindu Komisija nustato konkrečios įmonės dydį, o kartu jos galimybes įvertinti savo elgesio pobūdį bei pasekmes, turi būti siejama su įmonės padėtimi pažeidimo momentu. Todėl šiuo atveju, atsižvelgdama į nagrinėjamą aspektą, Komisija neturėjo teisės remtis ieškovės 2000 m. apyvarta, nes pažeidimas buvo užbaigtas 1999 m. vasario mėnesį.

291 Tačiau toks konstatavimas pats savaime neturi įtakos Komisijos sprendimo 100 % padidinti ieškovei skirtą pradinę baudą teisingumui.

292 Pagal sprendimo 303–305 konstatuojamąsias dalis:

„Pakankamai atgrasantis poveikis

303) Siekdama užtikrinti, kad bauda turėtų pakankamai atgrasantį poveikį ir atsižvelgiant į aplinkybę, kad didelės įmonės turi teisinių ir ekonominių žinių bei išteklių, leidžiančių joms lengviau įvertinti, koks jų elgesys yra neteisėtas, ir suvokti iš to kylančias pasekmes pagal konkurencijos teisę, Komisija tikrins, ar konkrečiu atveju pradinė bauda turėtų būti koreguojama.

304) Pagal savo 22,3 milijardų eurų ir 16,9 milijardų eurų apyvartą pasaulyje 2000 metais *Aventis* ir *Degussa* yra gerokai stambesnės rinkos dalyvės nei *Nippon Soda* (kurios apyvarta pasaulyje siekė 1,6 milijardus eurų). Komisija mano, kad pradinė bauda, kurią lemia jų padėtis rinkoje, turi būti didinama, siekiant atsižvelgti į *Aventis* ir *Degussa* dydį bei jų bendrus išteklius.

305) Remdamasi prieš tai nurodytos aplinkybėmis, Komisija mano, kad, siekiant užtikrinti atgrasantį pobūdį, *Degussa* ir *Aventis* 302 konstatuojamoje dalyje skirtą baudą reikia padidinti 100 % (du kartus) iki 70 milijonų eurų <...>“.

293 Iš anksčiau išdėstytų aplinkybių išplaukia, kad Komisija, nors ir mini teisinių bei ekonominių išteklių aspektą, faktiškai, kaip matyti iš išvados 305 konstatuojamojoje dalyje ir skyriaus pavadinimo, pradinės baudos didinimą iš esmės grindžia būtinybe užtikrinti pakankamai atgrasantį poveikį.

294 Kita vertus, reikia pažymėti, kad bendra ieškovės apyvarta 1997–1998 ūkiniais metais, jos duomenimis, bet kuriuo atveju siekė maždaug 15,9 milijardus DEM. Negalima tvirtinti, kad, esant tokiai padėčiai, ieškovė neturėjo didelės įmonės disponuojamų teisinių ir ekonominių išteklių, o to ji, beje, ir neteigė. Taigi tai, kad buvo atsižvelgta į ieškovės apyvartą 2000 m. (Komisijos skaičiavimais ji siekė 16,9 milijardus eurų), negalėjo turėti jokios įtakos Komisijos motyvams padidinti pradinę baudą tam, kad būtų atsižvelgta į aplinkybę, jog ieškovė turėjo išteklių, leidžiančių jai lengviau įvertinti savo veiksmų teisėtumą ir iš to kylančias pasekmes.

295 Iš to išplaukia, kad ieškovės pagrindas dėl Komisijos padarytos teisės klaidos, atsižvelgiant į ieškovės 2000 m. apyvartą siekiant pagrįsti pagal pažeidimo sunkumą apskaičiuotos baudos padidinimą, nepateisina nei sprendimo panaikinimo, nei baudos sumažinimo.

Dėl faktinių aplinkybių vertinimo klaidos, susijusios su ieškovės apyvarta 2000 metais

296 Ieškovė teigia, kad 2000 m. apyvarta (16,9 milijardai eurų), kuria rėmėsi Komisija, yra neteisingai pateikta. Kaip išplaukia iš jos 2002 m. birželio 5 d. laiško Komisijai,

kuriuo ji atsakė į 2002 m. gegužės 28 d. Komisijos užklausą, iš tikrųjų ji siekė 10,715 milijardų eurų.

297 Atsakymuose į rašytinius Pirmosios instancijos teismo klausimus ir teismo posėdyje ieškovė nurodė, kad 10,715 milijardų eurų apyvarta yra vienintelė auditorių, atsižvelgiant į bendrai pripažintus Jungtinių Valstijų apskaitos principus (*United States generally accepted accounting principles*), patvirtinta apyvarta. Nesant Bendrijos normų, nustatančių įmonių apyvartos apskaitos taisykles, teisinis saugumas reikalauja atsižvelgti tik į tą apyvartą, kuri buvo sudaryta ir patvirtinta pagal konkrečiai įmonei taikomas taisykles, šiuo atveju – pagal minėtus apskaitos principus.

298 Komisija tvirtina, kad 16,9 milijardų suma, kuria ji rėmėsi, paimta iš ieškovės 2000 m. valdymo ataskaitos. Tačiau teismo posėdyje Komisija pripažino, kad apyvarta, kuria remiamasi, turi atspindėti faktinę įmonės padėtį ir todėl *SKW* nuo 2000 m. sausio 1 d. iki birželio 30 d. *pro forma* apyvarta neturi būti įtraukiama, kadangi ieškovės ir *SKW* susijungimas įvyko 2000 m. liepos 1 dieną.

299 Iš bylos medžiagos, tiksliau iš ieškovės atsakymų į rašytinius Pirmosios instancijos teismo klausimus, išplaukia, kad:

— 16,9 milijardų eurų suma, kuria Komisija rėmėsi, buvo nustatyta *pro forma* apskaičiavus *SKW* 2000 m. sausio 1 d.–gruodžio 31 d. apyvartą, taip pat trijų nepagrindinių veiklos sričių apyvartą (dmc^2, *Dental* ir *Phenolchemie*), kurias ieškovė perleido 2001 m. (toliau – trijų 2001 m. perleistų veiklos sričių apyvarta),

— į ieškovės nurodytą 10,715 milijardų eurų apyvartą įeina tik *SKW* apyvarta nuo 2000 m. liepos 1 d. iki gruodžio 31 d., išskyrus trijų 2001 m. perleistų veiklos sričių apyvartą,

— trijų 2001 m. perleistų veiklos sričių apyvarta siekė 4,131 milijardą eurų.

300 Teismo posėdyje bylos šalys sutarė dėl šių duomenų, o Pirmosios instancijos teismas į tai atsižvelgė.

301 Iš anksčiau nurodytų aplinkybių matyti, kad skirtingus bylos šalių nurodytus duomenis apie apyvartą galima paaiškinti tuo, jog šiuos skaičius sudaro ne tos pačios sudėtinės dalys. Į sumą, kuria rėmėsi Komisija, įeina ir *SKW* apyvarta nuo 2000 m. sausio 1 d. iki gruodžio 31 d., ir trijų 2001 m. perleistų veiklos sričių apyvarta, o į ieškovės nurodytą sumą – tik *SKW* apyvarta 2000 m. liepos 1 d. iki gruodžio 31 d., neįtraukiant trijų 2001 m. perleistų veiklos sričių apyvartos.

302 Pirmosios instancijos teismas mano, kaip jis pažymėjo anksčiau, kad didinant baudą ir taip užtikrinant pakankamai atgrasantį poveikį baudos skyrimo metu būtina atsižvelgti į įmonės finansinį pajėgumą ir faktinius išteklius, o ne į balanse pagal buhalterijos taisykles, kurių atitinkamas subjektas privalo laikytis, nurodytą ir savo prigimtimi fiktyvų formalų skaičiavimą.

303 Todėl nereikia atsižvelgti nei į formalią *SKW* nuo 2000 m. sausio 1 d. iki birželio 30 d. gautą apyvartą, nei į formalų trijų 2001 m. perleistų veiklos sričių apyvartos išskaičiavimą.

304 Reikia konstatuoti, kad 2000 ūkiniais metais, kuriais, vadovaujantis išdėstytomis aplinkybėmis, buvo remtasi didinant baudą, skirtą užtikrinti pakankamai atgrasantį poveikį, ieškovė negavo pajamų iš *SKW* apyvartos nuo 2000 m. sausio 1 d. iki birželio 30 d., nes su *SKW* ji susijungė tik 2000 m. liepos 1 d., tačiau gavo pajamų iš trijų 2001 m. perleistų veiklos sričių apyvartos.

305 Todėl šiuo atveju svarbią apyvartą sudaro ieškovės nurodytos 10,715 milijardų eurų apyvartos ir trijų 2001 m. perleistų veiklos sričių 4,131 milijardo eurų apyvartos suma, t. y. 14,846 milijardai eurų.

306 Nė vienas Komisijos, kuri, beje, teismo proceso metu pripažino, kad buvo remtasi klaidingai apskaičiuota apyvarta, argumentas neleidžia suabejoti šia išvada.

307 Pirma, tai, kad ieškovė savo 2002 m. sausio 10 d. atsakyme į 2001 m. spalio 1 d. pranešimą apie kaltinimus nepareiškė prieštaravimo dėl to, jog buvo remtasi 16,9 milijardų eurų apyvarta, yra ne tik nelemianti, bet ir nesvarbi aplinkybė, nes Komisija šią sumą paminėjo tik kartelio dalyvius aprašančioje pranešimo apie kaltinimus dalyje, kurioje, beje, nėra nurodytas galimos baudos dydis. Jei Komisija bet kuriuo atveju būtų norėjusi remtis pranešime apie kaltinimus nurodyta suma, būtų kilęs klausimas, kodėl ji 2002 m. gegužės 28 d. pateikė prašymą suteikti informacijos apie apyvartą. Be to, reikia konstatuoti, kad ieškovė savo 2002 m.

birželio 5 d. atsakyme į šį prašymą suteikti informacijos aiškiai nurodė, jog į už 2000 m. nurodytą 10,715 milijardų eurų sumą įeina tik *SKW* apyvarta nuo 2000 m. liepos 1 d. iki gruodžio 31 dienos. Tad Komisija galėjo pastebėti, kad ši suma ir pranešime apie kaltinimus nurodyta 16,9 milijardų suma nesutampa. Esant tokioms aplinkybėms, ji galėjo arba netgi turėjo paprašyti ieškovės pateikti papildomos informacijos, kad įsitikintų sumos, kuria remiasi, teisingumu.

308 Antra, Komisija, viena vertus, nepateikė jokių įrodymų, kad ieškovė savo valdymo ataskaitoje nurodytą *pro forma* skaičiavimą ekonominiu požiūriu laiko informatyvesniu, kita vertus, tai bet kuriuo atveju nepakeistų išvados, kad, vertindama būtiną baudos atgrasantį poveikį, Komisija atitinkamos baudos apskaičiavimo momentu turi atsižvelgti į faktinę įmonės padėtį; tai ji, beje, pripažino teismo proceso metu.

309 Ir galiausiai, trečia, priešingai nei teigia Komisija, reikia pažymėti, kad ieškovė jokiu būdu neteigia, jog nustatant jos 2000 m. apyvartą reikėjo atsižvelgti tik į *Degussa-Hüls*, o ne į *SKW* apyvartą, nes įmonių susijungimo faktas į prekybos registrą buvo įtrauktas tik 2001 m. vasario 9 dieną. Ieškovės 2002 m. birželio 5 d. rašte Komisijai, beje, aiškiai nurodoma, kad į nurodytą sumą įtraukta *SKW* šešių 2002 m. mėnesių apyvarta. Todėl šiuo motyvu grindžiamas Komisijos argumentas yra netinkamas.

310 Iš anksčiau išdėstytų aplinkybių išplaukia, kad apyvarta, kuria rėmėsi Komisija, didindama baudą, taip siekdama pakankamai atgrasančio poveikio, yra neteisingai

apskaičiuota. Tačiau ši suma nesudaro esminio pagrindo Komisijai konstatuoti pažeidimą, prie kurio prisidėjo ieškovė. Komisijos padaryta klaida iš esmės gali turėti įtakos tik baudos dydžio nustatymui, kurio atžvilgiu Pirmosios instancijos teismas turi neribotą kompetenciją. Todėl dėl neteisingai apskaičiuotos apyvartos, kuria rėmėsi Komisija, sprendimas negali būti panaikinamas. Taigi ieškovės prašymą šiuo požiūriu reikia atmesti.

311 Tačiau Pirmosios instancijos teismas turi patikrinti, ar dėl šios aplinkybės gali būti pažeidžiamas vienodo požiūrio principas ir dėl to pateisinamas ieškovei skirtos baudos sumažinimas.

2. Dėl bausmių teisėtumo principo, pareigos motyvuoti, proporcingumo ir vienodo požiūrio principų pažeidimo didinant baudą atgrasymo tikslais

a) Dėl baudų teisėtumo principo ir pareigos motyvuoti pažeidimo

Šalių argumentai

312 Ieškovė teigia, kad padidindama pradinę baudą Komisija nesilaikė pareigos motyvuoti, kuri suponuotų baudos nustatymo kriterijus (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Buchmann prieš Komisiją*, T-295/94, Rink. p. II-813, 173 punktas). Ji taip pat ginčija pradinės baudos padidinimą 100 %, kurį Komisija atliko siekdama atgrasančio poveikio, nes jis, jos nuomone, yra savavališkas

ir jo teisėtumas negali būti pateisinamas. Šis metodas suteikia Komisijai neribotą sprendimų priėmimo laisvę nustatant baudą, neatsižvelgiant į iš pradžių nustatytos pradinės baudos dydį.

313 Komisijos nuomone, šie argumentai yra nepagrįsti. Ji tvirtina, kad sprendimo 303–305 konstatuojamosiose dalyse aiškiai pateikti motyvai, ją paskatinę padvigubinti ieškovei skirtą pradinę baudą.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

314 Kalbant pirmiausia apie tariamą Komisijos pareigos motyvuoti pažeidimą, pasakytina, kad iš sprendimo 303–305 konstatuojamųjų dalių aiškiai matyti, jog ieškovei pagal pažeidimo sunkumą nustatytos pradinės baudos padidinimas 100 % pagrįstas būtinybe, atsižvelgiant į ieškovės dydį ir bendrus išteklius, užtikrinti, kad bauda turėtų pakankamai atgrasantį poveikį ir būtų atsižvelgta į tai, jog didelės įmonės turi teisės ir ekonominių žinių bei išteklių, padedančių joms geriau įvertinti savo veiksmų pobūdį ir pasekmes. Tad sprendime aiškiai nurodoma ieškovės apyvarta 2000 metais, kad būtų galima pateisinti pradinės baudos padidinimą.

315 Taigi sprendime aiškiai nurodomi Komisijos motyvai, todėl ieškovė galėjo sužinoti apie kriterijus, kuriais buvo remtasi didinant baudą, ir suabejoti jų pagrįstumu, o Pirmosios instancijos teismas galėjo atlikti jam priklausančią kontrolę. Todėl šiuo požiūriu reikia atmesti ieškovės kaltinimą dėl pareigos motyvuoti pažeidimo.

316 Ieškovei teigiant, kad pradinės baudos dvigubinimo metodas yra savavališkas ir pažeidžia bausmių teisėtumo principą, reikia priminti, kad reikalavimas užtikrinti pakankamai atgrasantį baudos poveikį yra teisėtas tikslas, kurio Komisija gali siekti apskaičiuodama baudą ir kuris turi garantuoti, kad įmonės laikysis Sutartyje nustatytų konkurencijos taisyklių. Tačiau, kaip pripažinta pirmojo ieškinio pagrindo analizėje, Komisija turi paisyti bendrųjų teisės principų, visų pirma vienodo požiūrio ir proporcingumo principų; tai taikytina ne tik apskaičiuojant pradinę baudą, bet ir ją didinant, kai siekiama užtikrinti pakankamai atgrasantį baudos poveikį.

317 Taigi, nors Komisija atgrasymo tikslais nustatydama didinimo koeficientą faktiškai turi tam reikalingą diskreciją, jos įgaliojimą riboja minėtų principų laikymasis, kuriam taikoma teisminė kontrolė, kurios atveju Pirmosios instancijos teismas, beje, turi neribotą kompetenciją. Todėl reikia atmesti ieškovės kaltinimą.

b) Dėl proporcingumo ir vienodo požiūrio principų pažeidimo

Šalių argumentai

318 Ieškovė tvirtina, kad Komisija, 100 % (35 milijonai eurų) padidindama pagal pažeidimo sunkumą nustatytą baudą, kad būtų užtikrintas pakankamai atgrasantis jos poveikis, pažeidžia vienodo požiūrio principą.

319 Ji teigia, kad, jos skaičiavimais, 2000 m. *Degussa* dydis nesiekė nė pusės *Aventis* dydžio. Komisija, abiem įmonėms vienodai padidindama baudą, pažeidžia vienodo požiūrio principą, net jei būtų atsižvelgta į Komisijos klaidingai nurodytą sumą. Atsižvelgiant į tai, kad ieškovės apyvarta pagal dydį yra tarp *Nippon Soda* ir *Aventis* apyvartos, bauda turėjo būti padidinama dvigubai mažiau nei *Aventis* atveju, t. y. 27,5 milijono eurų.

320 Be to, pradinės baudos padvigubinimas pažeidžia kaltei proporcingos bausmės principą, nes, atsižvelgiant į jai inkriminuojamą pažeidimą, atgrasymo tikslui buvo teikiama per didelė reikšmė.

321 Komisija tvirtina, kad *Aventis* ir *Degussa* skirtos pradinės baudos padvigubinimas atspindi aplinkybę, jog šios abi įmonės savo dydžiu ir bendrais ištekliais yra daug svarbesnės įmonės nei *Nippon Soda* (sprendimo 304 konstatuojamoji dalis).

322 Šiuo požiūriu ji nurodo, kad pradinės baudos padidinimas atspindi būtinybę užtikrinti, jog bauda turėtų pakankamai atgrasantį poveikį, ir prireikus būtų atsižvelgiama į tai, kad didelės įmonės turi daugiau ekonominių žinių bei išteklių (303 konstatuojamoji dalis). Šiuo atveju būtina atsižvelgti į skirtingą, viena vertus, ieškovės ir *Aventis* ir, kita vertus, *Nippon Soda* dydį (304 konstatuojamoji dalis). Jei turėtų būti atsižvelgiama į ieškovės nurodytą sumą, reikėtų pastebėti, kad jos apyvarta buvo 6,7 kartus didesnė už *Nippon Soda* apyvartą, o *Aventis* apyvarta tik dvigubai didesnė už ieškovės apyvartą. Todėl Komisija bet kuriuo atveju turėjo vienodai vertinti ieškovę ir *Aventis*. Be to, neturi būti taikomos aritmetinės formulės, numatančios atitinkamos įmonės apyvartai proporcingą baudos padidinimą, nes baudos padidinimu siekiami tikslai gali būti įgyvendinami įmones pagal dydį suskirsčius į grupes (2002 m. spalio 15 d. Sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij*

ir kt. prieš Komisiją, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, nuo C-250/99 P iki C-252/99 P ir C-254/99 P, Rink. p. I-8375, 464 punktas).

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

323 Dėl ieškovės kaltinimo, susijusio su vienodo požiūrio principo pažeidimu, reikia priminti, kad metodas, kaip pažymėjo ir Komisija, pagal kurį kartelio dalyviai suskirstomi į keletą kategorijų, dėl ko apibendrinama vienos kategorijos įmonėms nustatyta pradinė suma, iš esmės negali būti ginčijamas, net jei dėl to neatsižvelgiama į skirtingą tos pačios kategorijos įmonių dydį (šio sprendimo 284 punkte minėto sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją* 217–221 punktai). Jei baudos skiriamos kelioms darant tą patį pažeidimą dalyvavusioms įmonėms, Komisija, nustatydama baudos dydį, nėra įpareigota užtikrinti, kad galutinis baudos dydis atspindėtų visus atitinkamų įmonių bendros apyvartos skirtumus (žr. šio sprendimo 252 punkte minėto sprendimo *CMA CGM ir kt. prieš Komisiją* 385 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).

324 Remiantis Bendrijos teismų praktika, atliekant tokį skirstymą į grupes turi būti laikomasi vienodo požiūrio principo, draudžiančio skirtingai vertinti panašias aplinkybes arba vienodai vertinti skirtingas aplinkybes, jei toks vertinamas nėra objektyviai pagrįstas (šio sprendimo 252 punkte minėto sprendimo *CMA CGM ir kt. prieš Komisiją* 406 punktas). Tuo pačiu aspektu gairių 1 punkto A dalies šeštoji pastraipa numato, kad „labai skirtingas“ prie pažeidimo prisidėjusių įmonių dydis gali pateisinti diferencijavimą vertinant pažeidimo sunkumą. Apskritai vadovaujantis Bendrijos teismų praktika baudos dydis turi būti bent jau proporcingas veiksniams, kuriais remtasi vertinant pažeidimo sunkumą (šio sprendimo 58 punkte minėto sprendimo *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją* 106 punktas).

325 Todėl jei Komisija, siekdama nustatyti baudas, suskirsto atitinkamas įmones į kategorijas, ribos, nustatytos kiekvienai šitaip sudarytai kategorijai, turi būti logiškai ir objektyviai pateisinamos (šio sprendimo 252 punkte minėto sprendimo *CMA CGM ir kt. prieš Komisiją* 416 punktas ir 46 punkte minėto sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* 298 punktas).

326 Šiuo atveju reikia pabrėžti, kad Komisija sprendimo 294–301 konstatuojamosiose dalyse įmones suskirstė į kategorijas pagal jų dalis rinkoje. Šio skirstymo, kurio ieškovė neginčijo, pagrindu sprendimo 302 konstatuojamojoje dalyje pagal pažeidimo sunkumą įmonėms *Degussa* ir *Aventis* buvo nustatyta pradinė 35 milijonų eurų bauda, o *Nippon Soda* – 8 milijonų eurų bauda.

327 Tačiau ieškovė ginčija tai, kad Komisija, norėdama užtikrinti pakankamai atgrasantį baudos poveikį, įmonių *Degussa* ir *Aventis* apyvartos pasaulyje pagrindu abiem taikė vienodą didinimo koeficientą (100 %), nors jų apyvarta, ieškovės nuomone, negali būti palyginama.

328 Reikia pažymėti, kad turint omenyje siekiamą tikslą – pritaikyti baudą atsižvelgiant į įmonės bendrus išteklius ir jos galimybes sukaupti baudai apmokėti reikalingų lėšų – pradinės baudos padidinimas, turintis užtikrinti pakankamai atgrasantį baudos poveikį, veikiau skirtas garantuoti baudos veiksmingumą nei parodyti pažeidimo padarytą žalą normaliai konkurencijai, o kartu ir pažeidimo sunkumą.

329 Iš to išplaukia, kad reikalavimas objektyviai pateisinti šį metodą, pagal kurį įmonės suskirstomos pagal kategorijas, turi būti aiškinami siaurai, kai skirstoma ne siekiant pagal pažeidimo sunkumą nustatyti baudos dydį, o apskaičiuoti pradinės baudos padidinimo sumą, turinčią užtikrinti pakankamai atgrasantį skirtos baudos poveikį.

330 Remiantis Bendrijos teismų praktika, nustatant baudos dydį pagal pažeidimo sunkumą, net jei dėl suskirstymo į grupes tam tikroms įmonėms, nepaisant skirtingo jų dydžio, nustatoma vienoda pradinė bauda, skirtingas vertinimas laikomas objektyviai pagrįstu, nes nustatant pažeidimo sunkumą daug didesnė reikšmė tenka pažeidimo pobūdžiui, o ne įmonės dydžiui (šiuo klausimu žr. 1983 m. lapkričio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *IAZ ir kt. prieš Komisiją*, 96/82–102/82, 104/82, 105/82, 108/82 ir 110/82, Rink. p. 3369, 50–53 punktus ir šio sprendimo 252 punkte minėto sprendimo *CMA CGM ir kt. prieš Komisiją* 411 punktą).

331 Tačiau toks pateisinimas negalioja apskaičiuojant sumą, kuria didinama bauda, turinti užtikrinti pakankamai atgrasantį jos poveikį, nes tokia suma iš esmės ir objektyviai grindžiama įmonės dydžiu bei ištekliais, o ne pažeidimo pobūdžiu. Beje, suma, kuria didinama bauda, turinti užtikrinti pakankamai atgrasantį jos poveikį, vėliau buvo priskaičiuota prie pagal pažeidimo sunkumą nustatytos pradinės baudos (303 konstatuojamoji dalis).

332 Be to, iš sprendimo 304 konstatuojamosios dalies, numatančios, kad „pradinę sumą, kurią lemia padėtis rinkoje, reikia padidinti, siekiant tinkamai atsižvelgti į *Aventis* ir *Degussa* dydį ir jų bendrus išteklius“, išplaukia, kad, išskyrus tai, jog ieškovė turi teisinių ir ekonominių žinių, padedančių jai įvertinti antikonkurencinį savo elgesio pobūdį ir pasekmes, Komisija nenurodo jokio kito aspekto, galinčio objektyviai pateisinti, kad pradinė bauda ieškovei ir *Aventis* buvo padidinta vienodai.

333 Esant tokioms aplinkybėms ir atsižvelgiant į tai, kad Komisija sprendimo 304 konstatuojamoje dalyje aiškiai rėmėsi pasauline atitinkamų įmonių apyvarta, darytina prielaida, kad pagal pažeidimo sunkumą apskaičiuota suma, kuria didinama bauda, turėjo bent jau apytikriai atspindėti pastebimą minėtų įmonių apyvartos skirtumą.

334 Nors Komisija įmonių *Degussa* (16,9 milijardai eurų) ir *Aventis* (22,3 milijardai eurų) apyvartas 2000 metais galėjo laikyti įrodymu, kad jos buvo „daug didesnės nei *Nippon Soda*“ (1,6 milijardai eurų), dėl ko pastarajai, siekiant užtikrinti pakankamai atgrasantį numatytos baudos poveikį, nereikėjo skirti sumos, kuria didinama bauda, ir įmonei *Degussa*, ir įmonei *Aventis* ji skyrė vienodą sumą, nepaisydama to, kad, pačių įmonių duomenimis, *Degussa* apyvarta buvo maždaug 25 % mažesnė už *Aventis* apyvartą. Šis skirtumas, remiantis 302–305 konstatuojamosiose dalyse nurodyta 14,846 milijardų eurų apyvarta, padidėja net daugiau kaip 33 %.

335 Todėl Komisija, nepažeisdama vienodo požiūrio principo, negalėjo pagal pažeidimo sunkumą apskaičiuotos baudos padidinti tiek pat kaip ir įmonei *Aventis*.

336 Nė vienas Komisijos argumentas neleidžia suabejoti šia išvada.

337 Pirma, nors ir teisinga, kad reikėjo atsižvelgti į pastebimą skirtingą *Degussa* ir *Aventis* bei *Nippon Soda* dydį, pateisinantį sprendimą nedidinti *Nippon Soda* baudos atgrasymo tikslais, Komisijos motyvai negalėjo jos atleisti nuo pareigos atsižvelgti ir į skirtingą *Degussa* bei *Aventis* dydį. Tai buvo būtina juo labiau kad skirtumas faktiškai yra dar didesnis, nei leido manyti klaidingai apskaičiuota apyvarta, kuria rėmėsi Komisija.

338 Antra, kaip jau buvo minėta, tuo atveju, kai baudos skiriamos kelioms darant tą patį pažeidimą dalyvavusioms įmonėms, Komisija nėra įpareigota nustatant baudos dydį užtikrinti, kad galutinės baudos atspindėtų visus atitinkamų įmonių bendros apyvartos skirtumus (žr. šio sprendimo 252 punkte minėto sprendimo *CMA CGM*

ir kt. prieš Komisiją 385 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką); tačiau tai nekeičia aplinkybės, kad įmonių suskirstymas į kategorijas pagal vienodo požiūrio principą turi būti objektyviai pateisintas, jei jos skirstomos ne siekiant nustatyti kiekvienos įmonės pažeidimo sunkumą, o pagal pažeidimo sunkumą apskaičiuotą sumą, kuria padidinama bauda, turinti užtikrinti pakankamai atgrasantį poveikį, kuria siekiama kitokio, savarankiško tikslo ir kuri grindžiama objektyviu įmonės gebėjimo sukaupti baudai apmokėti reikalingų išteklių įvertinimu.

339 Todėl Pirmosios instancijos teismas mano, kad, įgyvendinant jo neribotą jurisdikciją, reikia sumažinti ieškovei pagal pažeidimo sunkumą apskaičiuotą sumą, kuria didinama bauda, kad ji atspindėtų pastebimą *Degussa* ir *Aventis* skirtingą dydį (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 284 punkte minėto sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją* 244–249 punktus).

340 Tačiau šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, kaip išplaukia iš skyriaus, kurį sudaro sprendimo 303–305 konstatuojamosios dalys, pavadinimo ir iš pačių 304 bei 305 konstatuojamųjų dalių, Komisija, apskaičiuodama sumą, kuria didinama bauda, iš esmės rėmėsi būtinybe užtikrinti pakankamai atgrasantį poveikį, tačiau 303 konstatuojamoje dalyje ji taip pat atsižvelgė į tai, jog didelės įmonės turi teisinių ir ekonominių žinių bei išteklių, padedančių joms geriau įvertinti savo elgesio teisėtumą ir iš to kylančias pasekmes. Todėl, kaip tvirtina Komisija ir kaip jau buvo prieš tai konstatuota, nėra jokio pagrindo skirtingai vertinti dviejų įmonių, kurių apyvarta bet kuriuo atveju pateisina jų priskyrimą didelėms atitinkamų išteklių turinčioms įmonėms.

341 Iš to išplaukia, kad į šį aspektą reikia atsižvelgti manant, jog *Aventis* ir *Degussa* bendri požymiai, t. y., kaip jau buvo nurodyta – įmonių dydžio nulemtų teisinių ir ekonominių žinių turėjimas, pateisina tai, kad sumos, kuria didinama bauda, dydis neatspindi viso įmonių apyvartos skirtumo.

342 Remdamasis prieš tai išdėstytomis aplinkybėmis Pirmosios instancijos teismas, naudodamasis savo neribota jurisdikcija, laikosi nuomonės, kad pagal pažeidimo sunkumą ieškovei nustatyta 30 milijonų eurų bauda (žr. šio sprendimo 254 punktą) turėtų būti padidinama 80 % – iki 54 milijonų eurų.

343 Esant tokioms aplinkybėms, Pirmosios instancijos teismas dėl antrojo ieškovės dublike nurodyto kaltinimo, susijusio su proporcingumo principo pažeidimu, mano, kad, atsižvelgiant į bendrą ieškovės dydį, pradinės baudos padidinimas 80 % nelaikytinas neproporcingu, turint omenyje jos atsakomybę kartelyje ir gebėjimą daryti didelę neigiamą įtaką konkurencijai, o tai lemia didelė jos dalis metionino rinkoje pažeidimo laikotarpiu (maždaug 25 % EEE rinkoje 1998 m.) ir į tai Komisija tinkamai atsižvelgė (sprendimo 297–301 konstatuojamosios dalys). Toks baudos padidinimas neturėtų atgrasymo tikslui suteikti pernelyg didelės reikšmė, palyginti su ieškovės elgesiu. Todėl šį kaltinimą reikia atmesti.

3. Dėl vertinimo klaidos, susijusios su atgrasančiu baudos poveikiu, atsižvelgiant į ieškovės elgesį užbaigus pažeidimą

a) Šalių argumentai

344 Ieškovė teigia, kad Komisija, padvigubindama pradinę baudą, pernelyg didelę reikšmę teikė jos atgrasančiam poveikiui, nes neatsižvelgė į tai, jog *Degussa*

pažeidimą užbaigė dar prieš Komisijai pradedant procedūrą, ir, taikydama „atitikties galiojančioms nuostatoms programą“, nedelsdama ėmėsi priemonių užkirsti kelią būsimiems pažeidimams. Komisija sprendimo 330 konstatuojamoje dalyje visų pirma neteisingai atmetė aptariamas ieškovės pastangas, nurodydama, kad, laikantis gairių, tai nėra lengvinančios aplinkybės. Iš esmės toks požiūris neleidžia kompensuoti įmonėms už jų pastangas laikytis konkurencijos teisės taisyklių, kuris todėl nereikalauja, kad jų atžvilgiu būtų imtasi papildomų prevencinių priemonių.

345 Ieškovė pažymi, kad jei gairės turėtų būti aiškinamos taip, jog ieškovės elgesys šiuo atveju neturėjo jokios įtakos baudos dydžiui, jos prieštarautų pažeidimo ir bausmės proporcingumo principui, kuris, remiantis ES sutarties 6 straipsnio 1 dalimi, taip pat galioja Bendrijos teisėje kaip visuotinai pripažintas teisinės valstybės principas.

346 Galiausiai atgrasymo sąvoka apima prevencinį aspektą pažeidimo subjekto atžvilgiu (specialioji prevencija) ir kitų ūkio subjektų, galinčių ateityje padaryti panašų pažeidimą, atveju (bendroji prevencija). Šiuo atveju specialioji prevencija užtikrinama jau tuo, kad ieškovė nutarė taikyti atitikties galiojančioms nuostatoms programą. Jei Komisija manytų, kad baudos padidinimas turi būti grindžiamas vien bendrosios prevencijos motyvais, tai prieštarautų Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo praktikai (1975 m. spalio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Rutili*, 36/75, Rink. p. 1219, 51–53 punktai; 1977 m. spalio 27 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Bouchereau*, 30/77, Rink. p. 1999, 27–30 punktai ir 2000 m. vasario 10 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Nazli ir kt.*, C-340/97, Rink. p. I-957, 63 punktas).

347 Komisija mano, kad šis kaltinimas yra nepagrįstas.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

348 Ieškovė iš esmės Komisiją kaltina tuo, kad vertindama būtiną atgrasantį baudos poveikį ji neatsižvelgė į tai, jog ieškovė pažeidimą užbaigė dar prieš Komisijai pradedant procedūrą ir sukūrė vidaus programą, skirtą laikytis Bendrijos konkurencijos teisės.

349 Dėl pirmojo aspekto pakanka priminti, kad, remiantis sprendimu, pažeidimas buvo užbaigtas 1999 m. vasario mėn., t. y. prieš pradedant procedūrą 2001 m. spalio 1 d., tačiau, kaip teigiama sprendimo 185 konstatuojamoje dalyje, tai įvyko *Rhône-Poulenc* iniciatyva. Be to, ieškovė, kuri šio fakto iš esmės neginčija, bet kuriuo atveju tik tvirtina, kad pažeidimas buvo baigtas 1997 m., iš *Rhône-Poulenc* išėjus H. ir dėl jo įpėdinių vykdomos politikos. Todėl ji negali remtis šia aplinkybe siekdama, kad būtų sumažinta suma, kuria padidinama bauda, turinti užtikrinti atgrasantį jos poveikį. Be to, aplinkybė, kad pažeidimas buvo baigtas dar prieš pradedant procedūrą, jokiu būdu nėra svarus įrodymas, jog ieškovės ateityje tikrai laikysis Bendrijos konkurencijos taisyklių. Tačiau ieškovės minimas specialiosios prevencijos tikslas, kurio siekiama skiriant baudą, yra ne tik nutraukti pažeidimą, bet ir užkirsti kelią pažeidėjams vėliau atnaujinti savo veiksmus.

350 Kalbant apie antrąjį aspektą, iš nuolatinės Bendrijos teismų praktikos išplaukia, kad nors svarbu, jog įmonės ėmėsi priemonių, siekdamos užkirsti kelią būsimiems savo darbuotojų Bendrijos konkurencijos teisės pažeidimams, tai nekeičia aplinkybės, kad konstatuotas pažeidimas buvo faktiškai padarytas. Vien tai, kad Komisija savo sprendimų priėmimo praktikoje tam tikrais atvejais teisės laikymosi programos parengimą laikė lengvinančia aplinkybe, nereiškia, kad taip reikia daryti ir šiuo atveju

(šio sprendimo 133 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tribunal Hercules Chemicals prieš Komisiją* 357 punktas; 1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Mo och Domsjö prieš Komisiją*, T-352/94, Rink. p. II-1989, 417 ir 419 punktai ir 53 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 280 punktas).

351 Remdamasi šia Bendrijos teismų praktika, Komisija nėra įpareigota tokį veiksnį vertinti kaip lengvinančią aplinkybę, jei ji laikosi vienodo požiūrio principo, o tai suponuoja, kad įmonės, kurioms skirtas sprendimas, šiuo klausimu nėra vertinamos skirtingai (šio sprendimo 53 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 281 punktas).

352 Nors ieškovė nurodo šią aplinkybę pradinės baudos padidinimo siekiant atgrasyti kontekste, o ne nurodo formaliai kaip lengvinančią aplinkybę, tokia pati išvada darytina ir šiuo atveju.

353 Iš sprendimo jokiu būdu neišplaukia, kad Komisija tris įmones, kurioms šis sprendimas skirtas, vertintų skirtingai; to ieškovė ir netvirtina.

354 Todėl Komisija negali būti kaltinama tuo, kad neatsižvelgė į aplinkybę, jog užbaigusi pažeidimą ieškovė pradėjo taikyti Bendrijos konkurencijos teisės laikymosi programą.

355 Nė vienas ieškovės argumentas neleidžia suabejoti šia išvada.

356 Pirma, kalbant apie tariamą proporcingumo principo pažeidimą, vadovaujantis anksčiau minėta Bendrijos teismų praktika, pažymėtina, kad ieškovės elgesys užbaigus pažeidimą neturi įtakos jo buvimui ir sunkumo laipsniui (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 82 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 373 punktą). Tai yra tęstinis ir akivaizdus EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimas. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, pagal proporcingumo principą, numatantį, kad paskirta bauda negali būti neproporcinga pažeidimo pobūdžiui, Komisija nebuvo įpareigota atsižvelgti į ieškovės elgesį užbaigus pažeidimą.

357 Iš to išplaukia, kad nei sprendimas, nei gairės, kurios bet kuriuo atveju nenumato, ir nedraudžia atsižvelgti į tokias aplinkybes, negali būti laikomos kaip pažeidžiančios proporcingumo principą.

358 Antra, dėl argumento, kad Komisija atsisakė atsižvelgti į ieškovės atitikties galiojančioms nuostatoms programą ir, priešingai nei numato Teisingumo Teismo praktika, rėmėsi vien specialiosios prevencijos tikslu, reikėtų pažymėti, kad ieškovės nurodyta Bendrijos teismų praktika susijusi su valstybių narių priimamais nurodymais kitų valstybių narių piliečiams išvykti viešosios tvarkos sumetimais. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad, remiantis 1964 m. vasario 25 d. Tarybos direktyvos 64/221/EEB dėl užsienio piliečių judėjimui ir gyvenimui skirtų specialių priemonių, pateisinamų viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar jos sveikatos sumetimais, derinimo 3 straipsniu (OL 56, 1964, p. 850), tokios priemonės, jei jos pagrįstos viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar sveikatos sumetimais, gali būti pateisinamos tik tada, kai grindžiamos išimtinai tam tikro asmens asmeniniu elgesiu (žr. neseniai priimtą 2004 m. balandžio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Orfanopoulos ir Oliveri*, C-482/01 ir C-493/01, Rink. p. I-5257, 66 punktą). Teisingumo Teismas, be kita ko, padarė išvadą, kad Bendrijos teisė draudžia priimti valstybių narių piliečiams skirtus įpareigojimus išvykti, kurie grindžiami bendrosios prevencijos tikslais, t. y. kitiems užsieniečiams atgrasyti, ypač jei nurodymas išvykti priimamas automatiškai, nubaudus baudžiamąja tvarka, neatsižvelgus į asmeninį nusikalstamą veiką padariusio asmens elgesį arba jo keliamą grėsmę viešajai tvarkai (1975 m. vasario 26 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Bonsignore*, 67/74, Rink. p. 297, 7 punktas; šio sprendimo 346 punkte minėto sprendimo *Nazli ir kt.*, 59 punktas ir minėto sprendimo *Orfanopoulos ir Oliveri* 68 punktas).

359 Iš to išplaukia, kad bendrosios prevencijos draudimas jokiu būdu nėra bendrasis principas ir galioja specialiais priemonių, kuriomis valstybės narės viešosios tvarkos sumetimais nukrypsta nuo EB 18 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto laisvo Sąjungos piliečių judėjimo principo, taikymo atvejais. Taigi akivaizdu, kad toks draudimas negali būti besąlygiškai perkeliamas į Komisijos už Bendrijos konkurencijos teisės pažeidimus įmonėms skiriamų baudų sritį.

360 Atvirkščiai, iš nusistovėjusios Bendrijos teismų praktikos išplaukia, kad Komisija turi atsižvelgti į aplinkybę, jog dėl pelno, kurį daugelis atitinkamų įmonių gali gauti iš antikonkurencinės veiklos, vis dar gana dažnai pasitaiko šioje byloje nagrinėjamo pobūdžio veiksmų, nors nuo pat Bendrijos konkurencijos politikos taikymo pradžios buvo aišku, kad jų veiksmai neteisėti ir kad dėl to Komisija gali pakelti baudų lygį, kad sustiprintų atgrasantį jų poveikį (pavyzdžiui, žr. šio sprendimo 58 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 108 punktą). Tai bent jau iš dalies atitinka būtinybę suteikti atgrasantį baudų poveikį kitoms nei nubaustoms įmonėms.

361 Be to, reikia pabrėžti, kad vien tai, jog įmonė pradėjo taikyti konkurencijos taisyklių laikymosi programą, neabejotinai nėra svari ir tikra garantija, kad ateityje šių taisyklių bus laikomasi, tad tokia programa negali priversti Komisijos sumažinti baudą dėl to, kad bent jau iš dalies buvo įgyvendintas jos siektas prevencinis tikslas. Beje, iš sprendimo, priešingai nei teigia ieškovė, išplaukia, kad Komisija pradinės baudos padidinimą grindė vien būtinybe siekti atgrasančio poveikio kitų įmonių atžvilgiu.

362 Viena vertus, tai, kad sprendimo 303–305 konstatuojamosiose dalyse atsižvelgiama į ieškovės dydį ir dėl to padidinama pradinė bauda, kaip tik sudaro tam tikrą aspektą, skirtą baudą pritaikyti ieškovei. Kita vertus, iš 330 konstatuojamosios dalies išplaukia, kad Komisija atsisakė atsižvelgti į atitikties galiojančioms nuostatoms programą kaip į lengvinančią aplinkybę, motyvuodama tuo, kad „tokia iniciatyva

buvo parodyta per vėlai ir kaip prevencinė priemonė ji negali atleisti Komisijos nuo pareigos bausti *Degussa* už praeityje padarytą konkurencijos teisės pažeidimą". Tai reikėtų suprasti kaip tinkamą nuorodą, kad, kaip ieškovė teigia savo prieštaravime dėl Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies neteisėtumo, bauda siekiama ne tik prevencinių, bet ir baudžiamųjų tikslų. Taigi nagrinėjamą ieškovės argumentą Komisija atmetė ne tik siekdama atgrasyti darant pažeidimą nedalyvavusias įmones, bet ir todėl, kad atitikties galiojančioms nuostatoms programa, jos manymu, nepateisina už pažeidimą skirtos sankcijos sumažinimo.

363 Aplinkybė, kad šį argumentą ieškovė pateikia kalbėdama apie atgrasančio baudos poveikio vertinimą, o ne apie lengvinančias aplinkybes, šiuo požiūriu nėra svarbi, nes būtinybė užtikrinti tokį poveikį atitinka ne tik bauda siekiamą prevencinį, o tai veikiausiai preziumuoja ieškovė, bet ir baudžiamąjį tikslą.

364 Remiantis visomis prieš tai išdėstytomis aplinkybėmis, reikia kaip nepagrįstą atmesti ieškovės kaltinimą, susijusį su akivaizdžia Komisijos vertinimo klaida dėl atgrasančio baudos poveikio, atsižvelgiant į jos elgesį užbaigus pažeidimą.

C — *Dėl ieškovės bendradarbiavimo*

1. Šalių argumentai

365 Ieškovė skundžia tai, kad Komisija atsisakė sumažinti jai skirtą baudą pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyriaus 2 punkto antrą įtrauką, nes ji ginčijo pranešime apie kaltinimus išdėstytas faktines aplinkybes dėl kartelio trukmės.

Ieškovė iš esmės tvirtina, kad ji pritarė pateiktiems dokumentiniams įrodymams, tačiau išreiškė savo su Komisijos nuomone nesutampantį požiūrį dėl jų aiškinimo, kuris lėmė kitokį teisinį vertinimą ir skirtingas išvadas. Šitaip pažeidimo trukmės nustatymas šiuo atveju yra ne faktinių aplinkybių išdėstymas, o teisinio vertinimo klausimas. Pranešimo apie kaltinimus C skyriuje Komisija painioja šias sąvokas.

366 Komisija mano, kad šis kaltinimas yra nepagrįstas.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

367 Reikia priminti, kad, remiantis sprendimo 353 ir 354 konstatuojamosiomis dalimis, pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyriaus 2 punkto pirmą įtrauką ieškovei skirta bauda buvo sumažinta 25 %.

368 Pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyriuje numatyta:

„1. Jei įmonė bendradarbiauja su Komisija, nors neįvykdytos visos B ir C skyrių sąlygos, bauda, kuri jai būtų skirta, jei nebūtų bendradarbiavusi su Komisija, sumažinama 10–50 %.

2. Taip visų pirma yra tuomet, kai:

— iki išsiunčiant pranešimą apie kaltinimus įmonė suteikė Komisijai informacijos, pateikė dokumentus ar kitus įrodymus, padedančius atskleisti padarytą pažeidimą,

— gavusi pranešimą apie kaltinimus, įmonė informuoja Komisiją, kad ji neginčija faktinių aplinkybių, kuriomis Komisija grindžia savo kaltinimus."

369 Tačiau sprendimo 354 konstatuojamoje dalyje Komisija laikėsi nuomonės, kad *Degussa* pranešime apie kaltinimus aprašytas faktines aplinkybes ginčija tiek, kiek jos susijusios su kartelio trukme. Iš to ji padarė išvadą, kad ieškovė neįvykdė pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyriaus 2 punkto antros įtraukos reikalavimų, todėl neįmanoma šiuo aspektu papildomai sumažinti baudos.

370 Todėl reikia nustatyti, ar sprendime buvo padaryta klaida dėl faktinių aplinkybių, susijusi su klausimu, ar ieškovė, gavusi pranešimą apie kaltinimus, ginčijo aplinkybes, kuriomis Komisija grindė savo kaltinimus.

371 Šiuo klausimu reikia įvertinti ieškovės atsakymą į pranešimą apie kaltinimus.

372 Pirmiausia, kaip tvirtina ir ieškovė, šiame dokumente nurodoma, kad jame išdėstytos faktinės aplinkybės „iš esmės nėra ginčijamos" (atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 3 ir 9 p.). Tačiau, priešingai nei aiškina ieškovė, toks konstatavimas kaip

tik įrodo, kad iš dalies aplinkybės buvo ginčijamos; be to, jis neleidžia Komisijai tiksliai nustatyti, kurie faktai ginčijami, o kurie ne. Tokį požiūrį, beje, patvirtina ieškovės pasakymas (atsakymo į pranešimą apie kaltinimus p 9), kad su pažeidimo trukme susijusios Komisijos išdėstytos faktinės aplinkybės iš dalies yra neteisingos. Atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 12 punkte (atsakymo į pranešimą apie kaltinimus p 14) ieškovė netgi priduria, kad teisingai nurodytos tik faktinės aplinkybės nuo 1992 m. vidurio, kai ji dalyvavo susitikime Barselonoje, ir pareiškė, kad kartelis truko nuo 1992 iki 1997 m. (atsakymo į pranešimą apie kaltinimus p. 33).

373 Net jei šie formalūs aspektai patys savaime neleidžia daryti išvados, kad ieškovė iš esmės ginčijo pranešime apie kaltinimus Komisijos išdėstytas faktines aplinkybes, jų bet kuriuo atveju pakanka įrodyti, kad ieškovė neleido tinkamai suprasti, jog ji tų aplinkybių apskritai neginčija. Atvirkščiai, ieškovė sukėlė Komisijai neaiškumų dėl to, ar ji ginčija faktines aplinkybes ir, jei taip, tai būtent kokias.

374 Antra, nors ieškovė skyriuje, pavadintame „D. Faktinės aplinkybės“ (atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 9 p.), pateikė pastabas, kuriomis ginčijama Komisijos pozicija, reikia pripažinti, kad daugelis šių pastabų iš esmės tiesiogiai nukreiptos ne prieš faktines aplinkybes (būtent susirinkimų turinį ir ten sutartus dalykus), o prieš tai, kaip jas aiškina Komisija ir kokią išvadą ji padaro dėl pažeidimo fakto iki 1992 m. ir po 1997 metų.

375 Teisinga, kad Komisijos ginčijamas teisinis tam tikrų faktų vertinimas negali būti sutapatinamas su šių faktų buvimo ginčijimu, net jei šiuo atveju negalima aiškiai atskirti minėtų dviejų veiksnių.

376 Tačiau bet kuriuo atveju pritariant Komisijai, reikia konstatuoti, kad ieškovė savo atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 13 punkte tvirtino (14 ir 15 p.), jog po „viršūnių" susitikimo Kopenhagoje 1997 m. daugiau nebuvo rengiami susitikimai, kuriuose būtų tariamasi dėl tikslinių kainų; tai, beje, nurodo ir Komisija. Tačiau pranešimo apie kaltinimus 61 punkte Komisija aiškiai nurodė, kad *Degussa* ir *Rhône-Poulenc* susitiko Heidelberge 1998 m. vasaros pabaigoje arba rudens pradžioje ir susitarė padidinti kainas. Komisija pridūrė, kad dar vienas šių įmonių susitikimas įvyko 1999 m. vasario 4 d. Nansi, kuriame tartasi dėl 3,20 JAV dolerių už kg (5,30 DEM už kg) tikslinės kainos nustatymo. Gavusi pranešimą apie kaltinimus, ieškovė bent jau šiuo klausimu ginčijo Komisijos pateiktas faktines aplinkybes.

377 Be to, reikia pažymėti, kad savo atsakymo dalyje, pavadintoje „E. Teisinis vertinimas", kurioje nagrinėjama pažeidimo trukmė, ieškovė tvirtino, kad neturėjo jokios informacijos apie susitikimus 1989–1990 m. ir kad todėl negali nei aiškiai paneigti (atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 29 p.), nei patvirtinti (atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 30 p.), jog tokių susitikimų būta. Tačiau pranešimo apie kaltinimus 22–29 punktuose Komisija išsamiai aprašo tris susitikimus, kuriuose šiuo laikotarpiu ieškovė tariamai dalyvavo (1989 m. rugpjūčio mėn. nenurodytoje vietoje, 1990 m. birželio mėn. Frankfurte prie Maino ir 1990 m. lapkričio mėn. Honkonge ir (arba) Seule). Nevienareikšmiai ieškovės nuomonių pareiškimai ne tik neleidžia daryti išvados, kad ji ginčijo šių susitikimų buvimo faktą, bet ir neleido Komisijai daryti prielaidos, kad ieškovė šiuo klausimu pripažįsta faktines aplinkybes.

378 Nors pranešime apie kaltinimus Komisija taip pat nurodė, kad kartelis prasidėjo 1986 m. vasario mėn. (žr., be kita ko, 18–21 ir 97 punktus), reikia konstatuoti, kad ieškovė atsakyme į pranešimą apie kaltinimus nepateikė konkrečių pastabų dėl Komisijos teiginių, susijusių su laikotarpiu nuo 1986 m. vasario mėn. iki 1988 m. pabaigos, tačiau aiškiai nurodė, kad kartelis, jos nuomone, truko nuo 1992 iki 1997 metų.

379 Iš to išplaukia, kad Komisija, vertindama faktines aplinkybes ir konstatuodama, kad ieškovė iš dalies ginčijo pranešime apie kaltinimus išdėstytas aplinkybes, nepadarė klaidos.

380 Dėl klausimo, ar Komisija šiuo pagrindu gali manyti, kad ieškovei skirta bauda negali būti papildomai sumažinta pagal pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyriaus 2 punkto antrą įtrauką, reikėtų priminti, kad, remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, baudos sumažinimas, kai bendradarbiauja darant konkurencijos teisės pažeidimą dalyvavusios įmonės, grindžiamas tuo, kad toks bendradarbiavimas padeda Komisijai atlikti savo užduotį (šio sprendimo 80 punkte minėto sprendimo *BPB de Eendracht prieš Komisiją* 325 punktas; šio sprendimo 233 punkte minėto sprendimo *Finnboard prieš Komisiją* 363 punktas, apeliaciniame procese patvirtintas 2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Finnboard prieš Komisiją*, C-298/98 P, Rink. p. I-10157, ir šio sprendimo 222 punkte minėto sprendimo *Mayr-Melnhof prieš Komisiją* 330 punktas).

381 Šiuo klausimu buvo nuspręsta, kad įmonė, kuri per administracinę procedūrą nepateikia pastabų dėl Komisijos išdėstytų faktinių aplinkybių ir taip nepripažįsta jų teisingumo, nepadeda Komisijai veiksmingai atlikti savo užduoties (2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *SCA Holding prieš Komisiją*, C-297/98 P, Rink. p. I-10101, 37 punktas).

382 Bendro pobūdžio įmonės pareiškimo, kad ji neginčija nustatytų faktinių aplinkybių pagal pranešimą dėl bendradarbiavimo, taip pat nepakanka, jei toks pareiškimas konkrečiu atveju yra visiškai nenaudingas Komisijai (2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Corus UK prieš Komisiją*, T-48/00, Rink. p. II-2325, 193 punktas).

383 Galiausiai baudos sumažinimas pranešimo dėl bendradarbiavimo pagrindu gali būti pateisinamas tik tada, jei pateikta informacija ir bendras atitinkamos įmonės elgesys šiuo požiūriu gali būti laikomas noru tikrai bendradarbiauti. Kaip matyti iš

pranešime dėl bendradarbiavimo ir visų pirma šio pranešimo įvade ir D skyriaus 1 punkte vartojamos bendradarbiavimo sąvokos, pranešimo pagrindu bauda gali būti sumažinama, tik jei suinteresuotosios įmonės elgesys rodo tokią bendradarbiavimo dvasią (šio sprendimo 82 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 395 ir 396 punktai).

384 Iš visų prieš tai išdėstytų aplinkybių išplaukia, kad šiuo atveju tai, jog ieškovė nevienareikšmiai pripažino tam tikrus pranešime apie kaltinimus pateiktus faktus, kartu ginčydama kitus faktus, nepadėjo Komisijai atlikti savo užduoties pakankamai veiksmingai, kad būtų galima atsižvelgti į faktų pripažinimą taikant pranešimą dėl bendradarbiavimo. Tad Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos manydama, kad pripažinimas nėra tinkamas veiksnys pateisinti ieškovei skirtos baudos sumažinimą, atsižvelgiant į nurodytą pranešimą, kaip jis aiškinamas Bendrijos teismų praktikoje.

385 Todėl skundą, kuris iš esmės grindžiamas faktinių aplinkybių vertinimo klaida ir (arba) akivaizdžia ieškovės bendradarbiavimo administracinėje procedūroje vertinimo klaida, reikia atmesti kaip nepagrįstą.

D — *Dėl bausmių negaliojimo atgal principo pažeidimo*

386 Teismo posėdyje ieškovė tvirtino, kad Komisija pažeidė bausmių negaliojimo atgal principą, nes taikė gairėse įtvirtintus naujus baudų už pažeidimą nustatymo kriterijus, dar prieš priimant gaires 1998 metais.

387 Nesant būtinybės nagrinėti klausimo, ar šie teismo posėdyje išdėstyti argumentai yra leistini Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalies požiūriu ir ar tai yra naujas ieškinio pagrindas, ar tik išplėstas ir glaudžiai su šiuo prieštaravimu susijęs ieškinyje nurodytas pagrindas, pakanka konstatuoti, kad Teisingumo Teismas ir Pirmosios instancijos teismas jau pareiškė nuomones dėl minėtų argumentų pagrįstumo.

388 Vadovaujantis šio sprendimo 82 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 224–231 punktais, tikrinant, kaip laikomasi negaliojimo atgal principo, reikia įvertinti, ar Komisijos bendrosios konkurencijos politikos pokyčius baudų srityje, kaip matyti visų pirma iš gairių, buvo galima pakankamai aiškiai numatyti atitinkamo pažeidimo padarymo momentu.

389 Šiuo požiūriu reikia konstatuoti, kad pagrindinė gairių naujovė yra ta, jog apskaičiavimo pagrindu laikoma pradinė suma, nustatoma paisant tam numatytų ribų. Šios ribos taikytinos skirtingo sunkumo pažeidimų atžvilgiu, tačiau jos nėra susijusios su konkretaus atvejo atitinkama apyvarta. Šitaip šis metodas iš esmės pagrįstas nors ir santykiniu, bet lanksčiu, tarifiniu baudų klasifikavimu.

390 Todėl reikia išanalizuoti, ar naujasis baudų apskaičiavimo metodas, jei būtų suponuojama, kad jis padidino baudų lygį, galėjo būti pakankamai prognozuojamas atitinkamo pažeidimo padarymo momentu.

391 Remiantis Teisingumo Teismo praktika, tai, kad Komisija anksčiau už tam tikro pobūdžio pažeidimus skirdavo tam tikro dydžio baudas, neužkerta jai kelio padidinti baudų lygio, laikantis Reglamento Nr. 17 nuostatų, jei tai yra būtina siekiant užtikrinti Bendrijos konkurencijos politikos įgyvendinimą; atvirkščiai, veiksmingas

konkurencijos taisyklių taikymas reikalauja, kad Komisija bet kuriuo metu baudų lygį galėtų pritaikyti šios politikos reikalavimams (šio sprendimo 58 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 109 punktas ir 2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Aristrain prieš Komisiją*, C-196/99 P, Rink. p. I-11005).

392 Iš to išplaukia, kad įmonės, kurioms pradėta administracinė procedūra, galinti baigtis baudos skyrimu, negali turėti teisėtų lūkesčių, jog Komisija neviršys anksčiau taikyto baudų lygio arba taikys tam tikrą baudų apskaičiavimo metodą.

393 Todėl minėtos įmonės turi atsižvelgti į galimybę, kad Komisija bet kuriuo metu gali nuspręsti, laikydamasi jos veiksmams taikomų nuostatų, padidinti anksčiau taikytą baudų dydį.

394 Tai galioja ne tik tais atvejais, kai Komisija pakelia konkrečiais sprendimais paskirtų baudų lygį, bet ir tada, kai baudos padidinamos konkrečiais atvejais taikant elgesio taisykles, kurios, kaip ir gairės, galioja visuotinai.

395 Apskritai, remiantis Europos žmogaus teisių teismo praktika, įstatymo numatymui neprieštarauja tai, kad atitinkamas asmuo yra priverstas kreiptis specialistų patarimo, jog esant konkrečioms aplinkybėms galėtų tinkamai įvertinti, kokių pasekmių gali turėti tam tikri veiksmai. Tai visų pirma taikytina verslininkams, kurie pripratę savo veikloje elgtis labai atsargiai. Todėl iš jų galima tikėtis, kad jie ypač kruopščiai įvertins su savo veikla susijusią riziką (1996 m. lapkričio 15 d. Sprendimas *Cantoni prieš Prancūziją*, *Recueil des arrêts et décisions,* 1996-V, § 35).

396 Iš to reikia daryti išvadą, kad gaires, tiksliau – jose numatytą naująjį baudų apskaičiavimo metodą, darant prielaidą, kad jos padidino skiriamų baudų lygį, tokios įmonės kaip ieškovė aptariamo pažeidimo padarymo metu galėjo protingai numatyti.

397 Todėl Komisija, sprendime taikydama gaires padarytam pažeidimui iš esmės prieš jas priimant, nepažeidė bausmių negaliojimo atgal principo.

398 Iš to išplaukia, kad reikia atmesti kaip nepagrįstą ieškovės kaltinimą dėl bausmių negaliojimo atgal principo pažeidimo.

IV — *Dėl ketvirtojo ieškinio pagrindo, susijusio su profesinės paslapties, gero administravimo principo ir nekaltumo prezumpcijos pažeidimu*

A — *Šalių argumentai*

399 Ieškovė tvirtina, kad dar prieš priimdama sprendimą Komisija spaudai suteikė konfidencialios informacijos, taip pažeisdama EB 287 straipsniu saugomą profesinę paslaptį, gero administravimo principą ir nekaltumo prezumpciją.

400 Ji primena, kad 2002 m. liepos 2 d., antradienį, žurnalas „Handelsblatt“ tituliniame puslapyje išspausdino straipsnį, pavadintą „*Degussa* turi sumokėti daugiau kaip

100 milijonų". Jame rašoma, kad Komisijos šaltiniai Briuselyje suteikė laikraščiui informacijos, ir priduriama: „Monti žiniomis, chemijos pramonės įmonių grupė iš Diuseldorfo buvo varomoji aminorūgšties kartelio jėga, kuris dešimtmetį sistemingais susitarimais dėl kainų dalijosi pašarų papildų rinką".

401 Paskelbta informacija negalėjo būti gauta be Komisijos pareigūnų pagalbos, o tai yra įsipareigojimo saugoti profesinę paslaptį pagal EB 287 straipsnį pažeidimas. Pirmosios instancijos teismas yra nusprendęs, kad ikiteisminėse procedūrose, kurios gali baigtis baudos skyrimu, siūlomos sankcijos pobūdis ir dydis pagal savo prigimtį patenka į profesinės paslapties sąvoką, kol sankcija nėra galutinai priimta ir skirta. Šis principas išplaukia visų pirma iš būtinybės saugoti atitinkamų asmenų reputaciją ir autoritetą, kol jiems nebuvo paskirta bauda (šio sprendimo 153 punkte minėto sprendimo *Volkswagen prieš Komisiją* 281 punktas).

402 Ieškovė mano, kad nėra svarbu, kaip Komisija suteikė spaudai informacijos; svarbu tik tai, kad Komisija sukūrė tokią situaciją, kai įmonė iš spaudos sužinojo apie tikslų sankcijos, kuri jai, matyt, bus paskirta, turinį (šio sprendimo 153 punkte minėto sprendimo *Volkswagen prieš Komisiją* 281 punktas). Komisija aiškiai neginčijo, kad vienas jos pareigūnų atskleidė aptariamą konfidencialią informaciją. Bet kuriuo atveju tik Komisija gali būti informacijos atskleidimo šaltinis. Esant tokioms aplinkybėms, Komisija privalo įrodyti, kad yra atvirkščiai, juo labiau kad aptariamame straipsnyje rašoma, jog informaciją suteikė „Komisijos šaltiniai Briuselyje".

403 Ieškovė mano, kad Komisija pažeidė Chartijos 41 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisę į gerą administravimą, numatančią, jog „kiekvienas turi teisę į tai, kad jo reikalai Sąjungos institucijose ir organizacijose būtų tvarkomi nešališkai, teisingai ir per protingą terminą". Informacijos atskleidimas iš Komisijos šaltinių atspindi šios institucijos išankstinį nusistatymą ieškovės atžvilgiu.

404 Galiausiai Komisija pažeidė nekaltumo prezumpciją, įtvirtintą EŽTK 6 straipsnio 2 dalyje ir Chartijos 48 straipsnio 1 dalyje ir priskiriamą Bendrijos teisės sistemoje pagrindinėms teisėms (šio sprendimo 115 punkte minėto sprendimo *Hüls prieš Komisiją* 149 punktas). Remiantis Europos žmogaus teisių teismo, Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo praktika, šis principas taikomas ir procedūrose dėl konkurencijos taisyklių pažeidimo (šio sprendimo 38 punkte minėto sprendimo *Öztürk prieš Vokietiją* § 46; šio sprendimo 115 punkte minėto sprendimo *Hüls prieš Komisiją* 50 punktas ir 153 punkte minėto sprendimo *Volkswagen prieš Komisiją* 281 punktas). Paskelbdama spaudai sprendimo turinį, dar prieš pateikiant jį Komisijos narių kolegijai aptarti, t. y. dar prieš įmonės nubaudimą, Komisija akivaizdžiai pažeidė nekaltumo prezumpciją.

405 Ieškovė atmeta Komisijos argumentus, kad ji nėra atsakinga už atitinkamos informacijos paskelbimą spaudai. Nėra svarbu, ar informacija buvo perduota oficialiai. Pagal EB 288 straipsnį Komisija yra atsakinga už savo pareigūnų padarytus pažeidimus, jei tie pažeidimai buvo padaryti tiesiogiai jiems einant savo pareigas (1969 m. liepos 10 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Sayag ir kt.*, 9/69, Rink. p. 329), kaip yra šiuo atveju. Todėl nėra svarbu, ar Komisija leido daryti pažeidimą, kaip ir analogišku atveju, kai įmonei priskiriami jos darbuotojų padaryti konkurencijos pažeidimai (šio sprendimo 58 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 37–70 ir 112 punktai).

406 Ieškovė iš to daro išvadą, kad veiksminga pagrindinių teisių apsauga reikalauja šiuo pagrindu panaikinti sprendimą (1986 m. gegužės 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Johnston*, 222/84, Rink. p. 1651, 19 punktas). Tai yra būtina, nes tokių Komisijos pažeidimų daugėja (šio sprendimo 101 punkte minėto sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 90 punktas; šio sprendimo 114 punkte minėto sprendimo *Dunlop Slazenger prieš Komisiją*, 27 punktas ir 153 punkte minėtas sprendimas *Volkswagen prieš Komisiją*). Be to, akivaizdu, kad teismų praktika, pagal kurią tokie nesklandumai gali tik tada pateisinti sprendimo panaikinimą, jei įrodyta, kad nesant

nesklandumų būtų buvęs priimtas kitokio turinio sprendimas, neturi atgrasančio poveikio ir reikalauja iš įmonės įrodymų, kurių ji negali pateikti. Todėl tokia teismų praktika neatitinka veiksmingos atitinkamų teisių apsaugos reikalavimo ir, nepaisant „kovos priemonių lygybės" principo, dėl jos įmonė atsiduria nepalankioje padėtyje klientų, darbuotojų, akcininkų ir žiniasklaidos atžvilgiu.

407 Ieškovė mano, jog todėl pakanka tik įrodyti, kad negalima atmesti galimybės, jog iš anksto nepaskelbus atitinkamos informacijos nebūtų priimtas kitokio turinio sprendimas, kaip buvo nuspręsta dėl procesinės klaidos (1988 m. vasario 23 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Jungtinė Karalystė prieš Tarybą*, 68/86, Rink. p. 855, 49 punktas; 1994 m. vasario 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *CB ir Europay prieš Komisiją*, T-39/92 ir T-40/92, Rink. p. II-49, 58 punktas). Taip yra šiuo atveju, nes paskelbus sprendimo turinį prieš jį priimant Komisijai, nebebuvo galima priimti sprendimo, nukrypstančio nuo paskelbtojo spaudoje, nes tai reikštų neįsivaizduojamą už konkurenciją atsakingo Komisijos nario diskreditaciją.

408 Komisija mano, kad šis ieškinio pagrindas yra nepagrįstas.

B — *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

409 Reikia priminti, kad EB 287 straipsnis įpareigoja Bendrijos institucijų narius, pareigūnus ir kitus tarnautojus „neatskleisti informacijos, kurią jie įsipareigoję saugoti kaip tarnybinę paslaptį, ypač informacijos apie įmones, jų verslo ryšius ar sąnaudų sudedamąsias dalis". Nors ši nuostata pirmiausia taikoma iš įmonės gaunamai informacijai, žodis „ypač" parodo, kad tai yra bendrasis principas,

galiojantis ir kitokio pobūdžio konfidencialiai informacijai (1985 m. lapkričio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Adams prieš Komisiją*, 145/83, Rink. p. 3539, 34 punktas ir 1996 m. rugsėjo 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Postbank prieš Komisiją*, T-353/94, Rink. p. II-921, 86 punktas).

410 Reikia pažymėti, kad ikiteisminėse procedūrose, kurios gali baigtis baudos skyrimu, siūlomos sankcijos pobūdis ir dydis pagal savo prigimtį patenka į profesinės paslapties sąvoką, kol sankcija nėra galutinai priimta ir skirta. Šis principas, be kita ko, išplaukia iš būtinybės saugoti atitinkamų asmenų reputaciją ir orumą, kol jiems nebuvo paskirta bauda (šio sprendimo 153 punkte minėto sprendimo *Volkswagen prieš Komisiją* 281 punktas).

411 Šiuo požiūriu Komisijos pareiga neatskleisti spaudai jokios informacijos apie konkrečias numatomas sankcijas taip pat sutampa ne tik su jos pareiga saugoti profesines paslaptis, bet ir su gero administravimo pareiga. Galiausiai nekaltumo prezumpcijos principas galioja ir procedūrose, pradėtose įmonėms už konkurencijos taisyklių pažeidimą ir galinčiose baigtis vienkartinės ar periodinės baudos skyrimu (šio sprendimo 115 punkte minėto sprendimo *Hüls prieš Komisiją* 150 punktas; šio sprendimo 38 punkte minėtas sprendimas *Öztürk prieš Vokietiją* ir 115 punkte minėtas sprendimas *Lutz prieš Vokietiją*). Akivaizdu, kad Komisija nepaiso šios nekaltumo prezumpcijos, jei ji Konsultaciniam komitetui ir Komisijos narių kolegijai pateiktą aptarti verdiktą paskelbia spaudai prieš oficialiai nubausdama įmonę, kurią ji kaltina padarius pažeidimą (šio sprendimo 153 punkte minėto sprendimo *Volkswagen prieš Komisiją* 281 punktas).

412 Tačiau šiuo atveju reikia konstatuoti, kad, priešingai nei buvo 153 punkte minėtame sprendime *Volkswagen prieš Komisiją*, nėra įrodyta, jog Komisija spaudai atskleidė sprendimo turinį. Minėtoje byloje buvo nustatyta, kad tuo metu už konkurenciją atsakingas Komisijos narys pranešė spaudai *Volkswagen* skirtos baudos dydį dar prieš Komisijai priimant sprendimą, o šioje byloje pati ieškovė teigia, kad aptariamame straipsnyje tik rašoma, jog informaciją suteikė „Komisijos šaltiniai".

Be to, priešingai nei tvirtina ieškovė, reikia konstatuoti, kad Komisija nepripažino savo atsakomybės šiuo klausimu. Nors akivaizdu, kad informacijos nutekėjimo priežasčių būtų galima ieškoti Komisijoje, priešingai nei teigia ieškovė, tokios galimybės nepakanka norint Komisijai perkelti pareigą įrodyti, kad yra ne taip.

413 Net jei Komisijos tarnybos iš tikrųjų būtų atsakingos už informacijos, pateiktos ieškovės nurodytame spaudos straipsnyje, atskleidimą, tai bet kuriuo atveju nebūtų turėję jokios įtakos sprendimo teisėtumui.

414 Dėl ieškovės argumento, kad informacijos atskleidimas įrodo Komisijos šališkumą ieškovės atžvilgiu, viena vertus, reikia pažymėti, kad, užbaigus administracinę procedūrą, faktais įrodyto pažeidimo buvimo negalima kvestionuoti kaltinant Komisiją per anksti paskelbus savo nuomonę dėl pažeidimo buvimo fakto ir baudos dydžio, kurią už pažeidimą ketinama skirti įmonei. Kita vertus, nagrinėjant ieškovės ieškinio pagrindus, parodyta, kad sprendimas dėl pažeidimo buvimo fakto ir jo sudėtinių dalių buvo faktiškai ir teisės požiūriu tinkamai pagrįstas.

415 Be to, negalima teigti, kad sprendimo turinio paskelbimas užbaigus administracinę procedūrą ir netrukus prieš formaliai priimant sprendimą savaime gali būti įrodymas, jog Komisija tyrė kartelį užbėgdama įvykiams už akių ir su išankstiniu nusistatymu (žr. šio sprendimo 153 punkte minėto sprendimo *Volkswagen prieš Komisiją* 270–272 punktas).

416 Antra, remiantis nusistovėjusia Bendrijos teismų praktika, nagrinėjamas sprendimas gali būti panaikinamas dėl ieškovės nurodytų nesklandumų, jei įrodoma, kad nesant šių nesklandumų būtų priimtas kitokio turinio sprendimas (šio sprendimo 101 punkte minėto sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 91 punktas; šio sprendimo 114 punkte minėto sprendimo *Dunlop Slazenger prieš Komisiją* 29 punktas ir 153 punkte minėto sprendimo *Volkswagen prieš Komisiją* 283 punktas).

417 Tačiau šiuo atveju reikia konstatuoti, kad ieškovė nepateikė tokių įrodymų. Nėra jokio pagrindo manyti, kad Komisijos narių kolegija būtų pakeitusi baudos dydį arba pasiūlyto sprendimo turinį, jei nebūtų atskleista aptariama informacija. Be to, priešingai išimtinai hipotetiniams ieškovės teiginiams dėl kolegialumo principo, kurį turi atitikti Komisijos sprendimai, negalima daryti prielaidos, kad solidarumo jausmas turėjo įtakos Komisijos nariams už konkurencijos klausimus atsakingo kolegos atžvilgiu arba kad tai jiems sutrukdė paskirti mažesnę baudą.

418 Iš to išplaukia, kad šį ieškinio pagrindą reikia atmesti.

419 Nė vienas ieškovės argumentas neleidžia suabejoti šia išvada.

420 Ieškovė tvirtina, kad anksčiau nurodyta Bendrijos teismų praktika neatitinka iš veiksmingos teisminės apsaugos principo išplaukiančių reikalavimų. Šio principo laikomasi tik tada, kai pakankamu įrodymu, pagrindžiančiu sprendimo panaikinimą, laikoma situacija, kai negalima atmesti galimybės, jog nepaskelbus aptariamo sprendimo turinio būtų priimtas kitoks sprendimas.

421 Šiuo požiūriu reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią Bendrijos teismų praktiką asmenys privalo turėti galimybę pasinaudoti veiksminga teismine teisių, kurias jie kildina iš Bendrijos teisės sistemos, apsauga, turint omenyje, kad teisė į tokią apsaugą priskiriama bendriesiems teisės principams, išplaukiantiems iš bendrų valstybių narių konstitucinių tradicijų. Ši teisė taip pat įtvirtinta EŽTK 6 ir 13 straipsniuose (žr., be kita ko, šio sprendimo 406 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Johnston* 18 punktą; 2001 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją*, C-424/99, Rink. p. I-9285, 45 punktą ir 2002 m. liepos 25 d. Sprendimo *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą*, C-50/00 P, Rink. p. I-6677, 39 punktą).

422 Tačiau šis principas turi būti suderintas su teisinio saugumo principu ir Bendrijos institucijų veiksmams galiojančia teisėtumo prezumpcija (1994 m. birželio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš BASF ir kt.*, C-137/92 P, Rink. p. I-2555, 48 punktas), numatančia, kad tas, kuris remiasi tokių veiksmų neteisėtumu, turi pateikti atitinkamų įrodymų.

423 Taigi, kaip jau buvo nurodyta, tariamas sprendimo turinio atskleidimas Komisijos iniciatyva, dar prieš formaliai jį priimant, priešingai nei esminių procedūros reikalavimų nesilaikymas, savaime negali turėti įtakos sprendimo teisėtumui.

424 Be to, reikia konstatuoti, kad sprendimo variantas šio sprendimo 416 punkte nurodytoje teismų praktikoje netrukdo ieškovei įrodyti, jog dėl konstatuotų aplinkybių sprendimas yra neteisėtas ir pernelyg neapsunkina tokių įrodymų pateikimo ir jog ieškovė, pareikšdama EB 288 straipsnio antrojoje pastraipoje numatytą ieškinį, prireikus gali reikalauti žalos, kurią atitinkamais savo veiksmais sukėlė Bendrija, atlyginimo, jeigu jai nepavyktų įrodyti, kad nesant minėtų aplinkybių būtų priimtas kitoks sprendimas.

425 Todėl negalima manyti, kad veiksmingos teisminės apsaugos principas prieštarauja reikalavimui, jog esant aptariamo pobūdžio aplinkybėms ieškovė, norėdama pateisinti sprendimo panaikinimą, turi įrodyti, kad nesant šių aplinkybių būtų buvęs priimtas kitoks sprendimas.

426 Iš anksčiau išdėstytų aplinkybių išplaukia, kad reikia atmesti ieškinio pagrindą, grindžiamą profesinės paslapties, gero administravimo principo ir nekaltumo prezumpcijos pažeidimu.

Išvada

427 Remiantis šio sprendimo 254 punktu, Pirmosios instancijos teismas mano, kad pagal ieškovės padaryto pažeidimo sunkumą apskaičiuota pradinė bauda turi būti sumažinama nuo 35 iki 30 milijonų eurų. Remiantis šio sprendimo 343 punktu ir siekiant užtikrinti pakankamai atgrasantį baudos poveikį, ši suma ieškovės atveju turi būti padidinama 80 % – iki 54 milijonų eurų.

428 Be to, buvo konstatuota, kad Komisija tinkamai nustatė pažeidimo trukmę, pateisinančią šios sumos padidinimą 125 %. Galiausiai būtina atsižvelgti į ieškovei skirtos baudos sumažinimą 25 %, Komisijai taikant pranešimo dėl bendradarbiavimo D skyriaus 2 punkto pirmą įtrauką.

429 Remiantis visomis prieš tai išdėstytomis aplinkybėmis, ieškovei skirta bauda turi būti sumažinama iki 91 125 000 eurų.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

430 Pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 87 straipsnio 3 dalį, jeigu kiekvienos šalies dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama, Pirmosios instancijos teismas gali paskirstyti išlaidas šalims arba nurodyti kiekvienai padengti savo išlaidas, o pagal Procedūros reglamento 87 straipsnio 4 dalį į bylą įstojusios valstybės narės ir institucijos padengia savo bylinėjimosi išlaidas. Kadangi ieškinys buvo patenkintas tik iš dalies, Pirmosios instancijos teismas, tinkamai atsižvelgdamas į šios bylos aplinkybes, mano, kad būtų teisinga nurodyti ieškovei padengti savo bylinėjimosi ir 75 % Komisijos bylinėjimosi išlaidų, o Komisijai – 25 % savo bylinėjimosi išlaidų.

Remdamasis šiais motyvais,

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS (trečioji kolegija)

nusprendžia:

1. **Sumažinti 2002 m. liepos 2 d. Komisijos sprendimo 2003/674/EB, taikant procedūrą pagal EB sutarties 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (byla C.37.519 – Metioninas), 3 straipsnyje ieškovei skirtą baudą iki 91 125 000 eurų.**

2. **Atmesti likusią ieškinio dalį.**

3. **Ieškovė padengia savo ir 75 % Komisijos bylinėjimosi išlaidų.**

4. **Komisija padengia 25 % savo bylinėjimosi išlaidų.**

5. **Taryba padengia savo bylinėjimosi išlaidas.**

Jaeger Tiili Czúcz

Paskelbta 2006 m. balandžio 5 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris

E. Coulon

Pirmininkas

M. Jaeger

Turinys

Faktinės ginčo aplinkybės ..... II - 914

Procesas ir šalių reikalavimai ..... II - 922

Dėl teisės ..... II - 923

I — Dėl pirmojo pagrindo, susijusio su baudų teisėtumo principo pažeidimu ..... II - 924

A — Dėl prieštaravimo dėl Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies neteisėtumo ..... II - 924

1. Šalių argumentai ..... II - 924

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 934

B — Dėl Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies aiškinimo bausmių teisėtumo principo kontekste ..... II - 942

II — Dėl antrojo ieškinio pagrindo, grindžiamo vertinimo klaida dėl vieno tęstinio pažeidimo pobūdžio ir pažeidimo trukmės ..... II - 945

A — Dėl pažeidimo sustabdymo nuo 1988 iki 1992 metų ..... II - 946

1. Šalių argumentai ..... II - 946

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 949

a) Dėl ieškovės dalyvavimo susitarime ir (arba) suderintuose veiksmuose nuo 1988 iki 1992 metų ..... II - 950

Dėl laikotarpio nuo 1988 m. pabaigos iki 1990 m. vasaros pabaigos ..... II - 953

Dėl laikotarpio nuo 1990 m. vasaros pabaigos iki 1992 m. kovo mėnesio ..... II - 960

b) Dėl vieno tęstinio pažeidimo pobūdžio ..... II - 964

B — Dėl pažeidimo pabaigos ..... II - 965

1. Šalių argumentai ..... II - 965

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 966

C — Dėl kartelio sustabdymo ..... II - 970

III — Dėl trečiojo ieškinio pagrindo, kuriuo skundžiama vertinimo klaida, klaida dėl teisės ir dėl faktinių aplinkybių, taip pat proporcingumo, vienodo požiūrio ir bausmių negaliojimo atgal principų bei pareigos motyvuoti apskaičiuojant baudos dydį pažeidimas ..... II - 973

A — Dėl pažeidimo sunkumo ..... II - 973

1. Dėl pažeidimo sunkumo motyvavimo ..... II - 974

a) Šalių argumentai ..... II - 974

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 974

2. Dėl aptariamos geografinės rinkos dydžio ..... II - 977

a) Šalių argumentai ..... II - 977

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 977

3. Dėl pažeidimo poveikio rinkai vertinimo ..... II - 978

a) Šalių argumentai ..... II - 978

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 981

4. Išvada dėl baudos dydžio nustatymo pagal pažeidimo sunkumą ... II - 990

B — Dėl baudos padidinimo siekiant užtikrinti pakankamai atgrasantį poveikį ..... II - 992

1. Dėl teisės klaidos ir faktų klaidos nustatant ieškovės apyvartą .... II - 993

a) Šalių argumentai ..... II - 993

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 996

Dėl atsižvelgimo į ieškovės apyvartą 2000 metais ..... II - 997

Dėl faktinių aplinkybių vertinimo klaidos, susijusios su ieškovės apyvarta 2000 metais ..... II - 1004

2. Dėl bausmių teisėtumo principo, pareigos motyvuoti, proporcingumo ir vienodo požiūrio principų pažeidimo didinant baudą atgrasymo tikslais ..... II - 1009

a) Dėl baudų teisėtumo principo ir pareigos motyvuoti pažeidimo II - 1009

Šalių argumentai ..... II - 1009

Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 1010

b) Dėl proporcingumo ir vienodo požiūrio principų pažeidimo .. II - 1011

Šalių argumentai ..... II - 1011

Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 1013

3. Dėl vertinimo klaidos, susijusios su atgrasančiu baudos poveikiu, atsižvelgiant į ieškovės elgesį užbaigus pažeidimą ..... II - 1018

a) Šalių argumentai ..... II - 1018

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 1020

C — Dėl ieškovės bendradarbiavimo ..... II - 1024

1. Šalių argumentai ..... II - 1024

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 1025

D — Dėl bausmių negaliojimo atgal principo pažeidimo ..... II - 1030

IV — Dėl ketvirtojo ieškinio pagrindo, susijusio su profesinės paslapties, gero administravimo principo ir nekaltumo prezumpcijos pažeidimu ..... II - 1033

A — Šalių argumentai ..... II - 1033

B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas ..... II - 1036

Išvada ..... II - 1041

Dėl bylinėjimosi išlaidų ..... II - 1042